

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»
18 квітня 2019 року № 88-Н
Форма № П-4.04

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

Факультет товарознавства, торгівлі та маркетингу
Форма навчання _____ заочна _____
(денна, заочна)

Кафедра товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи

Допускається до захисту
Завідувач кафедри _____ Г.О Бірта
(підпис, ініціали та
прізвище)
« ____ » _____ 2021 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: **«ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ У СИСТЕМІ
НАДАННЯ МИТНИХ ПОСЛУГ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ
ПРОДУКЦІЮ»**

*зі спеціальності
освітньої програми
освітнього ступеню*

076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
«Товарознавство та експертиза в митній справі»
«магістр»

Виконавець роботи Сахно Тамара Вікторівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
(підпис, дата)
Науковий керівник _____ к.ф.-м.н., доцент Семенов А.О.
(науковий ступінь, вчене
звання, прізвище, ім'я, по батькові)

_____
(підпис, дата)

ПОЛТАВА 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАДАННЯ МИТНИХ ПОСЛУГ	8
1.1. Зміст, сутність та види державних послуг, що надаються митними органами.....	8
1.2. Митний контроль після випуску товарів як інструмент реалізації митних послуг.....	30
Висновки до розділу 1.....	38
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ НАДАННЯ МИТНИХ ПОСЛУГ.....	40
2.1. Методика дослідження митного контролю в системі надання митних послуг на сільськогосподарську продукцію.....	40
2.2. Розвиток теоретичних положень митного контролю після випуску товарів.....	44
2.3. Виявлення тенденцій розвитку митного контролю після випуску товарів.....	60
2.4. Формування практичних рекомендацій щодо удосконалення митного контролю після випуску товарів.....	73
Висновки до розділу 2.....	79
РОЗДІЛ 3. МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ МИТНИМ КОНТРОЛЕМ ПІСЛЯ ВИПУСКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРІВ У СИСТЕМІ НАДАННЯ МИТНИХ ПОСЛУГ.....	81
3.1. Організаційно-економічний механізм управління митним контролем після випуску сільськогосподарських товарів у системі надання митних послуг.....	81
3.2. Формування системи критеріїв та показників оцінки якості митних послуг, що надаються підрозділами митного контролю після випуску сільськогосподарських товарів.....	84

3.3. Розробка методики інтегральної оцінки ефективності митного контролю після випуску товарів.....	85
Висновки до розділу 3.....	92
РОЗДІЛ 4 МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ І ПОРЯДОК ПРОПУСКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ.....	94
4.1. Аналіз законодавчої та нормативної бази, що регулює порядок переміщення сільськогосподарської продукції через митний кордон України.....	94
ВИСНОВКИ.....	114
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	117

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ І УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

АПЕД	Аналітичні показники ефективності діяльності
КПЕД	Контрольні показники ефективності діяльності
ВВП	Валовий внутрішній продукт
ВМО	Всесвітня митна організація (World Customs Organization)
ГУ ДФС	Головне управління Державної фіскальної служби України;
ДФС	Державна фіскальна служба України;
УКТ ЗЕД	Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності.
ЗЕД	Зовнішньоекономічна діяльність;
МКУ	Митний кодекс України;
ПКУ	Податковий кодекс України

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Зростання міжнародної торгівлі і високий рівень розвитку інформаційних митних технологій сприяють переходу митних органів від контролю при здійсненні митних операцій до контролю після випуску товарів з метою сприяння здійсненню зовнішньої торгівлі, а також підвищення якості та ефективності надання митних послуг. Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в діяльності митних органів, а також створення єдиної мережі центрів електронного декларування і електронних митниць сприяють скороченню часу здійснення митних операцій при декларуванні товарів і задоволенню потреб учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Використання в діяльності митних органів контролю після випуску товарів (англ. *post-clearance audit*), системи управління ризиками (англ. *risk management system*), системи автоматичної реєстрації (англ. *automatic registration system*), автоматичного випуску декларацій на товари (англ. *automatic release*) і інших перспективних технологій, передбачених міжнародними конвенціями і угодами, збільшує синергетичний ефект для держави, який виражається в зниженні рівня злочинності в економіці, скорочення часу на проведення поточного митного контролю, збільшенні темпів економічного зростання, а також підвищенні ефективності та якості надання митних послуг.

Надання митних послуг після випуску товарів широко поширене в заграничних країнах - лідерах світової економіки - Сполучених Штатах Америки, Китайській Народній Республіці, Японії, Німеччині в яких надання митних послуг учасникам ЗЕД передбачено в формі проведення митного аудиту. При цьому задоволення потреб учасників ЗЕД в зазначених країнах полягає в використанні категорування після проведення митного аудиту (в тому числі визначення учасників ЗЕД, діяльність яких віднесена до низького

ступеня ризику порушення митного законодавства) і звільнення від забезпечення сплати митних платежів, автоматичної реєстрації і автоматичного випуску декларацій на товари, а також включення в реєстр уповноважених економічних операторів і періодичного підтвердження статусу після проведення митного аудиту.

Удосконалення митного контролю після випуску товарів у системі надання митних послуг обумовлено необхідністю:

- збільшення швидкості проходження товарів і транспортних засобів через митний кордон при одночасному підвищенні якості та ефективності надання митних послуг;

- зниження фінансових втрат сумлінних учасників ЗЕД при переміщенні товарів, а також виявлення та припинення адміністративних правопорушень і кримінальних злочинів у митній сфері;

- визначення можливостей і перспектив застосування заграничного досвіду надання митних послуг після випуску товарів і задоволення потреб учасників ЗЕД.

У зв'язку з цим актуальність теми роботи зумовлена необхідністю розробки теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення митного контролю після випуску товарів у системі надання митних послуг. В даному контексті важливим науково-практичним завданням є дослідження можливостей і перспектив підвищення ефективності та якості надання митних послуг підрозділами митного контролю після випуску товарів.

У науковій літературі розвитку теорії та методології митних послуг і ролі митного контролю в реалізації митних послуг присвячені роботи: І. Бережнюк, М. Білуха, Л.О. Батанова, О.М. Вакульчик, О.А. Гончарук, Ю. Гупанова, А. Єршов, А. Крисоватий, В. Мартинюк, Ю. О. Медвідь, Т. Микитенко, О.О. Кнішек, П.В. Пашко, Л.М. Пісьмаченко та інші. [1,2,3,4,5].

Проблематика митного контролю після випуску товарів розроблялася в дослідженнях: А.В. Агапова, О.Ю. Бакаєвої, Н.П. Бондаренко [6] та інших.

Аналіз робіт перерахованих авторів дозволяє зробити висновок про те,

що проблемам митного контролю після випуску товарів та подання митних послуг присвячено досить велику кількість наукових досліджень. Однак окремі ключові питання, пов'язані, перш за все, з дослідженням митного контролю після випуску товарів у системі надання митних послуг, не отримали належного розвитку.

Мета роботи складається в розробці теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення митного контролю після випуску товарів як інструменту реалізації митних послуг.

Досягнення зазначеної мети передбачає вирішення наступних завдань:

1) дослідження митного контролю після випуску товарів як інструменту реалізації митних послуг і спрощень, що дозволяє оцінювати ефективність попередніх видів митного контролю та спрямованого на стимулювання зовнішньоекономічної діяльності;

2) аналіз існуючих підходів до визначення терміну «митний контроль після випуску товарів». Розширення класифікації принципів функціонування митного контролю після випуску товарів на основі дослідження міжнародного досвіду та умов реалізації митних послуг;

3) виявлення тенденцій розвитку митного контролю після випуску товарів і розробка науково-практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності митного контролю після випуску товарів;

4) розробка організаційно-економічного механізму управління митним контролем після випуску товарів у системі надання митних послуг з метою підвищення ефективності прийняття управлінських рішень в сфері митної справи;

5) розробка методики оцінки ефективності здійснення митного контролю після випуску товарів, що базується на функціональному підході і включає формування системи критеріїв та показників, що оцінюють рівень ефективності надання митних послуг.

Об'єктом дослідження є система надання митних послуг.

Предметом дослідження виступає митний контроль після випуску

товарів як інструмент реалізації митних послуг.

Наукова новизна полягає в розроблених теоретичних положеннях і практичних рекомендаціях, спрямованих на вдосконалення митного контролю після випуску товарів у системі надання митних послуг.

Теоретична значимість дослідження полягає в наступному:

- визначено, що митний контроль після випуску товарів є інструментом реалізації митних послуг, а також розроблено структурну модель надання адміністративної послуги з надання відомостей після випуску товарів;

- розроблена методика оцінки ефективності митного контролю після випуску товарів, що базується на функціональному підході і включає систему критеріїв і показників, що оцінюють рівень ефективності надання митних послуг.

Структура і обсяг роботи. Відповідно до мети і завдань дослідження робота включає вступ, три розділи, висновок, список літератури, що містить 85 джерел. Робота викладена на 126 сторінках, містить 14 рисунків, 28 таблиць.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАДАННЯ МИТНИХ ПОСЛУГ

1.1. Зміст, сутність та види державних послуг, що надаються митними органами

В останні роки одним з основних напрямків розвитку світової економіки є стрімке розширення сфери послуг. У країнах - лідерах світової економіки - Сполучених Штатах Америки (США), Китайській Народній Республіці (КНР), Японії, Німеччини та інших - сектор послуг відіграє провідну роль і розвивається найбільш динамічно. В економічно розвинених країнах частка послуг у ВВП досягає приблизно 65-75%.

В Україні, характерною особливістю сфери послуг є їх поділ на три групи: -споживчі (охорона здоров'я, соціальна допомога та ін.);

-обслуговуюча взаємодія економічних агентів;

-державні послуги.

При цьому якість державного управління є однією з найважливіших характеристик, що визначають ступінь розвитку саме сфери державних послуг. Відповідно до стратегічних документів України надзвичайно важливим напрямом діяльності державних органів (в тому числі ДФС України) є підвищення якості надання державних послуг.

Діяльність ДФС України спрямована на забезпечення добробуту країни, економічного зростання, розвитку зовнішньої торгівлі та на досягнення інших численних цілей, передбачених стратегічними документами. В результаті такої діяльності створюється певний соціально-економічний добробут, послуга. При цьому доцільно зазначити двоїстий характер надання митних послуг. Характерним критерієм класифікації митних послуг є суб'єкт, який надає певний перелік послуг. У той же час більшість вчених виділяють комерційні митні послуги і державні митні послуги.

Ефективність існування будь-якої організаційної системи залежить від якості виконання функціональних завдань, що стоять перед ним, тобто як система ефективно працює в регулюванні певних процесів.

Вказана обставина є основоположним при дослідженні сектора державних, а також комерційних митних послуг. Індикатори для територіальних митних органів формувалися таким чином, щоб можна було оцінити роботу окремих підрозділів (структурних елементів) митниці, одиничних процесів, працівників та керівників територіальних органів. Система індикаторів результативності містить 23 КРІ для оцінки ефективності роботи митних підрозділів ДФС України. 13 КРІ спрямовані на визначення ефективності роботи центрального апарату митниці і 14 КРІ для оцінки територіальних митних органів. Митниця є митним органом, який у зоні своєї діяльності забезпечує виконання завдань, покладених на митну службу України.

Митний пост є митним органом, який входить до складу митниці як відокремлений структурний підрозділ і в зоні своєї діяльності забезпечує виконання завдань, покладених на митну службу України.

З метою ефективної реалізації митної політики митні органи здійснюють багатофункціональну діяльність, яка спрямована на:

- вирішення **економічних завдань**, що досягається через:
- участь митних органів у захисті, в межах своєї компетенції економічних інтересів держави;
- забезпечення нарахування та справляння у повному обсязі мита, інших податків і зборів з товарів, які переміщуються через митний кордон України;
- своєчасне перерахування коштів, що надходять до державного бюджету;
- здійснення заходів щодо захисту інтересів національного споживача і недопущення ввезення на територію України неякісних товарів або товарів, що не відповідають чинним в Україні вимогам та стандартам;

- **регулювання митної діяльності**, що досягається шляхом організації застосування та вдосконалення засобів митного регулювання з урахуванням пріоритетів розвитку економіки держави. До таких засобів належать:
  - засоби митно-тарифного та нетарифного регулювання; прийняття рішень щодо класифікації та кодування товарів відповідно до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності;
  - видання та скасування у випадках, передбачених законодавством, відповідних дозвільних документів;
  - здійснення верифікації сертифікатів походження товарів тощо;
  - забезпечення митними органами виконання зобов'язань, що зазначені у міжнародних угодах, укладених Україною;
  - створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності,
  - ведення митної статистики зовнішньої торгівлі, спеціальної митної статистики та налагодження міжнародного співробітництва у сфері митної діяльності;
- **здійснення контролю за додержанням законодавства** у сфері митної діяльності, що досягається шляхом здійснення:
  - контролю за дотриманням суб'єктами господарської діяльності та громадянами порядку переміщення товарів та інших предметів через митний кордон України;
  - митного контролю, митного оформлення товарів та інших предметів, що переміщуються через митний кордон України та удосконалення форм і методів їх здійснення,
  - контролю за доставкою товарів та інших предметів, що перебувають під митним контролем,
  - контролю за діяльністю митних брокерів, митних перевізників, митних ліцензійних складів, складів тимчасового зберігання та магазинів безмитної торгівлі,

-комплексного контролю за валютними операціями, контролю за забезпеченням охорони державної таємниці, контролю за діяльністю підпорядкованих митних органів;

-вирішення правоохоронних завдань, що досягається шляхом:

- здійснення запобіжних заходів, спрямованих на профілактику митних правопорушень;

- виявлення та припинення фактів учинення митних правопорушень;

- здійснення провадження в справах про порушення митних правил, здійснення дізнання в справах про контрабанду та розгляду звернень суб'єктів господарювання і громадян з питань своєї діяльності.

Таким чином, функції, які виконують митні органи, можна класифікувати так: фіскальна; регулятивна; правова; статистична; контролююча у сфері митних відносин; законодавча; контролююча у сфері валютних відносин .

Також митні органи в межах своєї компетенції представляють інтереси держави в судах під час розгляду справ за позовами юридичних осіб та громадян.

Митна справа - встановлений порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил, організація і забезпечення діяльності фіскальних органів та інші заходи, спрямовані на реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Отже, сфера митних послуг є більш широким поняттям, ніж сфера державних митних послуг, оскільки включає сектор митних послуг, що надаються комерційними організаціями. В рамках даного дослідження доцільно зупинитися на митних послугах, що надаються держмитслужбою України.

Стратегічною метою розвитку митної служби України є якісне надання митних послуг зацікавленим особам. Удосконалення системи надання митних послуг направлено на їх розширення, підвищення якості одночасно при забезпеченні простоти, оперативності та надійності. Ряд стратегічних і нормативних документів вказує на розвиток сфери державних послуг. Так, стратегія розвитку митної служби визначає вдосконалення системи митних послуг як один із напрямів розвитку, яке відповідає стратегічній меті і пріоритетам митної політики. У комплексній програмі розвитку митної служби визначені цілі розвитку системи надання державних послуг в галузі митної справи, а також моніторингові показники, використовувані для оцінки зазначених цілей. Для успішного досягнення цілей щодо підвищення якості митних послуг необхідно розвиток теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності митних органів при наданні митних послуг.

Аналіз наукових і нормативно-правових джерел дозволив встановити, що в даний час не існує єдиного підходу до визначення сутності поняття «митна послуга». Однак в національному законодавстві закріплено поняття державна послуга. Під державною послугою розуміється «діяльність по реалізації функцій федерального органу виконавчої влади ... яка здійснюється за запитами заявників в межах, встановлених ... повноважень органів, що надають державні послуги» .

Поряд з терміном «державна послуга в галузі митної справи», яке використовується в стратегічних документах, широке поширення в науковій літературі отримали терміни «державна митна послуга», а також «митна послуга», що обумовлено відмінностями в суб'єкті, що надає послугу. Необхідно відзначити, що більшість визначень термінів, представлених в таблиці 1.1, базується на визначенні, закріпленій в національному законодавстві, і розглядаються дослідниками з позиції «діяльності», «результату», а також «дій».

Таблиця 1.1

Зміст понять «державна послуга в галузі митної справи», «державна митна послуга», «митна послуга»

№ п / п	Визначення терміну	Автор (и)
1. Визначення терміну «державна митна послуга в галузі митної справи»		
1	«Напрямок адміністративної діяльності митних органів по реалізації ними своїх функцій, яке виражається в певних адміністративних процедурах, що здійснюються посадовими особами митних органів за запитами заявників (фізичних і юридичних осіб) і регламентованих відомчими нормативно-правовими актами (адміністративними регламентами)»	Бережнюк І. Г [7]., Агамагомедова С.А.[8]
2. Визначення терміна «державна митна послуга»		
2	«Діяльність по реалізації функцій федерального органу виконавчої влади, уповноваженого в галузі митної справи Укра, а також іншого органу, уповноваженого в галузі митної справи країн - учасниць Митного союзу, при здійсненні окремих державних повноважень, пов'язаних з державним контролем товарів і (або) транспортних засобів при перетині митного кордону, яка здійснюється за запитами заявників в межах, встановлених міжнародними та національними нормативно - правовими актами або виходячи з повноважень органів, що надають митні послуги »	Терешенкова А.Ю[9]
3	Суспільно-економічне благо у формі митної діяльності (в широкому розумінні «Дії або послідовність дій, які реалізуються спеціальними митними інструментами (включаючи митні процедури, технології, операції і т.п.) з метою підвищення споживчої корисності сфери ЗЕД для держави і учасників зовнішньоторговельної діяльності (у вузькому контексті)»	Сафронов А.В[10].
3. Визначення терміна «митна послуга»		

4	<p>«Результат діяльності митних органів, який має на меті в першу чергу реалізацію державних функцій, а також задоволення що не порушують встановлені заборони та обмеження потреб учасників зовнішньоекономічної діяльності»</p>	<p>Гупанова Ю.Е.[11]</p>
5	<p>«Суспільно-економічне благо у формі митної діяльності: митного регулювання та контролю (в широкому розумінні)» «Сприяння учасникам зовнішньоторговельної діяльності в здійсненні експортно-імпорتنих операцій, в тому числі за рахунок митної інфраструктури, митних посередників, митних представників за кордоном, в окремому випадку - в формі інформування та консультування в галузі митної справи (у вузькому розумінні)»</p>	<p>Суглобов А.Є Макрусев В.В [12].,</p>
6	<p>Послідовність дій не матеріального характеру в сфері зовнішньоекономічних зв'язків, пов'язаних з оформленням перетину товарами (роботами, послугами) кордону України, що надаються митними органами і околотами-можностями інститутами всім учасникам ЗЕД (фізичним, юридичним особам і державі)</p>	<p>Вакульчик О. М., Кнішек О. О.[13]</p>
7	<p>«Комплексне поняття, що передбачає результат безпосередньої взаємодії митних органів, інститутів митної інфраструктури та юридичних (фізичних) осіб при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності»</p>	<p>Гончарук О. А.[14]</p>
8	<p>«Сукупність дій, підлягають виконанню митними органами з метою забезпечення переміщення товарів і транспортних засобів через митні кордони держав при просуванні товарів від продавця до покупця відповідно до вимог цих держав»</p>	<p>Губіна І. С .</p>
9	<p>«Результат дій і заходів у сфері митної справи, спрямованих на задоволення потреб держави та учасників зовнішньоторговельної діяльності, що гарантують реалізацію принципів законності, стабільності і контрольованості митних послуг, їх орієнтацію на довгострокову перспективу формування ефективних партнерських відносин учасників ЗЕД і держструктур в сфері митного регулювання»</p>	<p>Брехов С. С.[15]</p>

10	Специфічний вид діяльності, спрямований на сприяння реалізації зовнішньоекономічних операцій, що здійснюються комерційними організаціями митної сфери	Губіна І. С..[16]
----	---	----------------------

Аналіз визначень термінів «державна послуга в області митної справи », « державна митна послуга »і« митна послуга », представлених в таблиці 1.1, дозволив встановити наступне відмінність. Терміни «державна митна послуга», «державна митна послуга в галузі митної справи» є видовими по відношенню до терміну «митна послуга», оскільки характерною особливістю класифікації митних послуг є їх поділ на державні і приватні (комерційні).

З метою однакового розуміння і вдосконалення надання митних послуг доцільно уточнити термін «митна послуга» на основі виявлення його характерних особливостей.

1. Суб'єктами надання митних послуг є митні органи, а також комерційні організації. Митні органи надають 12 видів державних послуг, які передбачені адміністративними регламентами. Перелік видів митних послуг, що надаються комерційними організаціями, законодавчо не встановлено. Однак проведений аналіз дозволив встановити, що комерційні митні послуги можна класифікувати на послуги, що реалізують процес здійснення митних операцій, а також послуги, що забезпечують реалізацію процесу здійснення митних операцій. До комерційних митним послуг можна віднести митне оформлення товарів, коригування митної вартості товарів, аутсорсинг ЗЕД та інші послуги, які, в залежності від організації, можуть відрізнятися.

2. Заявний порядок надання митних послуг, який полягає в добровільному зверненні заявника до митного органу або комерційну організацію. Добровільне звернення не має на увазі обов'язки заявника та передбачає вільний вибір: звернутися за отриманням митної послуги або не звертатися.

3. Заявниками митних послуг є фізичні та юридичні особи (у тому числі банки, страхові організації, а також кредитні організації, які можуть

здійснювати видачу банківських гарантій), індивідуальні підприємці. Одночасно з цим перелік заявників для кожного виду державної митної послуги обмежений. Так, для фізичних осіб передбачена можливість отримання чотирьох видів державних послуг, для юридичних осіб - одинадцяти видів, для індивідуальних підприємців - трьох видів. Категорії заявників комерційних митних послуг законодавчо не встановлені.

4. Митні послуги надаються на платній і безкоштовній основі. Послуги, що надаються комерційними організаціями, є платними. Послуги митних органів є безкоштовними. Виняток становить тільки послуга з отримання «попереднього рішення про класифікацію товарів відповідно до ТН ЗЕД ЕС» .

5. Надання митних послуг здійснюється в електронному та неелектронному вигляді. Більшість послуг надається в електронному вигляді на запит заявників. Виняток становить тільки отримання консультації з питань митної справи, а також контроль за валютними операціями, які реалізуються в неелектронному вигляді.

6. Терміни надання митних послуг встановлені адміністративними регламентами і варіюються від 15 до 90 днів з дня отримання заяви митним органом. Однак існують послуги, в яких терміни адміністративним регламентом не закріплені.

7. Основними цілями надання послуг митними органами є виконання законодавчо встановлених функцій в рамках реалізації митної політики. При цьому цілями митних послуг, що надаються комерційними організаціями, є отримання прибутку, а також задоволення потреб різних суб'єктів митних правовідносин.

8. Різні також способи подачі заявки на отримання митної послуги, підстави для надання послуги, а також результати надання послуги.

На основі виявлених відмінних рис сформульовано визначення терміна «митна послуга». Під митною послугою слід розуміти діяльність митних органів, а також комерційних організацій, яка здійснюється на основі запитів

заявників (фізичних і юридичних осіб, а також індивідуальних підприємців) у законодавчо встановлені терміни за певну плату або безоплатно з метою реалізації державних функцій і задоволення потреб суб'єктів митних правовідносин. В даному визначенні терміна «митна послуга» уточнено, що:

- суб'єктами надання митних послуг є митні органи, а також комерційні організації;
- діяльність митних органів і комерційних організацій здійснюється на основі запитів заявників;
- заявниками надається митної послуги є фізичні та юридичні особи, а також індивідуальні підприємці;
- діяльність митних органів і комерційних організацій за поданням митних послуг здійснюється в законодавчо встановлені терміни.

Національна митна система розглядається з позиції функціонування митної справи в межах митної території однієї держави, реалізація якої перебуває зосереджена у найважливішому державному інституті, що забезпечує захист 10 державного суверенітету і національної безпеки (митні органи України) за допомогою основних інструментів митної політики, які визначені національним митним законодавством.

Наднаціональна митна система, що розглядається в контексті єдиної митної системи інтеграційного об'єднання, означає розвиток митної системи з урахуванням охоплення митних територій кількох держав як єдиної митної території (наприклад, МС Республіки Білорусь, Республіки Казахстан та Російської Федерації) і реально діючих, які здійснюють функції у сфері митного адміністрування, наднаціональних органів на основі єдиного уніфікованого, відповідно до міжнародних стандартів, митного законодавства держав – членів Митного союзу, що виходить за національні межі з частковою відмовою від національного суверенітету в певних сферах, з метою лібералізації взаємної торгівлі і посилення конкурентних позицій країн-членів

митного у світовій економіці.

У уніфікованому вигляді характер функціонування митної системи на різних рівнях взаємодії проявляється в регламентації міжнародними інститутами (наприклад, СОТ і Всесвітньою митною організацією) митних формальностей і процедур на основі інноваційних підходів у сфері митної справи, що сприяє мінімізації трансакційних витрат з митного оформлення для учасників ЗЕД, а також зміцненню міжнародних рейтингів країн у світо господарській системі.

Митна політика – система орієнтирів (рамкових стандартів) митного регулювання, орієнтована на забезпечення економічних інтересів і цілей держави, тобто забезпечення національних митних інтересів держави та її безпеки. Основними функціями митної політики:

- фінансова;
- економіко-регуляторна;
- захисна;
- контрольно-організаційна;
- інформаційно-статистична;
- міжнародно-політична

Таблиця 1.2

Національний характер митної системи України.

РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПРОЦЕСІВ НА РІВНІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ (СОТ, ВМО)		
Уніфікація митних формальностей і процедур (Конвенція Кіото, 1999 р.)	Гармонізація і стандартизація підходів у системі митної оцінки товарів (Кодекс ГАТТ з митної вартості товарів)	Уніфікація класифікації товарної номенклатури у сфері ЗЕД (Конвенція про гармонізовану систему опису та кодування)
НАЦІОНАЛЬНИЙ РІВЕНЬ МИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ		
Призначення: забезпечення інтересів суб'єктів ЗЕД; підтримка		

необхідного рівня безпеки держави. Законодавча основа: національне законодавство у сфері митної справи у відповідності з міжнародними стандартами і вимогами. Національні органи: митні органи України		
Цільові функції залежно від пріоритетності: 1) сприяюча; 2) правоохоронна; 3)		
Митне співробітництво:		
Країни СНД	Країни дальнього заग्रн.іжжя	Міжнародні організації

В ході формування митної політики суспільні уявлення про митне регулювання та митну справу у взаємозв'язку та взаємозалежності з економічними інтересами і цілями держави впливають на визначення орієнтирів (рамкових стандартів) митного регулювання.

У межах митної політики формується система митного регулювання, яка, окрім механізмів митно-тарифного та нетарифного регулювання, включає в себе митну систему.

Як зазначають П. Пашко та І. Бережнюк, через митну політику держава реалізує як економічні, так і політичні цілі визначаються державним устроєм, чинною законодавчою базою та соціально-економічним напрямом розвитку суспільства [17,18].

Головним органом, на який покладено контроль за дотриманням митного законодавства митні органи. Однак, реалізація митної політики досить складний процес, що проходить всередині державного механізму за участю всіх гілок влади (Табл. 1.2)

Саме тому, під механізмом митної політики розуміють сукупність інститутів, що беруть участь у формуванні та реалізації, а також набір форм і методів її реалізації, порядок використання компетентними державними органами інструментів митного регулювання.

Оскільки в даний час в державах існують відмінності в підходах до подання державних послуг, доцільно розглянути види державних послуг, що представляються митними органами України. В даний час митними органами надається 12 видів державних послуг (з них 11- у електронному вигляді). При

цьому в стратегічних документах встановлені цільові показники та індикатори системи державних послуг, які наведені на таблиці 1.3.

Аналіз даних цільових показників та індикаторів дозволив встановити, що головним критерієм оцінки митних послуг є «рівень задоволеності учасників ЗЕД, громадян і організацій результатами взаємодії з митними органами при отриманні державних послуг в галузі митної справи». При цьому за результатами проведеного в 2019 р відомчого опитування частка учасників ЗЕД, які задовільно оцінюють якість надання державних послуг, у загальній кількості учасників ЗЕД склала 85% .

Таблиця 1.3

Показник «міжнародна торгівля» відповідно до *Doing Business 2019*

Індикатор	Україна	Європа і Центральна Азія	ОЕСР
Документи для експорту (кількість)	8	7	4
Час для експорту (дні)	29,01	23,62	0,53
Вартість експорту (дол. США за контейнер)	1 880,1	2 154,51	1 080,31
Вартість експорту (дол. США за контейнер з урахуванням інфляції)	1 880,02	2 154,51	1 080,31
Документи для імпорту (кількість)	9	8	4
Час для імпорту (дні)	28,01	25,92	9,62
Вартість імпорту (дол. США за контейнер)	2 455,02	2 435,92	1 100,44
Вартість імпорту (дол. США за контейнер з урахуванням інфляції)	2 455,04	2 435,93	1 100,42

Значна втрата часу відбувається через адміністративні бар'єри: від різних митних і податкових процедур до отримання дозволів та перевірок вантажу.

Також слід звернути увагу, що для кожної адміністративної послуги розроблений адміністративний регламент, який визначає терміни і

послідовність адміністративних процедур держмитслужби України, Регіональних митних управлінь (РМУ) і митниць при наданні митних послуг.

Порядок реєстрації об'єктів права інтелектуальної власності у митному реєстрі, отримання інформації та взаємодії митних органів з іншими правоохоронними і контролюючими органами та власниками прав на об'єкти права інтелектуальної власності у разі призупинення митного оформлення товарів за ініціативи митного органу затверджено постановою кабінету міністрів України від 13 квітня 2007 р. № 622.

Види митного режиму в Україні (рис 1.1)

Митний режим - це сукупність правил, згідно з якими товари переміщуються через кордон. Від нього залежить порядок оформлення та розмір митних платежів. З метою переміщення товарів через митний кордон України запроваджено такі види митного режиму:

- Імпорт;
- Реімпорт;
- Експорт;
- Реекспорт;
- Транзит;
- Тимчасове ввезення (вивезення);
- Митний склад;
- Спеціальна митна зона;
- Магазин безмитної торгівлі;
- Переробка на митній території України;
- Переробка за межами митної території України;
- Знищення або руйнування;
- Відмова на користь держави.

Декларант самостійно визначає митний режим товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, відповідно до мети їх переміщення та на підставі документів, що подаються митному органу для

здійснення митного контролю та митного оформлення. Зміна митного режиму допускається за умови виконання всіх належних процедур щодо заявленого режиму, дотримання вимог законодавства щодо тарифних і нетарифних заходів регулювання та подання митному органу для здійснення митного контролю та митного оформлення відповідних документів, що підтверджують заявлений режим.

Рисунок 1.1. Митний режим в Україні

Імпорт-митний режим, згідно з яким товари ввозяться на митну територію України для вільного обігу без обмеження терміну їх перебування на цій території і можуть використовуватися без будь-яких митних обмежень. Ввезення товарів на митну територію України в режимі імпорту передбачає:

- Подання митному органу документів, які засвідчують підстави та умови ввезення товарів на митну територію України;
- Сплату податків і зборів, якими обкладаються товари під час ввезення на митну територію України відповідно до Законів України;
- Дотримання вимог, передбачених законом, щодо заходів нетарифного регулювання та інших заходів.

Реімпорт-митний режим, згідно з яким товари, що походять з України і вивезені за межі митної території України згідно з митним режимом експорту, не пізніше ніж у встановлений законодавством термін ввозяться на митну

територію України для вільного обігу на цій території. Товари можуть переміщатися через митний кордон України в митному режимі реімпорту, якщо вони:

- Походять з митної території України;
- Ввезені на митну територію України не пізніше ніж через один рік після їх вивезення (експорту) за межі митної території України;
- Не використовувалися за межами України з метою отримання прибутку;
- Здійснюється в тому ж стані, в якому вони перебували на момент вивезення (експорту), крім змін внаслідок природного зносу або втрат при нормальних умовах транспортування і зберігання, а також інших випадків, визначених Кабінетом Міністрів України.

По кожній з включених в перелік послуг розроблений адміністративний регламент, який визначає показники, що характеризують якість і (або) обсяг (зміст) адміністративної послуги, категорії фізичних і (або) юридичних осіб, які є споживачами відповідних послуг, а також інші відомості, визначені в адміністративному регламенті. При цьому не всі митні послуги є регламентованими.

Таблиця 1.4.

Основні види послуг, що надаються митними органами

Найменування послуг	Одиниця виміру	Ціна в дол.На митних комплексах	
		"Перший термінал"	"Захід-термінал "
Складські послуги			
Зберігання вантажів під митним режимом	1 кв. м на добу	0,55 *	0,75 *

Зберігання в режимі складу тимчасового зберігання (СТЗ) - до двох місяців	1 кв. м на добу	0,55 *	0,75 *
Відповідальне зберігання	1 кв. м на добу	Про	0,5 *
Виробництво під митним контролем		1,0	1,0
Вантажно-розвантажувальні роботи	за 1 тону	1,0	1,2
Вантажно-розвантажувальні роботи з використанням ручної праці	за 1 тону	1,5	1,7
Приймання вантажу на склад	за 1 тону	0,10	0,10
Відправка замовлень зі складу	за 1 кг	0,01	0,01
Упаковка, перепакування, маркування, палетування, формування замовлень	1 шт.	за договором	за договором
Експедиторські послуги			
Відправлення зі складу вантажу в критій автомашині в межах Москви і її передмістях (50 км від МКАД) - за одну автомашину протягом 8-ча-сового робочого дня, в тому числі:			
- вантажопідйомністю від 1,5 до 6 тон	за 1 годину	15,0	17,0
- вантажопідйомністю до 1,5 тон	за 1 годину	10,0	12,0

Відправлення зі складу вантажу в критій автомашині вантажопідйомністю понад 1,5 тон за межі Москви (в інші регіони)	за 1 км	0,65	0,65
Супровід і охорона вантажів на шляху прямування	за 1 годину при вазі понад 200 кг	3,0	3,0
Страховання вантажів на шляху прямування		% Від вартості вантажу за договором	% Від вартості вантажу за договором
Оформлення документів на страхування вантажів		за договором	за договором
Зберігання нерозмитнених автомобілів	1 добу	25	25
Брокерські митні послуги, в тому числі оформлення:			
основного аркуша ВМД	1 екз.	20,0	30,0
додаткового аркуша ВМД	1 екз.	10,0	15,0
короткої декларації	за 1 лист	10,0	15,0
книжки МДП (CARNITTIR)		10,0	15,0
міжнародної автомобільної заставної (CMR)	1 екз.	10,0	15,0
декларації митної вартості (ДМВ)	за 1 лист	5,0	10,0
Сертифіката стану якості	одне найменування	від 50,0	від 50,0

Декларації внутрішнього митного транзиту (ІВТТ)	за 1 лист	15,0	20,0
Сприяння проходженню митних процедур (без участі клієнта)	за 1 вантаж, автомобіль або контейнер	150,0	250,0
нетарифне сприяння		за договором	за договор

Розподіл митних послуг на регламентовані і нерегламентовані є характерною рисою особливо для наукових досліджень [19,20], присвячених проблемам підвищення якості митних послуг.

Крім цього, Всесвітня митна організація (ВМО) розробляє різні інструменти, призначені для підвищення ефективності торгівлі (наприклад, Керівництво для дослідження часу випуску товарів) і сприяє сприяння їх використання [21, 22]. Основним інструментом реалізації зазначеної діяльності є перевірка дотримання митного законодавства після випуску товарів, що відповідає стратегічним документам ВМО.

Крім розгляду відмінних рис надання митних послуг, визначимо основні види послуг, що надаються митними органами. Розробці класифікації видів митних послуг і їх систематизації присвячені роботи: Ю.Є. Гупанової [23], М.В. Бойкової [24], І.В. Ігнатової [25], О.В. Гречкин, С.А. Агамагомедовой [26], а також роботи інших дослідників.

Систематизація видів митних послуг, розроблена Ю.Є. Гупанової - виття, включає: державні і приватні митні послуги; послуги, що надаються фізичним та юридичним особам, а також особам, які здійснюють діяльність в галузі митної справи; регламентовані і нерегламентовані послуги, а також основні і додаткові послуги, що показано на табл. 1.4.

Класифікація видів митних послуг, розроблена Ю.Є. Гупанової

О.В. Гречкин і С.А. Агамагомедовой була розроблена інша класифікація

видів митних послуг, відмінною особливістю якої є виділення нових класифікаційних критеріїв, які зображені на таблиці 1.5. М.В. Бойкової також розроблялася систематизація видів митних послуг.

Таблиця 1.5

Класифікація видів митних послуг, розроблена О.В. Гречкин [27]

Види наданих митних послуг			
Послуги, що реалізують процес здійснення митних операцій		Послуги, що забезпечують реалізацію процесу здійснення митних операцій	
Оформлення товарів при прибутті		Інформування та консультування учасників ЗЕД	
Оформлення внутрішнього транзиту товарів і транспортних засобів		Послуги з "реєстрування" навколомитної діяльності	
Послуги з тимчасового та митного зберігання товарів		Освітні послуги для працівників митної служби	
Послуги з оформлення вибуття товарів			
Послуги, що надаються при митному декларуванні			
Критерії класифікації митних послуг			
По об'єкту	По суб'єкту	За принципом платності	За характером партнерських відносин
Митні послуги	Громадські	Платні	Ринкового характеру
Около митні послуги	Приватні	Безкоштовні	Неринкового характеру

Відмінною особливістю даної систематизації є поділ митних послуг на послуги, що реалізують процес митного оформлення, і послуги, що забезпечують реалізацію процесу митного оформлення, які представлені на таблиці 1.5. Крім того, автором були класифіковані послуги за принципом платності, за характером партнерських відносин, а також по об'єкту надання (митні послуги і околота-можения послуги) і суб'єкту (громадські і приватні).

Класифікація видів митних послуг, запропонована Ю.Є. Гупановою, представляється нам найбільш комплексною і правильною. Однак запропонована класифікація не враховує таких критеріїв: 1) термін подання митної послуги. Пропонуємо виділяти послуги з обмеженим терміном надання адміністративної послуги, а також не обмеженим (табл. 1.6)

Таблиця 1.6

Класифікація видів митних послуг

1. За суб'єктом надання послуг		
Державні митні послуги	Комерційні митні послуги	
<ul style="list-style-type: none"> – прийняття попередніх рішень щодо класифікації товарів за єдиною Товарною номенклатурою зовнішньоекономічної діяльності ; – ведення реєстру банків, інших кредитних організацій і страхових організацій, що володіють правом видачі банківських гарантій сплати митних зборів, податків; – ведення реєстру власників магазинів безмитної торгівлі; – ведення реєстру власників складів тимчасового зберігання; – ведення реєстру власників митних складів; – ведення реєстру митних перевізників; – ведення реєстру митних представників; – ведення реєстру уповноважених економічних операторів; – ведення митного реєстру об'єктів інтелектуальної власності; – прийняття попереднього рішення про країну походження товару, а також інші види 	Основні	Допоміжні
	<ul style="list-style-type: none"> - митне оформлення товарів - митний супровід - коригування митної вартості та інші 	<ul style="list-style-type: none"> - консультаційні послуги з питань митного законодавства - послуги з оформлення та комплектування пакету документації для отримання попереднього рішення - послуги митного аудиту, Експертні послуги та інші

2. По вартості надання		3. По виду надання		4. За терміном надання	
Платні	Бесплатні	Електроні	Неелектроні	Ограничені	Неограничені
5.3 підстав для надання		6. За формою реалізації		7. За юридичним статусом	
Універсальні	Спеціальні	Основні	Допоміжні	Регламентовані	Не регламентовані

2)форма реалізації митної послуги. Пропонуємо класифікувати послуги на основні та додаткові. При цьому для кожного виду митної послуги основні та додаткові форми реалізації будуть відрізнятися /

3)вартість надання митної послуги. Державні послуги слід класифікувати на платні і безкоштовні. Митні послуги, що надаються комерційними організаціями, є платними. Митні послуги, що надаються митними органами, є також безкоштовними.

4)вид надання митної послуги. Надання митних послуг здійснюється в електронному та неелектронного вигляді. Більшість видів митних послуг надаються в електронному вигляді, за винятком двох видів. Отримання консультації з питань митної справи, а також контроль за валютними операціями, пов'язаними з ввезенням і вивезенням товарів, здійснюється в неелектронного вигляді;

5)підставу для надання митної послуги. Універсальні, які лише за заявою суб'єкта, а також спеціальні, що надаються на підставі заяви та документів, передбачених відповідним адміністративним регламентом.

Таким чином, аналіз нормативно-правових та наукових джерел інформації дозволив комплексно визначити існуючі види митних послуг, що надаються митними органами та комерційними організаціями, а також розширити класифікацію на основі виявлення нових кваліфікаційних критеріїв (термін надання, форма реалізації, вартість надання, а також вид надання

митної послуги). Вважаємо, що розроблену класифікацію видів митних послуг доцільно використовувати для підвищення якості та ефективності надання митних послуг, а також при розробці стратегічних документів у сфері митних послуг. Наприклад, в частині розробки Концепції розвитку системи управління якістю митних послуг до 2030 року, а також уніфікації митного законодавства .

1.2. Митний контроль після випуску товарів як інструмент реалізації митних послуг

Інтеграція України в світовий простір сприяли збільшенню потоку товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон. В умовах зниження часу на проведення поточного митного контролю збільшилися ризики ввезення товарів з порушенням митного законодавства. З метою припинення та виявлення адміністративних правопорушень і кримінальних злочинів підрозділи митних органів здійснюють митний контроль, який як інструмент реалізації митних послуг включає в себе сукупність видів, форм, принципів і заходів, що забезпечують проведення митного контролю, які представлені на табл. 1.7.

Таблиця 1.7

Митний контроль як інструмент реалізації митних послуг товарів у системі надання митних послуг на сільськогосподарську продукцію

Митний контроль			
Види митного контролю		Принципи митного контролю	Форми митного контролю
За місцем проведення: – внутрішній; – зовнішній	За джерелами даний: – фактичний; – документальний	- вибіркості; - використання системи управління ризиками; - взаємодії з особами, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність; – співпраця з митними	отримання пояснень; -перевірка митних, інших документів та (або) відомостей; – митний огляд;
За ступенем охоплення: – повен; – суцільний;	Часами проведення: – попередній; – поточний;		

– вибірковий	– подальший	органами іноземних держава; - взаємодії з іншими контролюючими державними органами та інші принципи	– митний огляд; -особистий митний огляд; - митний огляд приміщень і територій; - митна перевірка
--------------	-------------	--	---

Заходи, що забезпечують проведення митного контролю:

- проведення усного опитування;
- запит, вимога та отримання документів і (або) відомостей;
- призначення проведення митної експертизи, відбору проб та (або) зразків товарів;
- здійснення ідентифікації товарів, документів, транспортних засобів, приміщень та інших місць;
- використання технічних засобів митного контролю, інших технічних засобів, водних і повітряних суден митних органів;
- застосування митного супроводу;
- установка маршруту перевезення товарів;
- ведення обліку товарів, що знаходяться під митним контролем, що здійснюються з ними митних операцій;
- залучення фахівців та експертів інших державних органів держав-членів;
- вимога здійснення вантажних та інших операцій щодо товарів і транспортних засобів;
- здійснення митного спостереження; - перевірка наявності системи обліку товарів та ведення обліку товарів

Митний контроль, в залежності від часу проведення, включає «попередній контроль, поточний (здійснюється після ввезення товарів і транспортних засобів міжнародних перевезень), а також подальший (що проводиться після втрати товарами статусу перебувають під митним контролем) »[28].

В даний час актуальним питанням підвищення якості та ефективності надання митних послуг є вдосконалення митного контролю після випуску як інструменту реалізації митних послуг. Табл. 1.7 Митний контроль як інструмент реалізації митних послуг. Митний контроль після випуску товарів

застосовується митною службою України з 1993 року, коли «незалежно від випуску товарів митний контроль міг бути проведений в будь-який час, якщо були достатні підстави вважати, що порушені норми законодавства України» [29]. «Зазначений вид контролю з'явився як інструмент, який повинен був сприяти вирішенню протиріччя, що склалося у зовнішній торгівлі товарами. Це протиріччя полягало в тому, що, з одного боку, повинна була бути забезпечена достовірність заявлених відомостей учасниками ЗЕД, а з іншого - можливість скорочення часу на проведення поточного митного контролю» [30].

Для вирішення зазначеного протиріччя в Кіотській конвенції був запропонований підхід, заснований на використанні системи управління ризиками (СУР) і «контролю на основі методів аудиту», під яким в Україні розуміється митний контроль після випуску товарів. Контроль з використанням методів аудиту та застосування СУР з'явилися основоположними принципами Кіотської конвенції. Відповідно до цих принципів митний контроль повинен ефективно протидіяти незаконному переміщенню товарів, а також бути непомітним для сумлінних учасників ЗЕД.

Таблиця 1.8

Митний контроль після випуску товарів як інструмент реалізації митних послуг, а також оцінки ефективності попередніх видів митного контролю товарів сільськогосподарської продукції

Митний контроль після випуску товарів			
є інструментом реалізації послуг, що надаються митними органами, який	дозволяє оцінювати ефективність, попередніх видів митного контролю		
1) сприяє збільшенню швидкості проходження митних операцій при переміщенні товарів через митну межа	Попередній контроль	Поточний контроль	Митний контроль після випуску товарів
2) задовольняє потреби ЗЕД за рахунок зниження фінансових втрат при збільшенні швидкості	Оцінка попередньо го	Оцінка поточного контролю та	Показник оцінки контролю

проходження митних операцій	контролю та виявлення проблема	виявлення проблем	після випуску товар
3) визначає потреби зацікавлених осіб в отриманні інформації про законність випуску товарів транспортних засобів	Наприклад, відстеження товару на етапі попереднього контроль	Наприклад, територіальний відстеження заборгованість по роті	Наприклад, показник заборгованість по сплаті митний дохід

Митний контроль після випуску товарів є дієвим інструментом захисту економічних інтересів України та реалізації митних послуг, який також може використовуватися з метою аналізу та оцінки проблем попередніх видів митного контролю (табл 1.8).

Даний вид контролю дозволяє розслідувати вже скоєні злочини і адміністративні правопорушення після випуску товарів, а також донараховувати несплачені митні доходи. Розвиток митного контролю після випуску товарів визначено в стратегічних документах Держмитслужба України, а також план заходів «Вдосконалення митного адміністрування» [31] є основними документами, які передбачають скорочення часу проведення митного контролю, а також спрощення здійснення митних операцій. Основні положення розвитку митного контролю після випуску товарів.

Дослідження митного контролю після випуску товарів набули широкого поширення як в Україні, так і заграничних країнах: Європейського союзу (Австрії, Бельгії, Болгарії, Великобританії, Угорщини, Німеччини, Греції, Данії, Ірландії, Іспанії, Італії, Кіпрі, Латвії, Литві, Люксембурзі, Мальті, Нідерландах, Польщі, Португалії, Румунії, Словаччини, Словенії, Фінляндії, Франції, Хорватії, Чехії, Швеції та Естонії) [32], Східної та Південної Африки [33], Китаї [34], Японії, Україні [35,36], Республіці Корея [37], Боснії і Герцеговині [38].

У більшості робіт російських вчених - А.В. Агапова [39], А.А. Берзан, Л.А. Попової [40], Е.Н. Рудзинская. [41], В.В. Соловйова, А.В. Черьомухін [42],

А.Н. Шашкіна [43] розглядалися - практичні, організаційно-економічні та правові питання митного контролю після випуску товарів.

Аналіз зазначених робіт дозволяє зробити висновок про те, що загальним проблемам митного контролю після випуску товарів в Україні присвячено велику кількість наукових робіт. Однак окремі ключові питання, пов'язані, перш за все, з дослідженням митного контролю після випуску товарів як інструменту реалізації митних послуг, не отримали належної уваги і представляються незавершеними в даний час.

Дослідження змісту діяльності митних органів щодо надання ними державних послуг дозволяє констатувати, що «реалізація функції не виключає надання послуги, так як митна послуга - це послуга, що володіє своїми особливостями, що має двоїстий характер» [44]. Незважаючи на те, що митний контроль після випуску товарів здійснюється після попереднього і подальшого контролю (тобто після надання послуги у вигляді випуску товарів), зазначений вид контролю використовується як інструмент, який сприяє скороченню часу здійснення митних операцій на етапі поточного митного контролю, тим самим задовольняючи потреби учасників ЗЕД в отриманні послуг.

Іншим важливим аспектом є визначення споживача даної послуги. Аналіз наукових і нормативно-правових джерел дозволив встановити, що держава не може розглядатися в якості прямого споживача послуги. При цьому для держави митний контроль після випуску товарів здійснюється з метою забезпечення економічної безпеки. Крім держави споживачем митної послуги з проведення митного контролю після випуску є учасник ЗЕД, який оцінює якість наданої послуги. Особливістю надання митних послуг є задоволення потреб зацікавлених осіб в отриманні послуг. Так, в результаті здійснення *post-clearance audit* задоволення потреб отримувачів послуги обумовлене декількома факторами.

По перше, здійснення митного контролю після випуску товарів сприяє збільшенню швидкості проходження товарів і транспортних засобів учасників

ЗЕД через митний кордон. Однак дослідження показують, що при скороченні граничного часу скоєння митними органами операцій відбувається збільшення заборгованості по сплаті митних доходів, що утворилася в результаті здійснення митного контролю після випуску товарів (показано на рис. 1.2), що вимагає підвищеної уваги до митного контролю після випуску товарів як до інструменту реалізації митних послуг.

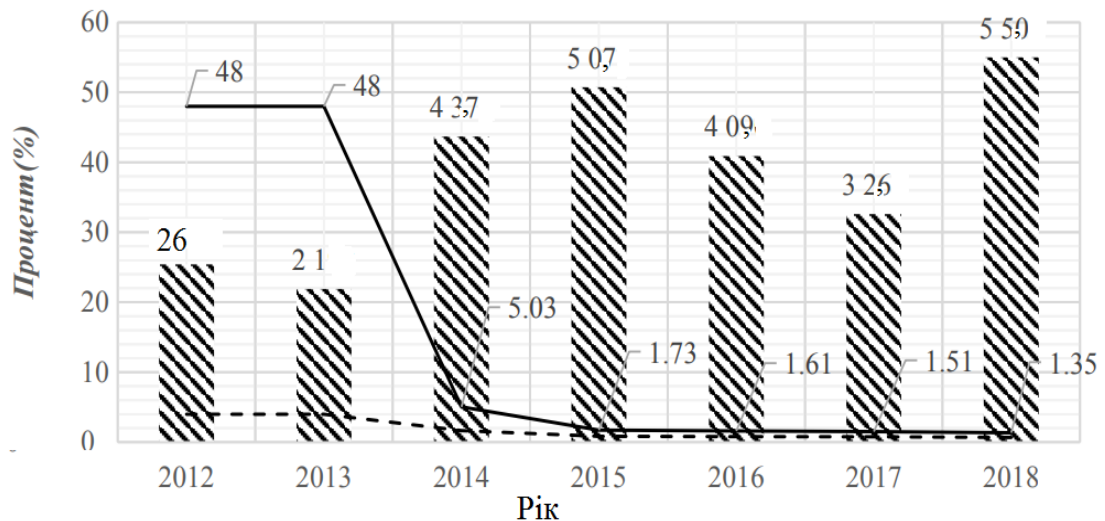

Рисунок 1.2. Співвідношення заборгованості зі сплати митних доходів після випуску товарів і граничного часу проходження митних операцій за 2012-2018 рр.

Граничний час проходження митних операцій при розміщенні товарів умитний процедуру експорту для товарів, які не ідентифіковано як ризикові поставки, годину.

Результати проведеного аналізу показали, що при зниженні граничного часу проходження митних операцій з 2012 р по 2018 року на 46 годин заборгованість, відповідно, за цей період по сплаті митних доходів, що утворилася в результаті здійснення митного контролю після випуску товарів зросла на 2,6%., тобто середнє скорочення часу здійснення митних операцій на 1 годину призвело до зростання заборгованості на 6,3.

По-друге, використання в заграничних країнах митного контролю після випуску товарів (митного аудиту) задовольняє потреби учасників ЗЕД як за

рахунок скорочення часу здійснення митних операцій на етапі поточного митного контролю, так і використання інших спрощень:

- категоризування учасників ЗЕД після проведення митного аудиту, в тому числі визначення учасників ЗЕД, діяльність яких віднесена до низького ступеня ризику порушення митного законодавства;
- звільнення від забезпечення сплати митних платежів після проведення митного аудиту, яке в Україні передбачено Законом України "Про Митний тариф України" від 04 червня 2020 року N 674-IX [45];
- автоматичної реєстрації і автоматичного випуску декларацій на товари, а також включення в реєстр уповноважених економічних операторів і періодичного підтвердження статусу після проведення митного аудиту.

По-третє, підрозділами митного контролю проводяться заходи, спрямовані на зниження адміністративного навантаження щодо учасників ЗЕД:

- зменшення кількості планових перевірок та їх заміна на інші форми і заходи митного контролю при одночасному підвищенні їх ефективності;
- закріплення в Законі України "Про Митний тариф України" від 04 червня 2020 року N 674-IX скорочення термінів проведення камеральної митної перевірки, а також здійснення їх на основі електронного документообігу з використанням сервісу «Особистий кабінет учасника ЗЕД»;
- здійснення митного контролю з використанням методів аудиту (створення інституту «митного аудиту»).

По-четверте, підрозділи митного контролю після випуску товарів надають особам, що здійснюють ЗЕД, пов'язану з ввезенням і вивезенням товарів через митний кордон інформацію про випуск товарів. Надання даних відомостей передбачено Законом України "Про Митний тариф України" від 04 червня 2020 року N 674-IX та про внесення змін до окремих законодавчих актів України » [46].

Митні органи надають відомості про «найменування товарів, статус товарів в частині їх випуску, виробників (при наявності відомостей про них),

товарні знаки, марки, моделі, артикули, сортах товару» . При цьому звернення заявника повинно включати інформацію про «реєстраційний номер декларації на товари та найменування країни походження товару, зазначені в декларації на товари, про кількість товару в кілограмах (вага брутто та (або) вага нетто) та (або) в інших одиницях виміру, а також про порядковий номер товару в декларації на товари ».

При цьому в даний час даний адміністративний регламент не розроблений, також не передбачений порядок надання зазначеної митної послуги. Вважаємо, що порядок надання адміністративної послуги з надання відомостей про випуск товарів повинен містити послідовність адміністративних процедур.

Це істотно важливо для покупця товарів, оскільки при незаконному ввезенні товарів на територію покупець, який придбав товари, буде нести солідарну відповідальність по сплаті митних зборів і податків нарівні з особами, які його ввезли, якщо покупець знав або повинен був знати про незаконність ввезення. Отримання інформації, яка підтверджує законне ввезення товару, є необхідною умовою для покупця при покупці товарів з метою доведення своєї сумлінності. Розроблена структурна модель надання митної послуги з надання відомостей після випуску товарів може бути використана при розробці відповідного адміністративного регламенту, а також при проведенні наукових досліджень в області підвищення якості та ефективності митних послуг.

Висновки до розділу 1

1. На основі систематизації наукових досліджень про надання послуг розвинені положення теорії надання митних послуг в частині уточнення визначення терміна «митна послуга». Під митною послугою слід розуміти діяльність митних органів, а також комерційних організацій, яка здійснюється на основі запитів заявників (фізичних і юридичних осіб, а також індивідуальних підприємців) у законодавчо встановлені терміни за певну плату

або безоплатно з метою реалізації державних функцій і задоволення потреб суб'єктів митних правовідносин.

2. Аналіз нормативно-правових та наукових джерел інформації дозволив комплексно визначити існуючі види митних послуг, що надаються митними органами та комерційними організаціями, а також розширити класифікацію на основі виявлених нових критеріїв (термін подання митної послуги, форма реалізації, вартість надання, а також вид надання), які доцільно використовувати при розробці показників якості та ефективності уявлення митних послуг.

3. Встановлено, що реалізація державної функції в сфері митної справи не виключає можливості надання митної послуги. З одного боку, подальший митний контроль є державною функцією, спрямованою на забезпечення економічної безпеки та захист національних економічних інтересів. З іншого боку, зазначений вид контролю має своїм результатом надання державних послуг державі і суспільству в цілому по запобіганню незаконного ввезення та обігу товарів і безпосереднім споживачам послуг - учасникам ЗЕД щодо надання інформації про законність випуску товарів.

4. Дослідження митного контролю після випуску товарів як інструмента реалізації митних послуг дозволило виявити нерегламентіровані послуги, пов'язані з наданням відомостей учасникам ЗЕД після випуску товарів. Розширено положення теорії уявлення митних послуг в частині розробки структурної моделі надання адміністративної послуги в галузі митної справи за поданням відомостей після випуску товарів. Запропонована структурна модель може бути використана при розробці відповідного адміністративного регламенту, а також при проведенні наукових досліджень в області підвищення якості та ефективності митних послуг.

Використання митного контролю після випуску товарів як технології реалізації митних послуг збільшує синергетичний ефект для держави, який виражається в зниженні рівня злочинності в економіці, збільшення темпів

економічного зростання, доходів федерального бюджету, конкурентоспроможності України на світових ринках, з одного боку, а з іншого - можливості скорочення часу на проведення поточного митного контролю. Розроблено методику дослідження митного контролю після випуску товарів у системі надання митних послуг, що визначає основні етапи, напрямки, а також методи проведення дослідження.

РОЗДІЛ 2 МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ НАДАННЯ МИТНИХ ПОСЛУГ

2.1. Методика дослідження митного контролю в системі надання митних послуг на сільськогосподарську продукцію

Першочерговим завданням для дослідження митного контролю після випуску товарів у системі подання митних послуг є розробка методики такого дослідження. Під методикою дослідження розуміється «сукупність методів дослідження, застосовуваних в певній послідовності, для вивчення об'єкта або предмета дослідження» [47]. З метою розвитку теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення *post-clearance audit* в системі надання митних послуг визначимо методи наукового дослідження по кожній задачі, які обумовлені предметом, об'єктом і метою дослідження. Під методом наукового дослідження розуміється «сукупність способів пізнання об'єктивної дійсності (певна послідовність дій, прийомів, операцій)» [48].

Основу методики дослідження склали системний і процесний підхід до управління, методи прийняття рішень, загальнонаукові (абстракція, аналіз, синтез, аналогія, порівняння, класифікація) та економіко-статистичні методи (методи дослідження динаміки і структури економічних явищ, угруповання, розрахунку середніх величин, кореляційно -регресійного аналізу).

Для дослідження митного контролю після випуску товарів у системі надання митних послуг скористаємося також методом діалектики, яка стверджує, що всі явища вивчаються в розвитку, взаємозв'язку і взаємозумовленості, тому в методику дослідження включимо аналіз тенденцій розвитку митного контролю (табл. 2.1).

Саме системний підхід вчить розглядати об'єкти різного рівня як систему, встановлювати зв'язки і взаємодії між складовими частинами або елементами сукупності, а також враховувати незвідність властивостей цілого

до властивостей частин. Крім цього, системний підхід дозволяє розглядати складні явища з метою знаходження оптимальних, ефективних і раціональних шляхів і методів вирішення складних практичних завдань.

Як зазначає Жорін Ф.Л. [49] системний підхід є «загальнонауковою концепцією, що реалізує філософський принцип системності в підходах і методах вирішення складних міждисциплінарних проблем, це методологія дослідження, проектування і конструювання об'єктів як систем». В даний час в застосуванні системного підходу в економічних дослідженнях досягнуто значних успіхів.

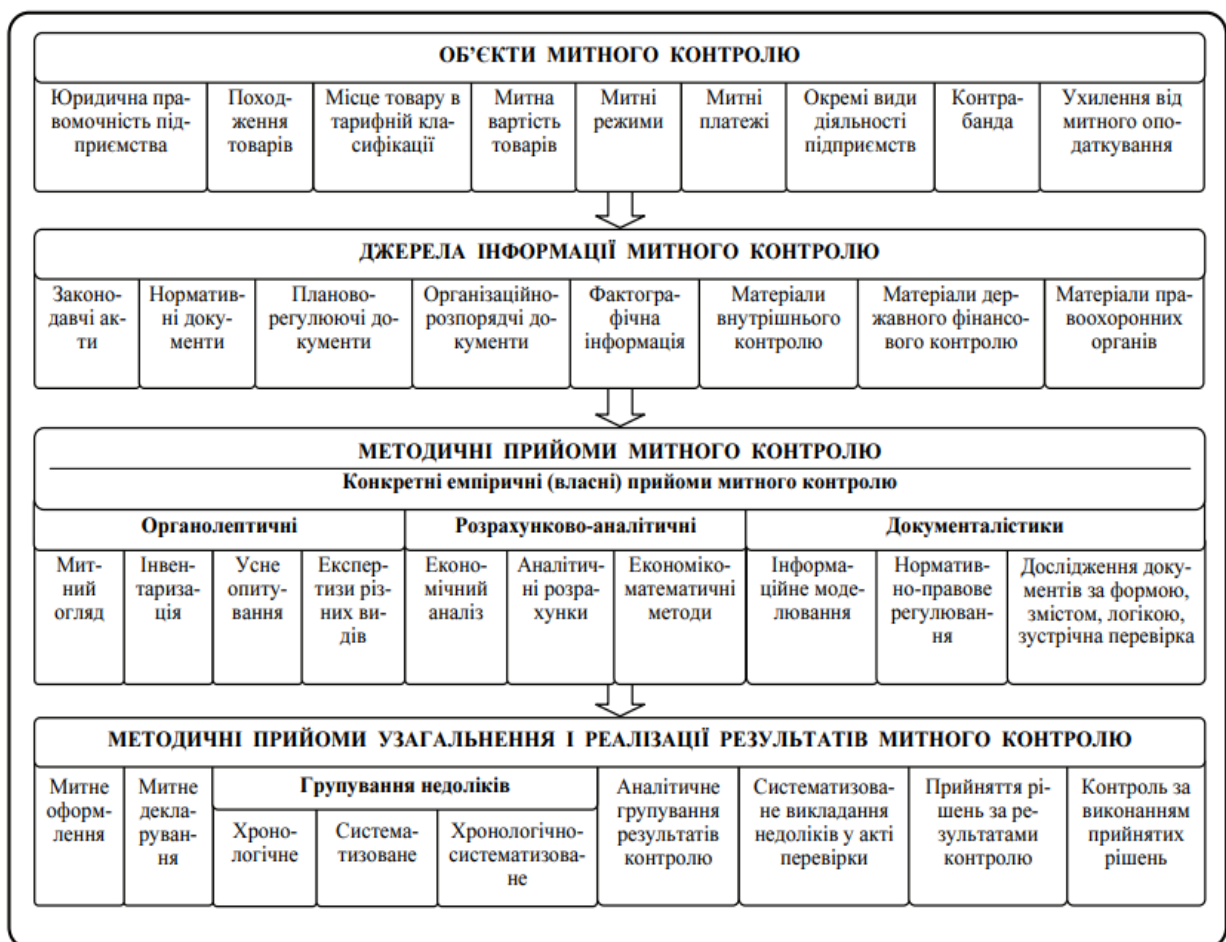

Рисунок 2.1. Методична схема рішення задачі вдосконалення митного контролю після випуску товарів у системі надання митних послуг.

Використання системного підходу дозволяє розглянути систему митного контролю як сукупність підсистем-попереднього, поточного та подальшого митного контролю. Як відомо, наявність підсистем і зв'язків між ними є одним

з основних ознак існування системи поряд з цілісністю, зв'язністю, емерджентністю, мультиплікативністю, синергічністю та ін.

Таблиця 2.1

Методична схема вирішення завдання вдосконалення митного контролю після випуску товарів в системі надання митних послуг

<p>Мета дослідження – розробка теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо вдосконалення митного контролю після випуску товарів як інструменту реалізації митних послуг</p>	
<p>Завдання 1 Дослідження митного контролю після випуску товарів як інструменту реалізації митних послуг та спрощень, що дозволяє оцінювати ефективність видів митного контролю та спрямованого на стимулювання зовнішньоекономічної діяльності</p>	<p>Загальнонаукові методи (Абстракція, аналіз, синтез, аналогія, порівняння, класифікація), метод моделювання</p>
<p>Завдання 2 Аналіз існуючих підходів до визначення терміну " митний контроль після випуску товарів"» Розширення класифікації принципів функціонування митного контролю після випуску товарів на основі дослідження міжнародного досвіду та умов реалізації митних послуг</p>	<p>Загальнонаукові методи (Абстракція, аналіз, синтез, аналогія, порівняння), методи дослідження систем і системного аналізу</p>
<p>Завдання 3 Виявлення тенденцій розвитку митного контролю після випуску товарів та розробка науково-практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності митного контролю після випуску товарів</p>	<p>Загальнонаукові методи, ретроспективний, факторний, аналіз кореляційно-регресивний</p>
<p>Завдання 4 Розробка організаційно-економічного механізму</p>	<p>Загальнонаукові методи, методи дослідження</p>

управління митним контролем після випуску товарів у системі надання митних послуг з метою підвищення ефективності прийняття управлінських рішень у сфері митного справа	систем і системного аналіз
Завдання 5 Розробка методики оцінки ефективності здійснення митного контролю після випуску товарів, що базується на функціональному підході і включає формування системи критеріїв і показників, що оцінюють рівень ефективності надання митних послуг	Економіко-статистичні методи (методи дослідження динаміки і структури, угруповання, а також прогнозування

Структурованість системи митного контролю визначає наявність встановлених зв'язків і відносин між її елементами. Це не тільки обумовлює сформовану послідовність здійснення митного контролю (попередній, поточний, наступний), але і створює умови для формування і руху фінансових та інформаційних потоків між суб'єктами, які здійснюють митний контроль, та особами, щодо яких такий контроль проводиться. Виходячи з цього твердження, у методику дослідження включається процес формування вертикальних і горизонтальних зв'язків між елементами системи митного контролю. Визначаючи сутність навколишнього середовища і характер її побудови, відзначимо фактори, контрольовані (керовані митними органами) і неконтрольовані (що знаходяться за межами владних повноважень митних органів). Виділяємо:

- зовнішні фактори, які безпосередньо і опосередкований вплив на адміністрування митних доходів (загальна кількість учасників ЗЕД щодо яких проводився контроль; види митних платежів, що підлягають сплаті; ставки за видами платежів і ін.);

- внутрішні чинники, пов'язані з діяльністю митних органів та учасників ЗЕД (кваліфікація і професійна підготовка посадових осіб митних органів;

несумлінність учасників ЗЕД, при переміщенні товарів і ін.).

Необхідно відзначити, що класифікація факторів також передбачає їх поділ на фактори, які надають позитивний вплив (+) на адміністрування митних платежів, а також негативне (-). Методика наукового дослідження, як правило, відображає різний зміст явищ в залежності від поставлених завдань і принципів, тому виділимо основні принципи, якими керуємося при використанні системного підходу при написанні роботи:

- об'єктивність, яка забезпечується обґрунтованим підбором аналізованого матеріалу, переліком показників, що всебічно характеризують сукупність причин, чинників, динаміку і тенденції розвитку об'єкта вивчення;
- комплексність, яка ґрунтується на розгляді питань і взаємозв'язку досліджуваних показників, що представляють собою систему і повно відображають процес надання митних послуг після випуску товарів;
- конкретність, яка визначається вивченням широкого кола показників, що всебічно характеризують економічні та фінансові явища, процеси і тенденції;
- оперативність, що забезпечується достовірною інформацією, в результаті аналізу якої може здійснюється розробка наукових висновків і рекомендацій, що дозволяє швидко приймати управлінські рішення. Реалізація викладених методичних основ дослідження митного контролю після випуску товарів у системі надання митних послуг, заснована на системному підході, дозволяє виявити проблеми митного контролю, а також запропонувати шляхи їх вирішення.

2.2.Розвиток теоретичних положень митного контролю після випуску товарів

Зниження часу на здійснення митних операцій і підвищення ролі митних органів у створенні сприятливих умов для розвитку зовнішньої торгівлі сприяють розвитку теоретичних положень митного контролю після випуску товарів як ефективного інструменту підвищення якості та ефективності

надання митних послуг. В даний час система надання митних послуг включає технологію post-clearance audit (принципи митного контролю після випуску товарів), як одну з основних технологій, яка дозволяє реалізувати процес надання митних послуг, що включає в себе систему контролю та моніторингу надання митних послуг- єдина система досудового (позасудового) оскарження дій (бездіяльності) митних органів:

- Митний метод
- Митна процедура
- Митна технологія

Технологія митного контролю, включає:

- Попередній контроль
- Поточний контроль

Митний контроль після випуску товарів

Суб'єкт, що надають послуги митного контролю .

Суб'єктами митного контролю виступають як митні органи, так і окремі їх посадові особи. Об'єктом митного контролю стають товари і транспортні засоби, що перетинають митний кордон, зовнішньоторговельні документи, валюта (російська та іноземна) та цінні папери, а також дотримання різних правил, процедур і умов приміщення товарів під митний режим. Предметом митного контролю є різні дії учасників ЗЕД з приводу:

- а) укладення міжнародних договорів (контрактів);
- б) отримання дозвільних документів на право ввезення (вивезення) певних товарів;
- в) оформлення зовнішньоторговельної (товаросопроводительной) документації;
- г) доставки товарів у встановлене місце і час;
- д) декларування товарів і транспортних засобів, приміщення їх під митні режими;
- е) сплати митних платежів та їх забезпечення.

Основна мета проведення митного контролю полягає у виявленні невідповідності проведених митних операцій та дій в митних цілях нормам і вимогам митного законодавства, а також фактів різних правопорушень, установлених в процесі митного оформлення. Ці цілі досягаються шляхом різного роду перевірок на основі принципу вибірковості, обмежуючись лише тими формами митного контролю, які є достатніми для забезпечення дотримання норм митного законодавства.

Вибір форм митного контролю визначається характером і вартістю переміщуються через митний кордон товарів, видом митного режиму, під який вони поміщаються. Саме ці фактори впливають на виникнення ризиків в митній сфері, тобто існування ймовірності того, що митне законодавство в процесі митного оформлення не буде дотримана.

Під системою надання митних послуг розуміємо сукупність суб'єктів, що надають певний перелік послуг, а також зацікавлених одержувачів, взаємодіючих за допомогою ІКТ з використанням митних технологій,

Крім технології митного контролю після випуску товарів система надання митних послуг містить технологію здійснення попереднього і поточного контролю, а також сукупність митних методів і процедур, що дозволяють ефективно реалізувати весь комплекс послуг, що реалізуються митними органами. Найважливішим елементом системи надання митних послуг в електронному вигляді є суб'єкти митних органів, які здійснюють надання митних послуг на рівні. При цьому необхідно зазначити, що на різних рівнях митні органи надають тільки регламентований їх перелік.

Вичерпний перелік суб'єктів митних органів та наданих митних послуг представлений на рис 2.2.

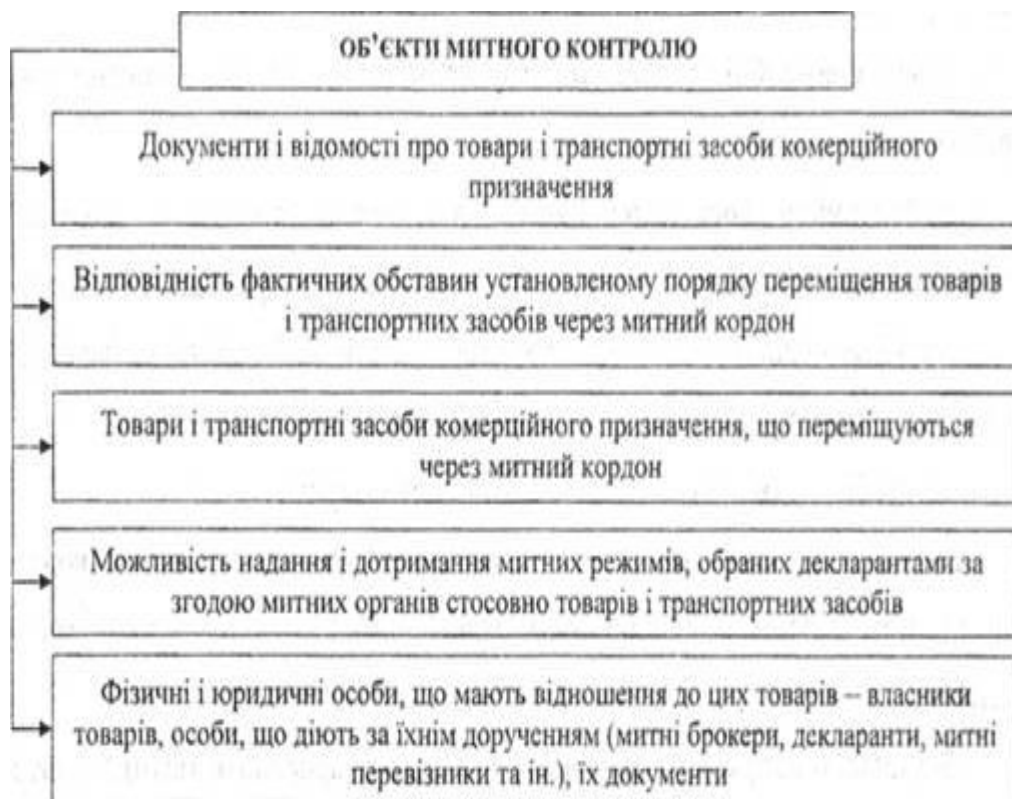

Рисунок. 2.2. Об'єкти митного контролю

Об'єктами митного контролю є:

- товари, що знаходяться під митним контролем;
- товари, поміщені під митну процедуру випуску для внутрішнього споживання;
- товари — що знаходяться на митній території України,
- за наявності у митних органів інформації про те, що такі товари були ввезені на митну територію України і знаходяться на митній території в порушення міжнародних договорів та актів у сфері митного регулювання;
- митні та інші документи, подання яких митним органам передбачено, а також відомостей, що містяться в таких документах;
- діяльність осіб, пов'язана з переміщенням товарів через митний кордон України, наданням послуг у сфері митної справи;
- споруди, приміщення та (або) відкриті майданчики, призначені для використання або використовуються в якості складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних складів, магазинів безмитної торгівлі, для

використання або використовуються для тимчасового зберігання товарів уповноваженими економічними операторами, а також для використання або використовуються в якості зон митного контролю.

Іншим центральним елементом системи надання митних послуг є одержувач послуги, який може бути фізичною або юридичною особою, а також індивідуальним підприємцем, які оцінюватимуть якість наданої послуги. Взаємодія одержувачів послуг з суб'єктами митних органів в електронному вигляді здійснюється за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Підсистемами надання митних послуг, які забезпечують цілісність здійснення процесу надання послуг на високому рівні, є:

- ідентифікація одержувачів митних послуг;
- забезпечення прийому платежів в електронному вигляді;
- контроль і моніторинг процесу надання послуг;
- забезпечення досудового (позасудового) оскарження дій (бездіяльності) митних органів.

Митний контроль після випуску товарів є невід'ємною технологією реалізації процесу надання митних послуг, а також видом діяльності, здійснюваної уповноваженими на те спеціальними державними органами, що реалізується в формах, встановлених чинним законодавством, проводиться з метою виявлення і попередження порушень митного законодавства. Проведений аналіз дозволив встановити, що в теорії митного контролю, а також в митному законодавстві немає офіційно закріпленого і кодифікованого визначення терміна «митний контроль після випуску товарів», а також не вироблений загальноприйнятий науково обґрунтований підхід до класифікації принципів зазначеного виду контролю [50, 51].

Аналіз міжнародного досвіду використання митного контролю після випуску товарів дозволив встановити, що зазначений контроль «в заграничних країнах реалізується в формі контролю на основі методів аудиту» [52].

Для номінації митного контролю після випуску товарів

використовуються терміни «пост-аудит» та «митний контроль на основі методів аудиту» (англ. post-clearance audit) [53,54]. При цьому визначення терміна «митний контроль на основі методів аудиту» закріплено в Кіотській конвенції, під яким розуміють «заходи, що дозволяють митній службі переконатися в правильності заповнення декларацій та достовірності зазначених у них відомостей шляхом перевірки наявних у осіб, яких це стосується, відповідних книг обліку, документації, бізнес-системи і комерційної інформації» [55]. Відсутність в митному законодавстві визначення терміна «митний контроль після випуску товарів» сприяло його розробку вченими і фахівцями, які займаються проблемами митної справи. Визначення терміна «митний контроль після випуску товарів» вказані в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Визначення терміна «митний контроль після випуску товарів»

№ п / п	Автори	Визначення терміна «митний контроль після випуску товарів»
1	А.Н. Шашкіна[56]	«Сукупність заходів, що здійснюються митними органами щодо товарів, які втратили статус, що перебувають під митним контролем, проводяться з метою перевірки дотримання особами вимог, встановлених митним законодавством Митного союзу і законодавством держав - членів Митного союзу»
2	Р.З. Латипов[57]	«Комплекс заходів, що здійснюються митними органами після випуску товарів, що проводяться з метою перевірки факту випуску, а також достовірності відомостей, зазначених у декларації на товари та інших документах, поданих при здійсненні митних операцій»

3	М.О. Горчак [58]	«Сукупність дій, які здійснюються після випуску товарів з метою перевірки факту випуску, а також справжності відомостей, які містяться в митній декларації та інших документах, поданих митним органам»
4	О.В. Грачов [59]	«Органічний елемент єдиної системи митного контролю, спрямований на створення передумов для формування рівних конкурентних умов в частині оподаткування суб'єктів господарювання при гарантії дотримання вимог законодавства»
5	В.Б. Мантус, Н.Г. Ліпатова, О.Г. Боброва	«Один з основних видів митного контролю, відмінною рисою якого є термін проведення, що дозволяє проводити поглиблений аналіз інформації, що мінімізує ризики недотримання митного законодавства »

Аналіз визначень терміну «митний контроль після випуску товарів», представлених в таблиці 2.1, дозволив встановити, що більшість з них базується на визначенні, що в документах які втратили чинність. Під post-clearance audit в Концепції розумілася «сукупність заходів, що здійснюються митними органами після випуску товарів, а також при обороті товарів, ввезених на митну територію Митного союзу, шляхом проведення митних перевірок і застосування інших форм митного контролю, в тому числі з використанням системи управління ризиками, на основі категоризації учасників ЗЕД з метою забезпечення дотримання перевіряються особами митного законодавства митного союзу і законодавства України про митну справу».

З метою однакового розуміння і вдосконалення митного контролю після випуску товарів у країнах вищенаведене визначення вимагає уточнення. Для формулювання уточнень були виявлені характерні особливості здійснення

митного контролю після випуску товарів .

По перше, Митний контроль після випуску товарів здійснюється на заключному етапі митного контролю та проводиться тільки в окремих державах. Митний контроль на основі методів аудиту, що проводиться в заграничних країнах, не слід ототожнювати з митним контролем після випуску товарів.

По-друге, митний контроль після випуску товарів в Україні може здійснюватися протягом 3-х років з дня випуску товарів. При цьому в державах - термін здійснення митного контролю після випуску товарів може відрізнятися і досягати у виняткових випадках п'яти років.

По-третє, митний контроль після випуску товарів базується на нормах міжнародного і національного права і проводиться виключно посадовими особами митних органів.

По-четверте, митний контроль після випуску товарів проводиться з використанням форм і заходів, що забезпечують проведення митного контролю щодо випущених товарів і транспортних засобів.

У п'ятих, митний контроль після випуску товарів здійснюється з метою забезпечення дотримання законодавства України і реалізації митних послуг. Учасники зовнішньоекономічної діяльності (споживачі послуг) можуть звертатися в підрозділи митного контролю після випуску товарів (постачальники послуг) за відомостями про законність випуску товарів.

На основі виявлених відмінних рис формуємо визначення терміна «митний контроль після випуску товарів», під яким слід розуміти заключний вид митного контролю, що проводиться посадовими особами митних органів в законодавчо встановлений термін з використанням принципів, форм і заходів, що забезпечують здійснення митного контролю з метою дотримання перевіряються особами міжнародного і національного законодавства про митну справу і реалізації митних послуг, що дозволяє оцінювати ефективність попередніх видів митного контролю. У розробленому визначенні терміна

уточнено, що «митний контроль після випуску товарів»:

- а) є видом митного контролю та проводиться на завершальному етапі з метою реалізації митних послуг;
- б) здійснюється з використанням принципів, форм і заходів, що забезпечують проведення митного контролю;
- г) дозволяє оцінювати ефективність попередніх видів митного контролю.

Для з'ясування сутності митного контролю після випуску товарів необхідно виявити принципи зазначеного контролю, які в цілому визначають порядок здійснення контрольного процесу. При цьому правильно сформульовані принципи митного контролю після випуску товарів сприяють здійсненню мети Стратегії розвитку митної служби [60], яка полягає у сприянні розвитку зовнішньої торгівлі України, а також збільшення ефективності системи митного контролю після випуску товарів шляхом проведення контролю діяльності учасників ЗЕД на предмет дотримання митного законодавства України. Успішна реалізація зазначеної мети полягає в дотриманні принципів митного контролю після випуску товарів. Уточнимо, що «принцип - це основне вихідне положення якої-небудь теорії, вчення, науки, світогляду і т.д., внутрішнє переконання, керівна ідея, основне правило поведінки, дослідження» [61].

З урахуванням того, що митний контроль традиційно розглядається як вид державного контролю, принципи митного контролю закономірно є різновидом, складовою частиною принципів державного контролю, а також базуються на них. Під принципами *post-clearance audit* цілесубразно розуміти «основні ідеї, які лежать в основі діяльності митних органів, спрямованої на здійснення подальшого контролю» [62, 63].

Відсутність в митному законодавстві принципів митного контролю після випуску товарів викликало необхідність їх формування і розвитку вченими і фахівцями в галузі митної справи. Розробці принципів митного контролю після випуску товарів (митного аудиту) та їх систематизації присвячені роботи: І.

Бережнюк, М. Білуха, Ю. Гупанова, А. Єршов, А. Крисоватий, В. Мартинюк, Т. Микитенко, П. Пашко. Є.П. Луньової, В.В. Соловйова, А.Н. Шашкіна, Демиденко Л.М [64] та інших вчених. Система принципів митного контролю після випуску товарів, розроблена В.В. Соловйовим, включає основні і додаткові принципи, які представлені на Табл 2.3, розроблена В.В. Соловйовим [65].

Таблиця.2.3

**Система принципів митного контролю після випуску товарів,
розроблена В. В. Соловйовим**

Принципи митного контролю після випуску товарів		
Основний:		Додатковий:
1. Законність		1. Конфіденційність
2. Незалежність		2. Планування
3. Об'єктивність		3. Документування
4. Системність		4. Проф. Компетентність
5. Вибірковість		5. Проф. скептицизм

А. Н. Шашкіної була розроблена інша система принципів митного контролю після випуску товарів, відмінною особливістю якої є виділення принципів, що базуються на міжнародному та національному праві.

Принципи, засновані на національному праві, в свою чергу, поділяються на загальні і спеціальні, які проілюстровані на рис. 2.2.

А.А. Берзаном також розроблялися принципи пост митного контролю. До таких принципів віднесені: законність; об'єктивність і незалежність; конфіденційність інформації; ефективність; безперервність; системність; плавність і узгодженість; професіоналізм і компетентність.

Однак дані принципи не класифіковані також виділяє принципи митного аудиту: «правомочність; об'єктивність і незалежність; недопущення заподіяння неправомірного шкоди особі, діяльність якого перевіряється; конфіденційність інформації; вибірковість; обов'язковість рішень митних органів для об'єктів

перевірки; обов'язкове відшкодування шкоди, заподіяної державним бюджетом неправомірними діями учасників ЗЕД ». Класифікація принципів, запропонована А.Н. Шашкіним, представляється нам найбільш комплексною і узагальненою.

Система принципів митного контролю після випуску товарів, розроблена А. Н. Шашкіної

Принципи, засновані на міжнародному праві	Принципи, засновані на національному праві	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Сумлінне виконання міжнародних зобов'язань 2. Повага прав людини і основних свобод 3. Загальність митного контролю 4. Недискримінація 5. Використання системи управління ризиками 6. Застосування методів аудиту при здійсненні митного контролю 7. Вибірковість 8. Співпраця з митними органами іноземних держав 9. Взаємодія митних органів з іншими контролюючими державними органами 	Загальні <ol style="list-style-type: none"> 1. Законність 2. Гласність 	Спеціальні <ol style="list-style-type: none"> 1. Достатність 2. Цілепокладання 3. Оперативність 4. Категоризація учасників ЗЕД 5. Дотримання інтересів учасників ЗЕД 6. Законність при призначення, проведення і оформленні результатів перевірки 7. Відповідальність посадова особа

Рисунок 2.3. Система принципів митного контролю після випуску товарів, розроблена А. Н. Шашкіної

Проте у всіх зазначених вище дослідженнях не враховується основний класифікаційний ознака - ступінь реалізації. Тому в основу запропонованої класифікації покладено саме ця ознака.

Так, принцип автоматизації вибору об'єктів перевірочних заходів реалізований підрозділами митного контролю після випуску товарів частково. В даний час здійснюється тільки автоматизація формування звітних форм, розрахунку показників декларування, а також плану профілактичних перевірок щодо учасників ЗЕД низького рівня ризику. Використання КПС "Постконтроль" дозволяє здійснювати розрахунки тільки за деякими показниками, які застосовуються СУР для вибору об'єктів перевірочних заходів.

Так, принцип автоматизації вибору об'єктів перевірочних заходів реалізований підрозділами митного контролю після випуску товарів частково.

В даний час здійснюється тільки автоматизація формування звітних форм, розрахунку показників декларування, а також плану профілактичних перевірок щодо учасників ЗЕД низького рівня ризику. Використання КПС «Постконтроль» дозволяє здійснювати розрахунки тільки за деякими показниками, які застосовуються СУР для вибору об'єктів перевірочних заходів.

1. Середній індекс сплачених митних платежів (ІТП)
2. Середній індекс митної вартості (ІТС)
3. Середньозважена ставка ПДВ

Показники дозволяють автоматизувати тільки частина розрахунків для посадових осіб підрозділів post-clearance audit. Вважаємо, що з метою ефективного використання часу посадових осіб необхідно автоматизувати розрахунки в КПС «Постконтроль» за показниками: «середнє співвідношення ваги брутто та нетто товарів», «середньозважена ставка вивізного мита», «частка товарів, щодо яких застосовуються низькі ставки ввізних мит» і іншим. Автоматизація розрахунків показників також необхідна для якісного та ефективного вибору об'єктів митного контролю після випуску товарів.

Принцип врахування міжнародного досвіду організації та проведення митного контролю після випуску товарів реалізований також частково.

Принцип використання механізму простежуваності руху сільськогосподарських товарів вимагає вдосконалення і розширення переліку товарів, що підлягають маркуванню. В даний час, для забезпечення простежуваності товарів обов'язково здійснюється маркування сільськогосподарських виробів.

Відповідно до ст. 4 Закону України від 17 липня 1997 року № 468/97-ВР «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції» зі змінами та доповненнями сільськогосподарська продукція, яка ввозиться (перео-сілається) на митну територію України, [66]. підлягає радіологічному, а в разі ввезення об'єктів державного контролю - товарів 1 - 5, 7, 10, 12, 14 - 16, 19,

21, 23 груп згідно УКТ ЗЕД - державному контролю, що здійснюють центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері безпеки та окремих показників якості харчових продуктів, та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері ветеринарної медицини. Ввезення в Україну харчових продуктів та супутніх матеріалів здійснюється в порядку, визначеному законом [67].

Відповідно до частини четвертої ст. 55 Закону № 771 під час проведення фізичної перевірки вантажу, що ввозиться на митну територію України, обов'язково перевіряються, зокрема, пакування та маркування на відповідність законодавству про безпеку та окремі показники якості харчових продуктів. Маркування - слова, описи, знаки для товарів і послуг, назва торгової марки, зображення чи символи, що стосуються харчових продуктів і розміщені на будь-якій упаковці, етикетці (стікері), споживчій тарі, контретикетці, кольєретці, ярлику, пробці, листку-вкладиші, документі, повідомленні, інших елементах упаковки, що супроводжують чи належать до таких харчових продуктів (п. 38 ст. 1 Закону № 771).

Третя група включає в себе принципи : використання методів аудиту та стандартизації перевіркової діяльності митними органами; використання методів внутрішнього аудиту учасниками ЗЕД; застосування методів аудиту тільки щодо «контрольованих імпортерів». Впровадження даних принципів дозволить, по-перше, здійснити подальший розвиток митного контролю після випуску товарів, а по-друге, адаптувати митне законодавство в частині регулювання митного контролю після випуску товарів до міжнародних норм.

У дослідженнях В.В. Соловйова були визначені завдання і функції митного контролю після випуску товарів інформаційно-аналітичної діяльності; організаційної діяльності та нормативно-правової діяльності.

До функцій митного контролю після випуску товарів віднесено: інформаційна, балансує, перевірки виконання управлінських рішень,

превентивна та оціночна.

Вважаємо за доцільне додатково до вищевказаних віднести також наступні функції:

- фіскальну, яка для держав - має особливе значення, оскільки митні платежі, що сплачуються митним органам, є основними джерелами формування державного бюджету та забезпечення економічної безпеки;

Функції митного контролю:

1. Інформаційна функція: У процесі контрольних заходів збираються дані про фактичне стані об'єкта контролю. При здійсненні митної перевірки посадові особи митні органів мають доступ до документів господарюючих суб'єктів, на підставі яких формуються висновки про фінансовий стан об'єкта контролю.
2. Балансуюча функція: При здійсненні митної перевірки митні органи повинні прагнути як до виявлення порушення митного законодавства, так і до вирішення спірних моментів, існуючих у практиці митного декларування товарів транспортних засобів.
3. Функція перевірки виконання управлінських рішень: При проведенні митного контролю після випуску товарів можуть виникати ситуації, при яких порушення митного законодавства з боку учасника ЗЕД стають можливими при участі посадових осіб митних органів, які здійснюють перевірку діяльності учасника ЗЕД.
4. Превентивна функція: Знання учасника ЗЕД, що діяльність може бути перевірена, стимулює виконання підконтрольною особою встановлених вимог. Необхідно переконати особу, яка здійснює ЗЕД, повірити в невідворотність покарання за порушення законодавства для того, щоб у нього не виникало бажання порушувати його надалі.
5. Оціночна функція: Контроль дозволяє оцінити як якість управлінської діяльності, так і її ефективність, яка, в свою чергу, залежить від оперативності прийнятих управлінських рішень та їх впливу на фактичний стан об'єкта вплив.

Практичним прикладом оціночної функції контролю може служити впровадження в сферу митної справи системи управління ризиками.

Система функцій, що реалізуються митними органами за допомогою post-clearance audit

- перевірочну, яка полягає в застосуванні відомчого контролю щодо дій (бездіяльності), а також рішень нижчестоящих митних органів в галузі митної справи з питань, віднесених до компетенції підрозділів митного контролю після випуску товарів;

- комунікаційну, яка складається в розгляді підрозділами митного контролю після випуску товарів звернень федеральних органів виконавчої влади, органів прокуратури, підпорядкованих митних органів, юридичних і фізичних осіб і в підготовці проектів відповідей на них.

В даний час функції і завдання митного контролю після випуску товарів встановлені для кожного підрозділу, включеного в систему митного контролю після випуску товарів. Доцільно зазначити, що існуюча структура підрозділів митного контролю після випуску товарів має складну ієрархічну структуру, що має безпосередній вплив на виконання тих чи інших завдань і функцій митними органами. Діюча система завдань і функцій митного контролю після випуску товарів приведена на табл. 2.4 служби митного контролю після випуску товарів митниці функціонують не у всіх митницях України, а тільки в Київській , Бориспільській ,Севастопольській, Дніпропетровській, Бердянській, Запорізькій, Кіровоградській, Криворізькій , Донбасській , Луганській , Мариупольській, Івано-Франківській , Закарпатській , Чопській, Кримській, Житомирській, Черкаській, Чернігівській . В інших митницях функціонують тільки підрозділи митного контролю після випуску товарів.

Таблиця 2.4.

Система завдань і функцій підрозділів митного контролю після випуску товарів, розроблена автором

Державна митна службу України,
Підрозділи митного контролю після випуску товарів митниць,

безпосередньо підпорядкованих ДФС України	
<p>Функція</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Координує та контролює діяльність підрозділів митного контролю після випуску товарів. 2. Організовує і проводить митний контроль в частині компетенції Головного управління. 3. Сприяє в боротьбі з корупцією та міжнародним тероризмом, а також виконує інші функції 	
Служби митного контролю після випуску товарів	Підрозділи митного контролю після випуску товарів митниць, безпосередньо підпорядкованих ДФС України
<p>Задачі</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Організація та проведення митного контролю після випуску товарів. 2. Забезпечення при проведенні митного контролю прав і законних інтересів осіб, а також інші завдання. <p>Функції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Координує та контролює в регіоні діяльності РТУ діяльність підрозділів митного контролю після випуску товарів митниць. 2. Виявляє при проведенні митного контролю в частині компетенції служби адміністративні правопорушення та (або) ознаки злочинів, провадження невідкладних слідчих дій та (або) попереднього розслідування у формі дізнання у кримінальних справах, а також виконує інші функції 	<p>Задачі</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Організація та проведення митного контролю після випуску товарів. 2. Забезпечення при проведенні митного контролю прав і законних інтересів осіб, а також інші завдання. <p>Функції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Організовує та проводить митний контроль в частині компетенції підрозділ. 2. Виявляє при проведенні митного контролю в частині компетенції підрозділи адміністративні правопорушення та (або) ознаки злочинів, провадження невідкладних слідчих дій та (або) попереднього розслідування
Служби митного контролю після випуску товарів митниці	Підрозділи митного контролю після випуску товарів митниці
<p>Задачі</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Організація та проведення митного контролю після випуску товарів. 	<p>Задачі</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Організація та проведення митного контролю після випуску товарів.

<p>2. Забезпечення при проведенні митного контролю прав і законних інтересів осіб, а також інші завдання.</p> <p>Функції</p> <p>1. Організовує і проводить, в тому числі з метою профілактики правопорушень у сфері митної справи, митний контроль в частині компетенції служби.</p> <p>2. Виявляє при проведенні митного контролю в частині компетенції служби адміністративні правопорушення та (або) ознаки злочинів, провадження невідкладних слідчих дій та (або) попереднього розслідування у формі дізнання у кримінальних справах, а також виконує інші функції</p>	<p>2. Забезпечення при проведенні митного контролю прав і законних інтересів осіб, а також інші завдання.</p> <p>Функції</p> <p>1. Організовує і проводить, в тому числі з метою профілактики правопорушень у сфері митної справи, митний контроль в частині компетенції підрозділ.</p> <p>2. Виявляє при проведенні митного контролю в частині компетенції підрозділи адміністративні правопорушення та (або) ознаки злочинів, провадження невідкладних слідчих дій та (або) досудового розслідування у формі дізнання у кримінальних справах, а також виконує інші функції</p>
---	--

Таким чином, на основі аналізу теоретичних положень митного контролю після випуску товарів виявлено особливості здійснення вказано виду контролю і його місце в системі надання митних послуг. Встановлено, що технологія митного контролю після випуску товарів є основоположною при реалізації митних послуг поряд з технологією поточного і попереднього контролю. Сформульоване визначення митного контролю після випуску товарів, розширені принципи, завдання та функції є істотно важливими для підвищення якості та ефективності митних послуг, що надаються підрозділами митного контролю після випуску товарів. Тому наступним етапом в процесі підвищення якості та ефективності надання митних послуг буде виявлення тенденцій митного контролю після випуску товарів.

2.3.Виявлення тенденцій розвитку митного контролю після випуску товарів

.Митний контроль після випуску товарів як складна багаторівнева

система характеризується постійною мінливістю, яка проявляється в динаміці зміни основних тенденцій. Під тенденцією розуміється «виявлені в результаті економічного аналізу, які спостерігаються стійкі співвідношення, властивості, ознаки, притаманні економічній системі ...». В даний час основною тенденцією митного контролю після впуску товарів є збільшення доходів, що адмініструються підрозділами митного контролю після випуску товарів, що зазначено в ряді наукових публікацій .

Таблиця 2.5.

**Надходження до Державного бюджету України протягом 2014-2018
рр., забезпеченні фіскальними органами, млн. грн.**

№ з/п	Показник	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
1	2	3	4	5	6	7
1.	Податки на доходи, податки на прибутки	39969,21	60898,90	62376,12	61883,45	52587,71
2.	Податок на додану вартість	12973,92	34079,56	37251,22	31725,61	81239,48
3.	Акцизний податок	23019,89	25189,12	27417,87	26362,65	28085,46
4.	Екологічний податок	---	1073,40	1211,35	2118,19	2708,49
5.	Інші	5097,77	25535,55	22758,46	21386,91	27869,40
6.	Загальна сума податкових платежів, забезпечених податковими інспекціями ¹	81060,79	146776,53	151015,02	143476,81	192490,54
7.	% до податкових надходжень	48,58	56,11	54,97	54,60	51,19
8.	% до ВВП	7,51	11,29	10,75	9,89	12,29
9.	Податок на додану вартість	73342,00	96014,19	101575,26	96543,70	107287,27

10.	Акцизний податок	3470,30	6743,49	8478,87	8946,80	16855,38
11.	Мито	8847,90	11771,89	13184,88	13342,50	12388,62
12.	Екологічний податок	---	11,98	52,22	246,74	220,08
13.	Інші	251,20	286,91	408,94	220,50	905,99
14.	Загальна сума податкових платежів, забезпечених митницями ДФС	85811,40	114828,46	123700,17	119300,24	137657,34
15.	% до податкових надходжень	51,42	43,89	45,03	45,40	48,81
16.	% до ВВП	7,95	8,83	8,81	8,23	8,80

Динаміка доходів Державного бюджету України за 2014-2018 рр

Своєчасність і повнота адміністрування митних доходів має велику значимість при побудові ефективної системи забезпечення економічної безпеки України. Адміністрування митних доходів впливає на виконання показників економічної безпеки, передбачених Стратегією економічної безпеки України до 2030 року. Значущим джерелом формування економічного потенціалу України, основи рівноважного розвитку національної економіки виступають митні доходи. Протягом 2005-2013 рр. доходи, які адмініструються митними органами, становили більшу частину доходів федерального бюджету (> 50%), однак починаючи з 2014 р їх частка поступово знижується (Табл.2.5). Зниження обсягу митних доходів з 2015 р відбувалося на тлі зменшення обсягів зовнішньої торгівлі, викликаних політичними обставинами, зміною цін на енергоносії на зовнішньому ринку, а також введенням заборон і обмежень з боку багатьох держав (уточненого списку заборонених товарів затверджений Указом Президента [68]). Одночасно з цим в 2017 р знизилася частка експортної складової в сумі доходів, що адмініструються митними органами, що обумовлено вступом в силу з 1 січня 2015 г. «великого податкового маневру», що передбачає послідовне підвищення до 2017 р ставки податку на

видобуток корисних копалин на нафту і збільшення коефіцієнтів розрахунку ставок вивізних митних зборів щодо темних нафтопродуктів. Формування доходів бюджету за рахунок митних доходів можна розглядати, і як позитивний фактор розвитку економіки, і як негативний, викликає загрозу економічної безпеки.

Митна служба України орієнтується на позитивний заграничний досвід держав, розглядає передові світові тенденції, які можуть бути застосовані в Україні.

В Україні з 2011 по 2018 рр. митними органами було проведено 56 726 заходів щодо осіб, які перевіряються, з них митних перевірок - 35 302, що складає більше 62% від загальної кількості проведених заходів. При цьому відсоток митних перевірок від загальної кількості перевірочних заходів постійно знижується з 2012 р. По итогам 2019 года количество проверок, проведенных государственными контролирующими органами по компании «НИБУЛОН», составила 70, что в 1,38 раз меньше, чем в 2018 году и почти в 8 раз меньше, чем в 2013 году. Зазначене співвідношення в динаміці показано на Рисунку 2.4. цільовий індикатор, який встановлений в Стратегії розвитку митної служби [69] і склала 91%, що «свідчить про збільшення результативності роботи підрозділів митного контролю після випуску товарів».

Вважаємо, що досягнення такого показника прямо пов'язане з практично дворазовим зменшенням кількості перевірочних заходів, в тому числі митних перевірок, в 2018 р, а також невключенням показника заборгованості по сплаті митних доходів за результатами здійснення подальшого контролю. В даному випадку доцільно розглянути методика визначення даного показника, який розраховується за формулою

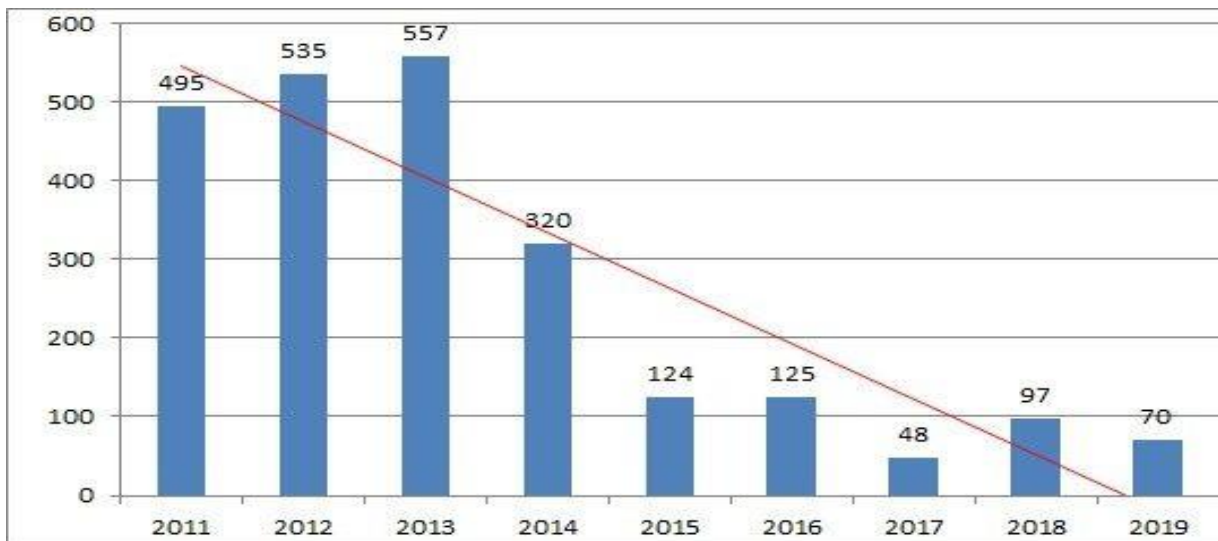

Рисунок 2.4. Кількість контролюючих заходів, проведених державними контролюючими органами у 2011– 2019 рр.

При цьому для визначення результативних митних перевірок Держмитслужба України розробляються критерії результативності, які визначені зазначенням щодо заповнення статистичної форми № 40 . В даний час розроблено 11 критеріїв результативності митних перевірок. Поряд з результативністю митних перевірок в стратегії [70] передбачено другий показник - «частка профілактичних митних перевірок .

Вважаємо, що дані показники комплексно і об'єктивно не відображають доцільність і економічну ефективність здійснення митного контролю після випуску товарів у сформованих умовах. Під економічною ефективністю прийнято розуміти «результативність економічної діяльності, економічних програм і заходів, що характеризується відношенням отриманого економічного ефекту, результату до витрат факторів, ресурсів, який зумовив отримання цього результату». Однак при розрахунку результативності не враховується ставлення отриманого результату до витрат. Економічну ефективність митного контролю після випуску товарів повинні відображати суми заборгованості зі сплати митних доходів за результатами здійснення митного контролю після випуску товарів. При збільшенні заборгованості зі сплати митних доходів результативність митного контролю після випуску товарів повинна

зменшуватися.

Вважаємо, що існує кілька позицій, які можуть бути використані для виявлення факторів, що впливають на ефективність митного контролю після випуску товарів. Якщо підходити з позиції оцінки тільки фіскальної складової, то факторами, що впливають на ефективність митного контролю після випуску товарів, будуть рівні суми до нарахованих і стягнутих митних доходів. Якщо розглядати з позиції оцінки витратної складової на утримання підрозділів митного контролю після випуску товарів, то основними факторами, що впливають на ефективність, виступатимуть суми стягнутих митних доходів, а також суми витрат на утримання підрозділів митного контролю після випуску товарів (фонд заробітної плати).

Таким чином, доцільно ввести такі показники:

1) ефективність здійснення митного контролю після випуску товарів (фіскальна складова).

2) ефективність здійснення митного контролю після випуску товарів (витратна складова).

Показники економічної ефективності доцільно використовувати для об'єктивної і комплексної оцінки митного контролю після випуску товарів. Також необхідно відзначити, що ефективність здійснення митного контролю після випуску товарів як інструменту підвищення якості митних послуг обумовлена наступними тенденціями:

- скороченням граничного часу проходження митних операцій.

Зокрема, час здійснення митних операцій зменшилася з 48 годин в 2012 р до 1,35 години в 2018 р граничне час здійснення митних операцій в автомобільних пунктах пропуску скоротилося з 52 хвилин в 2012 р до 28 хвилин в 2018 р .;

- зниженням граничної кількості документів, необхідних учаснику ЗЕД при пропуску товарів через кордон при експорті, з 8-ми в 2012 р до 1-го в 2018 р Аналогічна ситуація зниження документів спостерігається і при імпорті товарів - з 10 в 2012 р до 2 -х в 2018 р .;

- зменшенням кількості проведених митних перевірок, а також перевірочних заходів підрозділами митного контролю після випуску товарів. Тільки в 2018 р кількість митних перевірок, а також перевірочних заходів скоротилося практично в два рази в порівнянні з 2017 р.

Вважаємо, що описані тенденції є основними і сприяють збільшенню заборгованості, сформованої за результатами здійснення митного контролю після випуску товарів. Так, з моменту створення ГУ post-clearance audit заборгованість за результатами відповідного контролю збільшилася з 2 540 млрд грн. в 2012 р до 5 500 млрд грн. до 2018 р при скороченні часу здійснення митних операцій, кількості документів, необхідних для випуску товарів, а також перевірочних заходів. Ретроспективний аналіз сукупної заборгованості зі сплати митних доходів демонструє загальну тенденцію її зниження. Як виявлено в ході аналізу, митний контроль після випуску товарів є одним з напрямків, заборгованість по якому має тенденцію до зростання.

Необхідно відзначити, що з метою запобігання заборгованості в рамках митного контролю після випуску товарів підрозділи не використовують забезпечувальні заходи,

Тільки з 2014 р відсоток стягнення митних доходів, що адмініструються підрозділами подальшого контролю став підвищуватися і склав 54% в 2018 р. Отже, більш ніж половина митних доходів не донраховується митними органами після виявлення порушень на етапі post-clearance audit, що ставить питання про ефективність, а також доцільності проведення даного виду контролю. Такий тенденцією в 2015 р зацікавилася Рахункова палата України, яка здійснювала контрольні заходи з метою виявлення причин утворення такої заборгованості. За результатами проведення даних контрольних заходів були виявлені основні причини, які сприяють низької ефективності здійснення post-clearance audit. Серед них можна відзначити, оскарження дій митних органів, припинення діяльності фірм-одноденок, а також тривалі терміни здійснення виконавчого провадження. Основними порушеннями, в результаті

здійснення яких заборгованість продовжувала збільшуватися були: «недостовірна заява учасниками зовнішньоекономічної діяльності митної вартості товарів, порушення митних процедур, недостовірна класифікація товару згідно з кодами» [71].

Необхідно відзначити, що, незважаючи на низький відсоток утвореної заборгованості в структурі сукупних митних доходів, що адмініструються ДФС України (близько 0,03-0,09%), бюджет України недоотримує багатомільярдні суми.

Таблиця 2.6.

Заборгованість по сплаті митних доходів

№	Показники, %	Роки					Відх	
		2013	2014	2015	2016	2017	2018/ 2013	2018/ 2017
ВСЬОГО ДОХОДІВ		100.0	100.0	100.0	0.0	100.0	-	-
1.0	Податкові надходження, всього	64.5	68.0	69.3	69.3	70.3	+5.8	+1.0
1.1	Податок на прибуток підприємств	21.9	19.3	20.0	19.6	20.5	-1.4	+0.9
1.2	Податок на додану вартість	25.6	30.4	31.0	33.9	35.8	+10.2	+1.9
1.3	Акцизний збір із вироблених в Україні товарів	8.1	9.1	6.9	7.2	5.4	-2.7	-1.8
1.4	Акцизний збір із введених на територію України товарів	1.0	1.2	0.8	0.7	0.9	-0.1	+0.2
1.5	ввізне мито	4.8	5.6	5.9	4.8	5.8	+1.0	+1.0
1.6	вивізне мито	0.5	2.0	1.7	1.2	-	-	-
1.7	піші податки	2.6	0.4	—	1.9	1.9	-0.1	-
II.	Неподаткові надходження, всього	29.5	28,0	28.4	27.7	25.0	-4.5	-2,7
III.	Доходи від операцій з капіталом, всього	1.0	1.0	0.7	1.3	1.1	+0,1	0,2
IV	Офіційні трансферти	5.0	2.7	1.4	1.2	3.0	-2.0	+1.8

V.	Цільові фонди	-	0.3	0.2	0.5	0.6	-	+0.1
----	---------------	---	-----	-----	-----	-----	---	------

Так, з 2013 по 2018 рр. заборгованість по сплаті митних доходів (заборгованість утворюється як різниця між до нарахованих і стягнутих митними доходами) виросла на 4,5 млрд грн. що показано в таблиці 2.6.

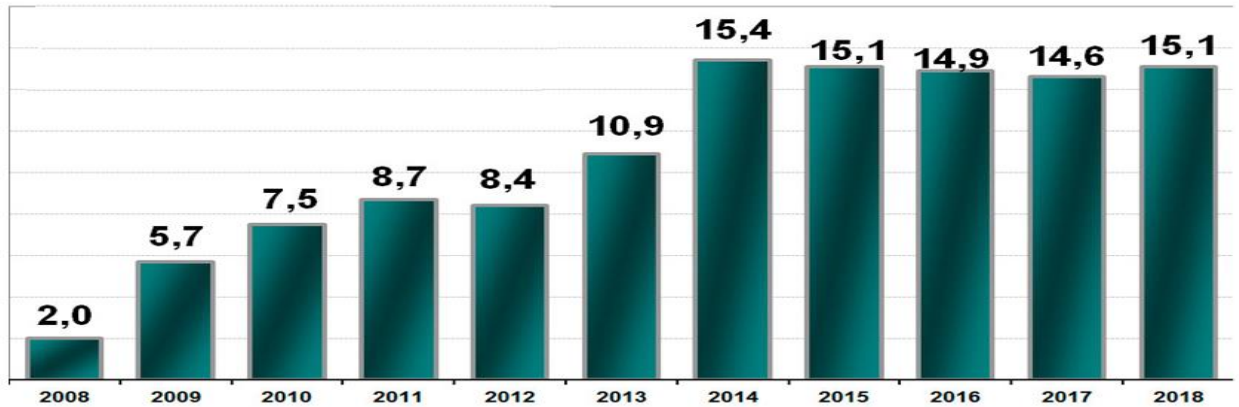

Рисунок 2.5. Вилата відсотків за державним боргом.(у % доходів до загального фонду державного бюджету) .

За час здійснення post-clearance audit особа здійснює всі заходи щодо виведення грошових коштів зі своїх рахунків і по догляду від відповідальності. Разом з тим статистика показує, що чим вище сума економічного збитку, виявлена за результатами post-clearance audit, тим нижча ймовірність її стягнення в повному обсязі.

Таблиця 2.7.

Динаміка сукупних митних доходів, що адмініструються ДФС України та підрозділами post-clearance audit у 2012-2018 рр.,

Роки	Донараховано підрозділами митного контролю після випуску товарів	Стягнуто підрозділами митного контролю після випуску товарів	Доходи, які адмініструються митними органами
2012	2,602	2,525	6 486,7
2013	5,065	3,693	6 565,4
2014	5,883	2,933	7 100,6
2015	7,303	3,827	4 933,2
2016	8,900	4,312	4 406,9
2017	8,405	6,849	4 575,7
2018	11,900	6,400	6 063,2

Проведений аналіз з 2015 р 2018 р показав, що середній рівень стягнення з митних перевірок (митна перевірка є однією з форм митного контролю після випуску товарів [72] з високою економічною ефективністю становить 41%, тоді як стягнення за низькобюджетних перевірок становить 100%.

Актуальним питанням адміністрування митних доходів за результатами здійснення подальшого митного контролю є визначення факторів, що впливають на адміністрування, а також оцінка їх взаємозв'язку.

У науковій літературі існує безліч класифікацій факторів формування митних доходів, що включають в себе тільки ті обставини, які впливають на адміністрування сукупних митних доходів, які не враховують специфіки *post-clearance audit*. Загальну класифікацію факторів, що впливають на адміністрування митних доходів за результатами здійснення *post-clearance audit* доцільно розділити на зовнішні і внутрішні чинники.

Фактори, що впливають на адміністрування митних доходів за результатами здійснення *post-clearance audit* підрозділені:

-на зовнішні фактори, які безпосередньо і опосередкований вплив на адміністрування митних доходів (загальна кількість учасників ЗЕД, щодо яких проводився контроль; види митних платежів, що підлягають сплаті; ставки за видами платежів і ін.);

- внутрішні чинники, пов'язані з діяльністю митних органів та учасників ЗЕД (кваліфікація і професійна підготовка посадових осіб митних органів; несумлінність учасників ЗЕД, при переміщенні товарів і ін.).

Необхідно відзначити, що класифікація факторів також передбачає їх поділ на фактори, які надають позитивний вплив (+) на адміністрування митних платежів, а також негативне (-). Для визначення ступеня впливу виділених чинників на адміністрування митних доходів за результатами здійснення *post-clearance audit* на основі стохастичного факторного аналізу були відібрані зовнішні чинники, що безпосередньо впливають на адміністрування митних

доходів, що надавали найбільший вплив на результативний показник. Варто відзначити, що крім зазначених факторів, на адміністрування митних доходів за результатами здійснення post-clearance audit можуть впливати інші чинники, пов'язані з діяльністю митних органів (недобросовісність посадових осіб митних органів; глибина проведених перевірочних заходів), а також фактори, пов'язані з діяльністю учасників ЗЕД (використання нових схем ухилення від сплати митних платежів, несумлінність учасників ЗЕД при переміщенні та декларування товарів).

Розглянуті статистичні дані факторів представлені в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Динаміка факторів, що впливають на адміністрування митних доходів, за результатами здійснення post-clearance audit.

Годы	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆
2011	1 871	2 602	8 819	5 276	1 071	7 508	260
2012	2 525	5 065	6 329	4 898	970	4 888	40
2013	3 692	5 882	6 540	4 498	912	2 695	129
2014	2 932	7 302	6 684	4 230	910	2 568	176
2015	3 826	8 900	7 678	4 782	868	3 497	226
2016	4 312	8 405	7 304	4 125	855	3 876	304
2017	6 849	10 118	8 521	4 805	869	5 224	303

Примітка-де: Y-адмініструються митні Доходи за результатами осу-ществлення post-clearance audit млн грн..; X₁-загальна кількість донарахованих митних доходів; X₂-загальна кількість перевірочних заходів, шт.; X₃-загальна кількість митних перевірок, шт.; X₄-чисельність підрозділів митного контролю після випуску товарів, чол.; X₅ – кількість адміністративних правопорушень, шт.; X₆-кількість кримінальних справ, шт.

Однак дані фактори неможливо формалізувати, і для проведення аналізу вони непридатні. Для визначення впливу окремих факторів на адміністрування

митних доходів за результатами здійснення МКВТ був проведений кореляційно-регресійний аналіз за допомогою редактора електронних таблиць «Microsoft Excel» і побудована багатфакторна математична модель адміністрування митних доходів.

$$Y = 112618 - 2.6542X_1 + 14X_2 - 18X_3 - 103X_4 + 2X_5 - 123X_6$$

Статистична значимість рівняння перевірена за допомогою коефіцієнта детермінації і критерію Фішера. Виходячи з даних, представлених в таблиці 2.9, можна помітити, що зв'язку між розглянутими факторами варіюються від слабких ($\pm 0,2 - \pm 0,5$) і помірних ($\pm 0,5 - \pm 0,7$) до сильних ($\pm 0,7 - \pm 1$). Прямий сильний зв'язок спостерігається між адмініструванням митних доходів за результатами здійснення post-clearance audit і донарахованими митними доходами - (X_1) ($K = 0,84$). Зворотній помірний зв'язок спостерігається між адмініструванням митних доходів по результатам здійснення post-clearance audit (Y) і чисельністю підрозділів митного контролю після випуску товарів - (X_4) ($K = - 0,93$).

Таблиця 2.9

Матриця парних коефіцієнтів кореляції факторів, що впливають на адміністрування митних доходів, за результатами проведення post-clearance audit

	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆
Y	1,00	0,84	0,28	- 0,23	- 0,72	- 0,159	- 0,51
X ₁	0,84	1,0	- 0,03	- 0,51	- 0,93	- 0,49	0,42
X ₂	0,28	- 0,03	1,00	0,55	0,24	0,72	0,78
X ₃	- 0,23	- 0,51	0,55	1,00	0,71	0,81	0,07
X ₄	- 0,72	- 0,93	0,24	0,71	1,00	0,71	- 0,26
X ₅	- 0,15	- 0,49	0,72	0,81	0,71	1,00	0,28
X ₆	0,51	0,42	0,78	- 0,07	- 0,26	0,28	1,00

Виходячи з аналізу матриці парних коефіцієнтів кореляції факторів, що впливають на адміністрування митних доходів за результатами здійснення подальшого митного контролю, помітно, що деякі фактори колінеарні.

Необхідність такої оцінки пов'язана з тим, що не кожен фактор, включений в модель, може істотно збільшити частку пояснене варіації результативної ознаки. Це може бути пояснено послідовністю вводяться факторів (тому що існує кореляція між самими факторами). Таким чином, проведений кореляційно-регресійний аналіз дозволив отримати наступні залежності:

1) збільшення донарахованих митних доходів за результатами здійснення *post-clearance audit* (X_1) на 1 млн грн. призводить до зменшення адмініструються митних доходів (Y) в середньому на 2,65 млн грн.;

2) збільшення загальної кількості перевірочних заходів (X_2) на 1 перевірочне заход призводить до збільшення адмініструються митних доходів (Y) в середньому на 14 млн грн..

3) збільшення загальної кількості митних перевірок (X_3) на 1 перевірку призводить до зменшення адміністрованих митних доходів (Y) в середньому на 18 млн грн.;

4) збільшення штатної чисельності підрозділів митного контролю після випуску (X_4) на 1 співробітника приводить до зменшення адмініструються митних доходів (Y) в середньому на 103 млн грн..

Необхідно відзначити, що виявлені залежності є на перший погляд спірними і навіть такими, що суперечать сформованим уявленням про адміністрування митних доходів. Однак якщо проаналізувати, наприклад, залежність № 3, то збільшення загальної кількості митних перевірок повинно приводити до збільшення адмініструються митних доходів. Насправді за обраний період ситуація стає прямо протилежною: при збільшенні адмініструються митних доходів кількість перевірок знижується. За максимальним коефіцієнтом еластичності $E_2 = 28$, робимо висновок, що найбільший вплив на адміністрування митних доходів по ретатами здійснення *post-clearance audit* надає фактор донарахованих митних доходів (X_2).

Проведений аналіз діяльності, спрямований на здійснення митного контролю після випуску товарів дозволив виявити основні проблеми і

тенденції розвитку даного напрямку. Планомірне зниження часу проведення поточного митного контролю, скорочення кількості документів, що надаються учасниками ЗЕД для випуску товарів, а також зниження перевірочних заходів з метою задоволеності учасників ЗЕД і підвищення якості та ефективності надання митних послуг в сукупності визначають і обумовлюють проблеми митного контролю після випуску товарів. На основі виявлених проблем, а також тенденцій розвитку відповідно до Методики дослідження доцільно виробити практичні рекомендації щодо вдосконалення митного контролю після випуску товарів з метою підвищення якості та ефективності надання митних послуг.

2.4.Формування практичних рекомендацій щодо удосконалення митного контролю після випуску товарів

Скорочення часу на проведення митних операцій і підвищення ролі митних органів у створенні сприятливих умов для розвитку зовнішньої торгівлі при переміщенні товарів через митний кордон сприяють розвитку і вдосконаленню post-clearance audit як одного з ефективних інструментів реалізації митних послуг. З метою формування практичних рекомендацій щодо вдосконалення митного контролю після випуску товарів проаналізовано напрямки вдосконалення зазначеного контролю, які в даний час пропонуються в наукових і нормативно-правових джерелах інформації.

Комплексний аналіз даних джерел, а також застосування системного підходу дозволило виявити основні напрямки вдосконалення зазначеного виду контролю, які представлені на рис. 2.7.

1. Підвищення якості та ефективності надання митних послуга.

Було виявлено, що підрозділи post-clearance audit надають зацікавленим особам відомості про законність випуску товарів, що в теперішній час є нерегламентованою митною послугою. Проведений аналіз, дозволив встановити, що в даний час для даної послуги не визначені показники

ефективності, які можуть бути використані при комплексній оцінці ефективності митного контролю після випуску товарів.

2. Уніфікація нормативно-правового регулювання митного контролю.

3. Автоматизація та розвиток процесів вибору об'єктів перевірочних заходів.

Організація і проведення цілеспрямованого відбору об'єктів перевірочних заходів - найважливіші етапи процесу митного контролю після випуску товарів. Результативність post-clearance audit в істотній мірі визначається якістю аналітичної роботи по вибору об'єктів контролю.

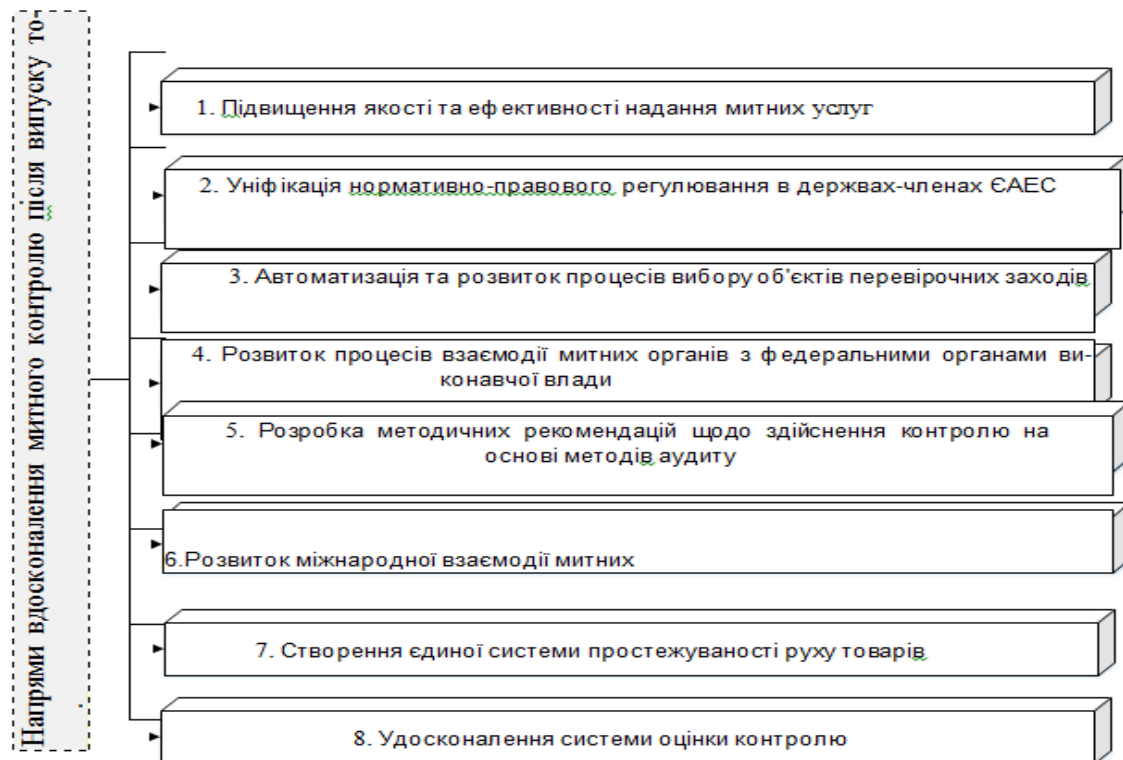

Рисунок 2.6 Напрями вдосконалення митного контролю після випуску товарів.

4. Розвиток процесів взаємодії митних органів з федеральними органами виконавчої влади (ФОІВ), які володіють необхідною інформацією про перевіряються осіб, при здійсненні аналітичної та організаційної роботи при підготовці та виборі об'єктів контролю, а також безпосередньо в процесі проведення контрольних заходів.

Удосконалення процесів взаємодії розглядається в наукових роботах як

один з перспективних напрямків підвищення ефективності як подальшого митного контролю, так і попереднього, поточного контролю.

За рахунок використання нової інформації скорочується час на ухвалення рішення про вибір того чи іншого об'єкта митного контролю, підвищується рівень інформаційного забезпечення митних органів, що в свою чергу позитивно впливає на ефективність проведених заходів.

5. Розробка методичних рекомендацій щодо здійснення контролю на основі методів аудиту, в тому числі з урахуванням використання рекомендацій Всесвітньої митної організації (Guidelines for post-clearance audit) і міжнародного досвіду митного контролю на основі методів аудиту. Вивчення міжнародного досвіду організації та проведення митного контролю після випуску товарів у різних країнах світу є одним з перспективних напрямів підвищення ефективності і вдосконалення митного контролю після випуску товарів.

6. Розвиток міжнародного співробітництва, розробка міжнародних угод в області митного контролю після випуску товарів є одними з найважливіших напрямків вдосконалення. Особливо цей напрям є актуальним при здійсненні post-clearance audit щодо товарів, які були вивезені за межі митної території.

7. Розвиток системи простежуваності руху товарів, основною метою якої є безперервний контроль товарів з моменту ввезення або виробництва на території до моменту безпосередньої покупки споживачем. Дія такої системи виключає можливість застосування різних схем ухилення від сплати митних платежів, які використовуються недобросовісними учасниками ЗЕД з метою заниження митних доходів.

8. Удосконалення системи оцінки post-clearance audit. Одним з методів визначення рівня здійснюваного митного контролю після випуску товарів є оцінка відповідного виду контролю. Система оцінки подальшого митного контролю - необхідний інструмент управління, який дозволяє виявляти відхилення від параметрів, заданих при плануванні, і розробляти заходи щодо

їх усунення. Представлені напрямки вдосконалення є основою для розробки практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності здійснення митного контролю після випуску товарів.

У зв'язку з цим стратегічно важливим є правильний і безпомилковий вибір об'єктів post-clearance audit, від якого залежить ефективність подальших перевірочних заходів. Неправильний вибір об'єкта може знизити як тимчасові повноваження митних органів, так і привести до фінансових втрат сумлінних учасників ЗЕД, які дотримуються митне законодавство і не використовують різноманітні схеми ухилення від сплати митних платежів.

Відзначимо, що такі схеми цілеспрямовано використовують недобросовісні особи для приховування кримінальних злочинів, а також адміністративних правопорушень.

З метою протидії представленим схемами, а також підвищення рівня адміністрування митних доходів за результатами здійснення post-clearance audit доцільно: - передбачити можливість «заморожування» частини грн.ошових коштів на рахунках особи, що перевіряється в якості забезпечення сплати митних платежів. Дана можливість є дієвим механізмом забезпечення стягнення у податкових органів. Подібний захід передбачалася в проекті федерального закону «Про митне регулювання в Україні та про внесення змін до окремих законодавчих актів України» [73], але не була підтримана;

- встановити обов'язок для особи, що перевіряється відкривати ескроу-рахунок при проведенні щодо нього митної перевірки на суму передбачуваного збитку (щоб не припиняти всі кошти на рахунках). Ескроу - спеціальний умовний рахунок, на якому враховуються майно, документи або грн.ошові кошти до настання певних обставин чи виконання певних зобов'язань;

- модернізувати облік результатів митних перевірок в частині опису виявлених порушень і схем.

Формалізувати облік всіх контрагентів особи, що перевіряється (з урахуванням ланцюжка перепродажів), винного в порушенні, а також фізичних осіб, які

входять до складу засновників особи, що перевіряється.

Ці зміни дозволять розширити досє учасника ЗЕД та враховувати дану інформацію при категорізованні в якості додаткових критеріїв, що істотно розширить фінансовий потенціал країни.

В даний час вибір об'єктів контролю здійснюється з використанням сучасних ІКТ (інформаційно-комунікаційної інфраструктури) митних органів на основі функціонування СУР(система управліннями ризиками) , яка шляхом застосування кількісних критеріїв і категоризованія учасників ЗЕД визначає рівень ризику порушення митного законодавства.

Розробка науково-практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності вибору об'єктів post-clearance audit є складною науково-практичним завданням. Для розробки таких рекомендацій були визначені цілі, яким повинні відповідати такі рекомендації. До них відноситься:

- вироблення однакового підходу до вибору об'єктів митного контролю після випуску товарів;
- реалізація принципу вибірковості, а також застосування методів аналізу та оцінки ризиків;
- автоматизація вибору об'єктів подальшого митного контролю з використанням програмних засобів Єдиної автоматизованої інформаційної системи (ЄАІС) митних органів, що використовуються для проведення моніторингу та аналізу центральної бази даних (ЦБД) ЄАІС підрозділами митного контролю після випуску товарів.

Вибір об'єктів контролю доцільно здійснювати в автоматичному режимі на основі визначення рівня ризику порушення учасниками ЗЕД права і законодавства України про митну справу з урахуванням використання:

- показників діяльності учасників ЗЕД, а також критеріїв та індикаторів ризику;
- оформлених декларацій на товари (ДТ) а також інформації про виявлені порушення законодавства, що містяться в інформаційно-програмному засобі

ЄАІС митних органів, а також в Єдиній базі виявлених ризиків (ЕБВР), в якій враховані результати СУР (доцільно включати період не більше 3-х років від дати проведення моніторингу).

Вибір об'єктів митного контролю необхідно здійснювати інформаційно-прогрн.амним засобом ЄАІС митних органів в автоматичному режимі на підставі аналізу показників, які розраховуються на основі інформації, що міститься в ЦБД ЄАІС митних органів. Передбачається, що в автоматичному режимі інформаційно-прогрн.амний засіб ЄАІС митних органів виробляє такі дії:

- розрахунок значень показників з урахуванням критеріїв, що свідчать про порушення законодавства;
- попередній розрахунок сум заподіяної шкоди, вираженого в умовних ненадходження митних платежів у федеральний бюджет, з подальшим їх ранжування.

Вибір об'єктів post-clearance audit здійснюється за три календарні роки, що передують місяцю його проведення, з числа учасників ЗЕД, у яких інтегральний показник підсумкової оцінки діяльності досягає максимальних значень, що відносяться до високого рівня ризику. Найбільші значення інтегрального показника підсумкової оцінки діяльності учасника ЗЕД вказують на наявність високого потенційного ризику порушення законодавства, а також можливого збитку, заподіяного федеральному бюджету.

Перелік показників повинен постійно актуалізувати на підставі отриманих пропозицій уповноважених посадових осіб за результатами здійснення митного контролю після випуску із зазначенням причин недоцільність застосовуваних показників і (або) доцільності встановлення нових показників.

Уповноважена посадова особа митного контролю здійснює аналіз виявлених потенційних ризиків порушення законодавства з урахуванням застосування СУР, за результатами якого приймається рішення про доцільність

або недоцільність проведення митного контролю після випуску товарів. На основі отриманих значень критеріїв розраховуються показники діяльності кожного учасника ЗЕД.

Таким чином, на основі аналізу наукової літератури та нормативно-правових джерел інформації виявлено напрямки вдосконалення post-clearance audit. Практичні рекомендації, розроблені в даному параграфі, зосереджені на розширенні переліку товарів, що підлягають простежуваності, підвищенні ефективності надання митних послуг, а також рівня адміністрування митних платежів, розвитку системи оцінки митного контролю. З метою протидії схемам ухилення від сплати митних платежів запропонований комплекс практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності вибору об'єктів post-clearance audit на основі розрахунку інтегрального показника оцінки діяльності учасника ЗЕД для визначення рівня ризику порушення митного законодавства.

Висновки до розділу 2

1. На основі виявлення характерних особливостей здійснення post-clearance audit розвинені положення теорії митного контролю в частині уточнення визначення терміна «митний контроль після випуску товарів». Під post-clearance audit слід розуміти заключний вид митного контролю, що проводиться посадовими особами митних органів в законодавчо встановлений термін з використанням принципів, форм і заходів, що забезпечують здійснення митного контролю з метою дотримання перевіряються особами міжнародного і національного законодавства про митну справу і реалізації митних послуг, що дозволяє оцінювати ефективність попередніх видів митного контролю.

2. Під принципами post-clearance audit слід розуміти правила, які покладені в основу діяльності митних органів, спрямованої на здійснення завершального митного контролю. Аналіз класифікації принципів дозволив зробити висновок, що їх впровадження сприятиме запровадженню митного

аудиту в діяльність митних органів, а також адаптувати митне законодавство України в частині регулювання post-clearance audit до міжнародних норм.

3. На основі комплексного аналізу виявлено зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на адміністрування митних доходів за результатами здійснення митного контролю після випуску товарів, які надають позитивний і негативний вплив. Аналіз основних причин утворення заборгованості за результатами митного контролю після випуску товарів дозволив визначити проблеми митного контролю після випуску товарів, що перешкоджають його ефективному застосуванню. Представлені практичні рекомендації можуть бути використані Головним управлінням митного контролю після випуску товарів при плануванні і організації перевірочних заходів, а також при оцінці митного контролю після випуску товарів.

4. В результаті розгляду практичних аспектів виявлення та розслідування порушень митного законодавства при проведенні митного контролю після випуску товарів встановлені основні склади адміністративних правопорушень і кримінальних злочинів, які виявляються підрозділами post-clearance audit. При дослідженні основних складів злочинів і адміністративних правопорушень виявлено поширені схеми ухилення від сплати митних платежів, які використовуються недобросовісними учасниками ЗЕД. З метою боротьби зі схемами ухилення від сплати митних платежів вироблені рекомендації, спрямовані на автоматизацію процесів вибору об'єктів митних перевірок, використання СУР для виявлення ризиків порушення митного законодавства як до, так і після випуску товарів, розширення переліку товарів, що підлягають простежуваності.

РОЗДІЛ 3. МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ МИТНИМ КОНТРОЛЕМ ПІСЛЯ ВИПУСКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРІВ У СИСТЕМІ НАДАННЯ МИТНИХ ПОСЛУГ

3.1. Організаційно-економічний механізм управління митним контролем після випуску сільськогосподарських товарів у системі надання митних послуг

Актуальним завданням вдосконалення механізму митного контролю після випуску сільськогосподарських товарів у системі надання митних послуг є розробка організаційно-економічного механізму управління митним контролем після випуску товарів. Вивчення теоретичних аспектів митного контролю після випуску сільськогосподарських товарів дозволило встановити, що в теорії митного контролю відсутнє поняття «організаційно-економічний механізм управління митним контролем після випуску товарів».

Під організаційно-економічним механізмом управління митним контролем після випуску сільськогосподарських товарів пропонуємо розуміти сукупність організаційно-адміністративних, фінансово-економічних та законодавчих інструментів, що впливають на якість і ефективність митного контролю після випуску товарів.

Вважаємо, що дія такого механізму повинно бути засновано на функціонуванні певної системи управління, тобто на прямому впливі керуючого суб'єкта на керований об'єкт і русі інформації, фінансових потоків по каналу зворотного зв'язку з метою досягнення заданої мети, що показано на рис. 3.1

1.В даному випадку керуючими суб'єктами виступають Держмитслужба України як федеральний орган виконавчої влади, уповноважений в галузі митної справи, і підлеглі йому митні органи. При цьому Держмитслужба України здійснює свої контрольні повноваження через ДУ post-clearance audit, в той час як підпорядковані управлінню митні органи мають статус підрозділів, що здійснюють post-clearance audit.

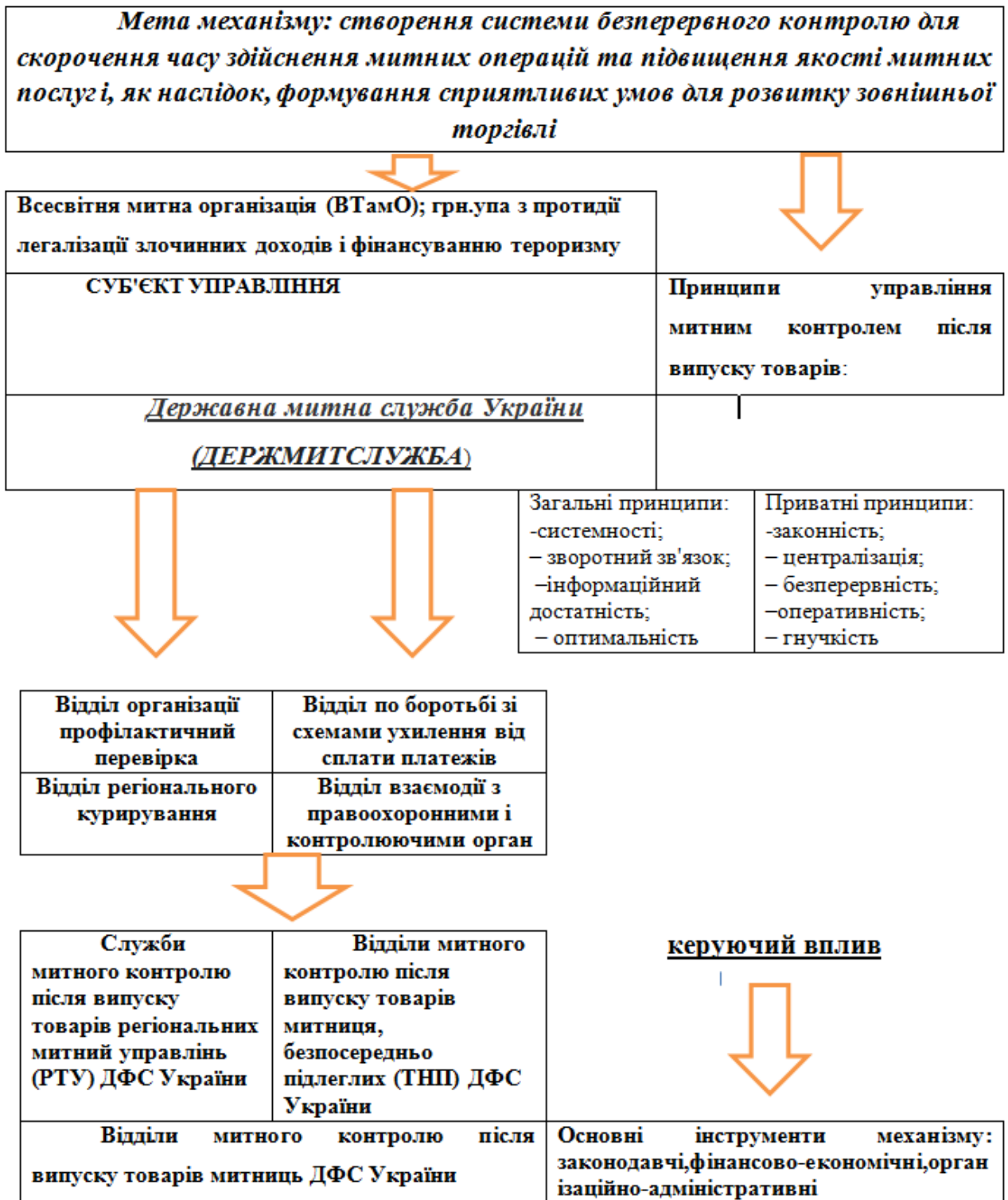

Рисунок. 3.1. Організаційно-економічний механізм управління митним контролем після випуску товарів (post-clearance audit), розроблений автором. За статусом даними керуючим суб'єктам відповідають п'ять категорій керованих «об'єктів»:

- сільськогосподарські товари, що знаходяться під митним контролем, а також поміщені під митну процедуру випуску для внутрішнього споживання,

поміщені під митний процедуру реімпорту;

- сільськогосподарські товари при наявності у митних органів інформації про те, що такі сільськогосподарські товари були ввезені на митну територію в порушення митного законодавства;

-митні та інші документи, надання яких передбачено митним органам відповідно до митного законодавства, а також відомості, що містяться в таких документах;

-діяльність осіб, в тому числі уповноважених економічних операторів, пов'язана з переміщенням товарів через митний кордон країн, наданням послуг у сфері митної справи або здійснювана в рамках окремих митних процедур;

-споруди, приміщення, призначені для використання або використовуються в якості складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних складів, магазинів безмитної торгівлі, що використовуються для тимчасового зберігання товарів уповноваженими економічними операторами, а також призначені в якості зон митного контролю ».

Завданнями організаційно-економічного механізму управління post-clearance audit є:

-забезпечення дотримання митного законодавства України про митну справу;

-забезпечення заходів щодо захисту національної і економічної безпеки України;

-контроль за дотриманням перевіряються особами митного законодавства при проведенні митного контролю;

-виявлення, попередження і припинення адміністративних правопорушень і кримінальних злочинів;

забезпечення захисту прав власника авторських прав на об'єкти інтелектуальної власності;

забезпечення вжиття заходів, спрямованих на довзискання і сплату митних платежів та інші завдання, визначені наказ ДФС України від 11.09.2015 №689

"Про затвердження методичних рекомендацій щодо роботи посадових осіб органів доходів і зборів з аналізу, виявлення та оцінки ризиків при здійсненні

контролю за правильністю визначення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України .

Вплив керуючого суб'єкта на керований об'єкт характеризується метою і результатом управління. узагальнення положень митного законодавства та базових документів у сфері митної справи дозволяє зробити висновок, що метою організаційно-економічного механізму управління post-clearance audit є підвищення ефективності управління, зниження часових ресурсів митних органів, а також підвищення якості та ефективності надання митних послуг, а результатом - «створення умов, при яких діяльність по незаконному переміщенню товарів через митний кордон і їх подальшого поводження на території України стане економічно недоцільною».

3.2. Формування системи критеріїв та показників оцінки якості митних послуг, що надаються підрозділами митного контролю після випуску сільськогосподарських товарів

Розвиток сфери митних послуг передбачає використання і вдосконалення сучасних ІКТ, а також впровадження нових видів митних послуг, які необхідні для розвитку зовнішньої торгівлі та зниження витрат учасників ЗЕД. Відповідно до стратегії розвитку митної служби митними органами планується впровадження нових видів регламентованих митних послуг, в тому числі надання інформації про випуск товарів [74]. Як було відзначено підрозділи митного контролю після випуску товарів надають особам інформацію про законність випуску товарів. Однак в даний час не розроблений адміністративний регламент, який регулював необхідну послідовність адміністративних процедур, а також не визначені показники ефективності і якості надання даної послуги. Розробка системи показників є одним з трьох завдань (рис. 3.2) Удосконалення системи надання митних послуг.

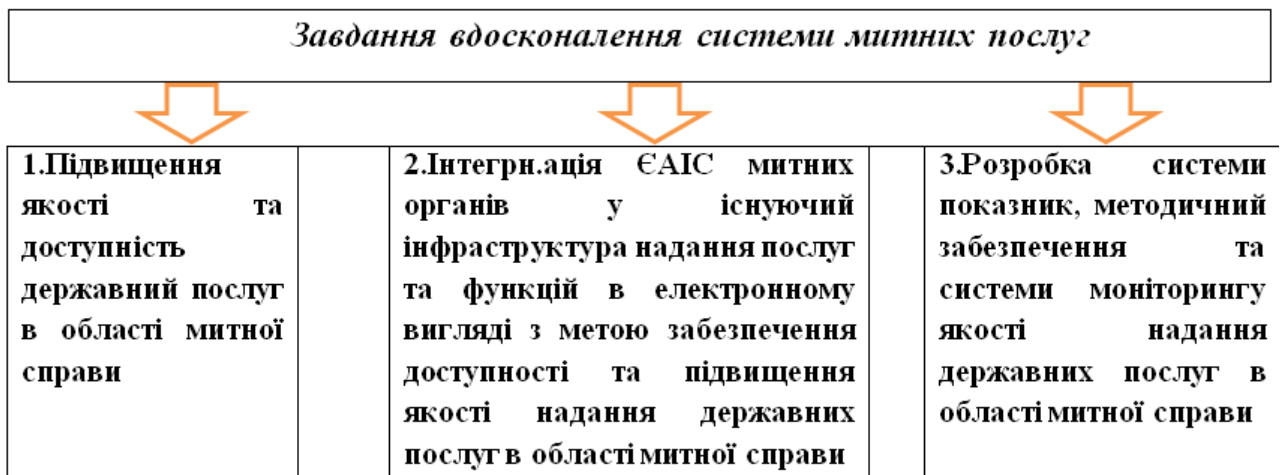

Рисунок 3.2.Завдання вдосконалення системи митних послуг

Для оцінки якості наданих митних послуг застосовується показник, який був передбачений у стратегії розвитку митної служби « " частка учасників ЗЕД, задовільно які оцінюють якість.

Ретроспективний аналіз з 2013 р по 2018 р показав двократне збільшення учасників ЗЕД, які задовільно оцінюють якість надання митних послуг. Вважаємо, що вказаний показник не відображає зміну якості окремих видів, регламентованих митних послуг, а також не регламентованих. Таким чином, сукупність запропонованих показників може бути використана при розробці комплексної методики інтегральної оцінки ефективності митного контролю після випуску товарів, що відповідно до методики є наступним етапом дослідження

3.3. Розробка методики інтегральної оцінки ефективності митного контролю після випуску товарів

Актуальним напрямком удосконалення post-clearance audit є розробка методики інтегральної оцінки ефективності. Система оцінки митного контролю після випуску товарів- необхідний інструмент управління митною діяльністю, який дозволяє виявляти відхилення від параметрів, заданих при плануванні і розробляти заходи щодо їх усунення. З метою розробки методики інтегральної оцінки ефективності митного контролю після випуску товарів проведено аналіз діючої системи оцінки митних органів.

Визначення фондівдачі, бюджетування і рейтингові оцінки, контрольні показники ефективності діяльності, аналітичні показники ефективності діяльності та хронологія методичних підходів до оцінки результатів діяльності митних органів оказана на Рис. 3.4

Відправною точкою створення діючої системи оцінки митних органів є видання Розпорядження Уряду України, яке визначило напрями впровадження і розробки системи оцінки результативності та ефективності контрольної-наглядової діяльності, а також план-грн.афік реалізації пілотного проекту. Це обумовлено тим, що профілактичні перевірки орієнтовані на здійснення контролю щодо осіб низького рівня ризику порушення митного права, частка яких, як відомо, в останні роки значно збільшилася;

Рисунок 3.3 Хронологія методичних підходів до оцінки результатів діяльності митних органів.

Діюча система показників оцінки митного контролю після випуску сільськогосподарських товарів включає:

- 1)цільові показники, спрямовані на досягнення мети діяльності митних органів, заявлені в стратегічних документах [75], які представлені на Рис. 3.5;
- 2)показники результативності, ефективності діяльності і індикативні показники РТУ і ТНП Держмитслужба України;
- 3)показники митних органів та Державна фіскальна служба України [76].

Показники, представлені на рис. 3.5, дозволяють зробити наступні висновки:

1) встановлені показники спрямовані на збільшення профілактичних митних перевірок щодо учасників ЗЕД.

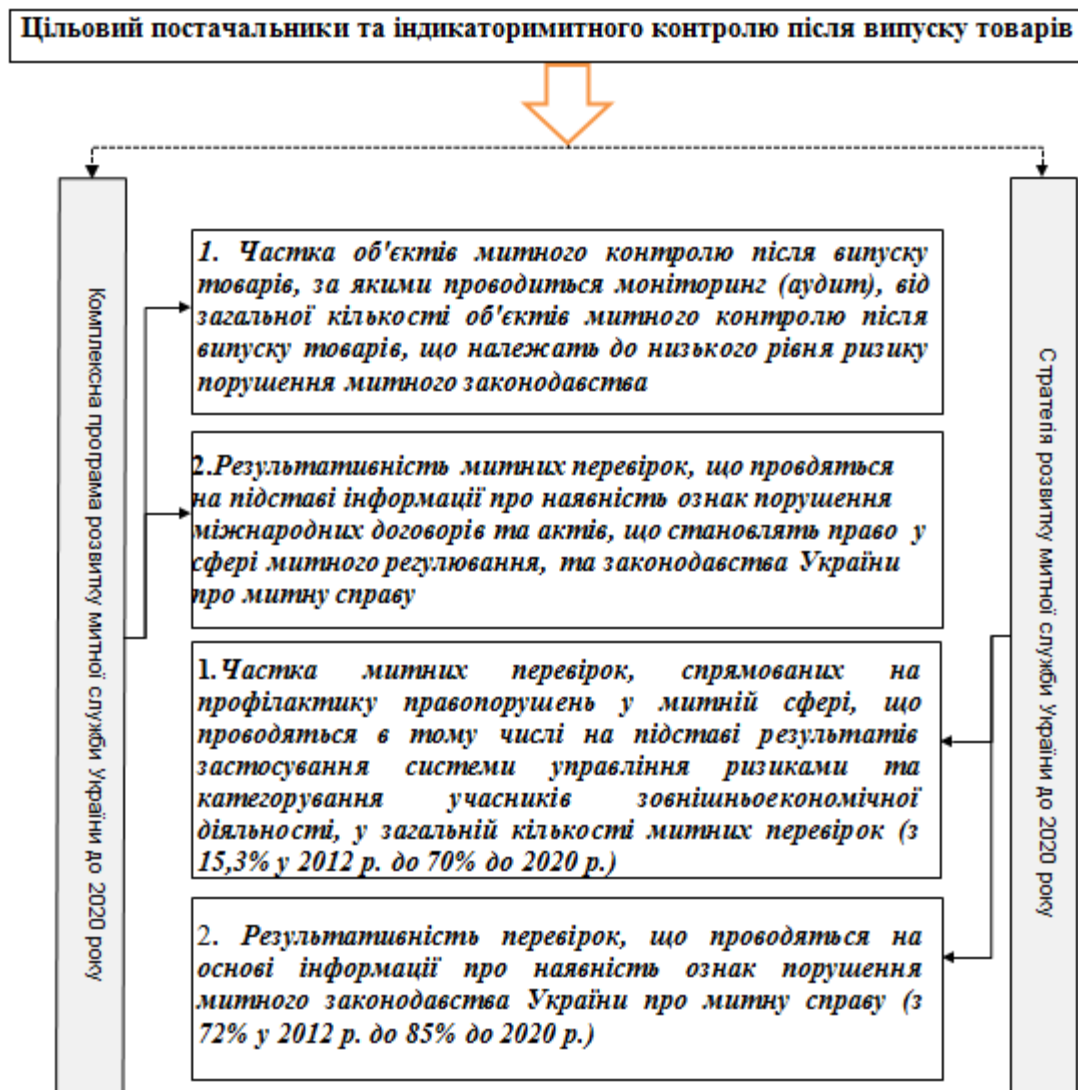
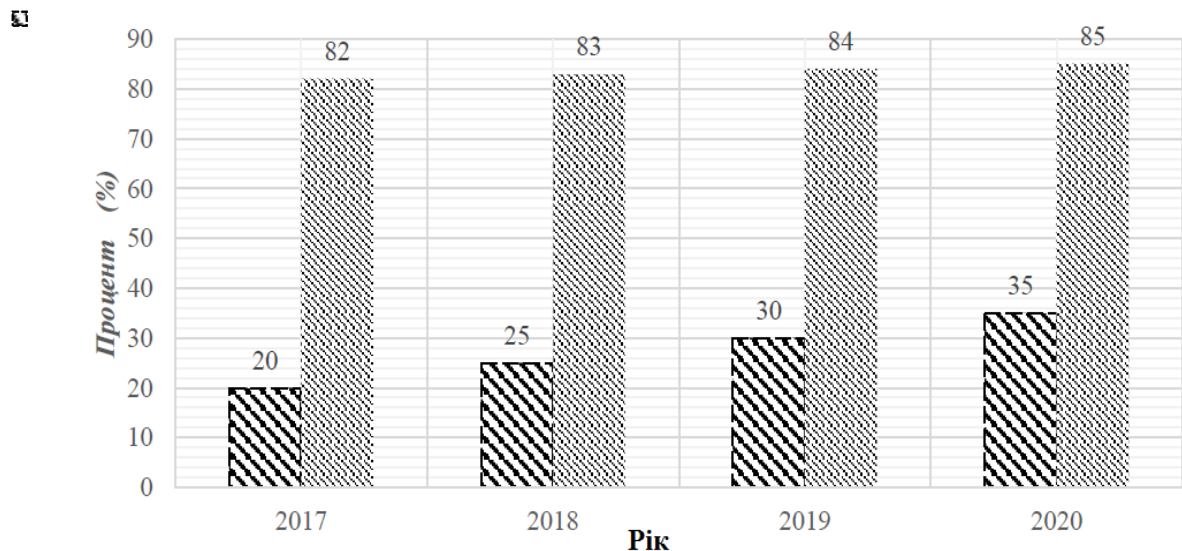

Рисунок 3.4. Цільові показники та індикатори митного контролю після випуску товарів.

Це обумовлено тим, що профілактичні перевірки орієнтовані на здійснення контролю щодо осіб низького рівня ризику порушення митного права, частка яких, як відомо, в останні роки значно збільшилася;

2) показник № 2, встановлений в «Стратегії розвитку митної служби України до 2020 року», збігається з показником № 2, встановленим в Комплексній програмі розвитку [77], цільове значення виконання якого встановлено з 82% в 2017 р до 85% до 2020 р, що показано на Рис. 3.5.

- Частка об'єктів митного контролю після випуску товарів, за якими проводиться моніторинг (аудит), від загальної кількості об'єктів митного контролю після випуску товарів, що належать до низького рівня ризику порушення митного законодавства, у %.
- Результативність митних перевірок, що проводяться на підставі інформації про наявність ознак порушення міжнародних договорів та актів, що становлять право країни у сфері митного регулювання, та законодавства України про митну справу, в %

Рисунок 3.5 Встановлені значення цільових показників митного контролю після випуску товарів.

Доцільно зазначити, що « частка результативних митних перевірок після випуску сільськогосподарських товарів у загальній кількості завершених митних перевірок (у відсотках) є показником, який розроблений з метою визначення ефективності протидії злочинам та адміністративним правопорушенням».

Однак заборгованість за результатами аналізу показників ефективності, результативності та індикативних показників post-clearance audit не включена до жодного з показників. При цьому також не установлені показники якості та ефективності надання митних послуг підрозділами post-clearance audit.

Доцільно зазначити, що «частка результативних митних перевірок після випуску товарів у загальній кількості завершених митних перевірок (у відсотках) є показником, який розроблений з метою визначення ефективності протидії злочинам та адміністративним правопорушенням» .

Встановлені значення на рис. 3.6 за показником результативності вже досягнуті в 2017 р. Результативність митних перевірок склала 87% до 82% запланованих. Досягнення результату свідчить про підвищення якості роботи підрозділів митного контролю після випуску товарів. Однак даний показник є недосконалим тому з його допомогою можна виявити об'єктивні проблеми, що існують в діяльності митних органів.

Однією з таких проблем є підвищення рівня заборгованості за результатами здійснення *post-clearance audit* при збільшенні кількісних значень результативності. З 2011 р заборгованість по сплаті митних доходів постійно зростала, при цьому кількісні значення показника результативності не зменшувались.

Вважаємо, що діюча система оцінки ефективності *post-clearance audit* не є комплексною. Дана система не використовує показники ефективності і якості на дання митних послуг підрозділами *post-clearance audit*. Аналіз існуючої системи оцінки дозволив підтвердити наукову гіпотезу про те, що визначення інтегральної оцінки ефективності митного контролю після випуску товарів слід здійснювати за напрямками діяльності (функцій) підрозділів митного контролю після випуску товарів.

На першому етапі необхідно сформувавши безліч критеріїв митного контролю після випуску товарів.

На другому етапі здійснюється формування показників по принципам: достовірності (об'єктивно відображають стан і тенденції розвитку *post-clearance audit*); інформаційної доступності (використовуються показники, які опубліковані в офіційних джерелах, а також розраховуються на основі таких джерел); репрезентативності (визначення суттєвих показників, які впливають на ефективність митного контролю).

Рисунок 3.6 Етапи оцінки ефективності митного контролю після випуску товарів за розробленою методикою.

На третьому етапі для кожного показника митного контролю після випуску товарів визначаються характерні значення, які необхідні для розрахунку інтегрального показника ефективності. Діапазон значень кожного індикатора ефективності вимірюється від 0 до 100% (або від 0 до 1) і розподіляється на 5 проміжках. На четвертому етапі здійснюється присвоєння характерних значень для кожного показника митного контролю після випуску товарів наступним способом.

Таблиця 3.1

**Інтегральні показники ефективності митного контролю після
випуску товарів.**

№ п\п	Показник	Значення показника по роках					
		2012	2013	2014	2015	2016	2017
1	Показники ефективності реалізації фіскальної функції Заборгованість зі сплати митних доходів, утворена за результатами здійснення подальшого митного контролю, млрд грн.н.	5 540	2 190	4370	5 073	4 090	3260
2	Стягнуто митних доходів за результатами митного контролю після випуску товарів, млрд грн.н	2 525	3 693	2933	3 827	4 312	6849
3	Нараховано митних доходів за результатами митного контролю після випуску товарів, млрд грн.н	5 065	5 883	7303	8 900	8 405	10 118
4	Показники ефективності реалізації правоохоронної функція. Кількість справ про адміністративні правопорушення, виявлених після випуску товарів, шт.	4 888	2 695	2568	3 497	3 876	5 224
5	Кількість кримінальних справ, виявлених після випуску товарів, шт..	40	129	176	226	304	303
6	Кількість кримінальних справ, порушених на одну штатну одиницю	0,03	0,13	0,19	0,24	0,35	0,35

На основі розробленої методики визначено інтегральні показники ефективності митного контролю після випуску товарів у 2012-2018 роках, які значно відрізняються від показника, що розраховується за методикою ДФС України.

Крім цього, розраховано прогнозні значення інтегрального показника ефективності митного контролю після випуску товарів на 2019-2020 року. Розроблена методика заснована на функціональному підході до визначення

показників і критеріїв митного контролю після випуску товарів і рекомендується до використання Головному управлінню митного контролю після випуску товарів. у складі ДФС України для інтегральної оцінки ефективності митного контролю після випуску товарів як в цілому, так і за основними показниками.

Висновки до розділу 3

1. Застосування системного підходу до аналізу наукових праць і нормативних-правових документів, що регулюють діяльність митних органів, дозволило встановити, що в теорії митного контролю відсутній поняття " організаційно-економічний механізм управління митним контролем після випуску товарів". Під організаційно-економічним механізмом управління митним контролем після випуску товарів слід розуміти сукупність організаційно-адміністративних, фінансовоекономічних і законодавчих інструментів, що впливають на ефективність здійснення post-clearance audit з метою підвищення ефективності управління, зниження тимчасових ресурсів митних органів, а також підвищення якості та ефективності надання митних послуг. З метою підвищення оперативності та якості прийняття управлінських рішень розроблений організаційно-економічний механізм управління post-clearance audit може успішно застосовуватися в діяльності митних органів при плануванні та організації перевірочних заходів.

2. На основі аналізу існуючої системи оцінки митного контролю після випуску товарів виявлені проблеми, що виникають при оцінці митного контролю. Встановлено, що в митних органах розроблені окремі показники за оцінкою ефективності post-clearance audit, проте не існує єдиної методики визначення ефективності. З метою визначення рівня ефективності здійснення post-clearance audit розроблена методика, відмінною рисою якої є визначення підпоказателів по кожній окремій функції, здійснюваної митними органами з подальшим визначенням інтегрального показника ефективності. Проведені розрахунки за оцінкою ефективності здійснення post-clearance audit показали, що найбільш слабкою ланкою є показник заборгованості по сплаті митних

доходів, який увійшов в небезпечну зону зазначеного виду контролю як в цілому, так і за основними показниками зокрема.

3. Планомірний перехід від поточного митного контролю до контролю після випуску товарів повинен поєднуватися з поступовим зниженням часу контролю на кордоні. Повинен дотримуватися баланс між скороченням часу поточного митного контролю та посиленням *post-clearance audit*. Відсутність такого балансу в 2013-2014 роках призвело до зростання заборгованості по сплаті митних доходів, коли час митного контролю скоротилося з 48 до 5 хвилин. Крім того, посилення *post-clearance audit* має супроводжуватися впровадженням сучасних інформаційних технологій, які забезпечують надійність і оперативність здійснення митного контролю. Однією з технологій є технологія радіочастотної ідентифікації, яка дозволяє здійснювати ідентифікацію товарів безконтактним способом. Для вирішення та усунення зазначених проблем доцільно розширювати перелік товарів, що підлягають маркуванню і простежуваності відповідно до принципів наукової обґрунтованості та системності. При впровадженні механізмів простежуваності і маркування на окремі товари рекомендується спочатку визначати сегменти контрафактного ринку.

4. Дослідження міжнародного досвіду організації та проведення митного контролю після випуску товарів у різних країнах світу дозволило визначити перспективи впровадження митного аудиту в Україні, а також позитивні аспекти його використання в інших країнах. Актуальним питанням для України є використання існуючої міжнародної практики застосування аудиторських висновків, а також створення інституту митного аудиту.

РОЗДІЛ 4 МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ І ПОРЯДОК ПРОПУСКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

4.1. Аналіз законодавчої та нормативної бази, що регулює порядок переміщення сільськогосподарської продукції через митний кордон України.

Зовнішньоекономічні зв'язки на сьогодні - це об'єктивно обумовлена необхідність, важливий фактор економічного зростання, невід'ємна складова національного процесу розширеного відтворення. Вони все більшою мірою визначають не тільки темпи і пропорції процесу виробництва, але й обміну та розподілу. Державна митна служба України є центральним органом виконавчої влади, який забезпечує проведення в життя державної митної політики, організовує функціонування митної системи, здійснює керівництво дорученою йому сферою управління, несе відповідальність за її стан та розвиток. Окремими завданнями ДФСУ є здійснення митного контролю і оформлення товарів та інших предметів, що переміщуються через митний кордон України, організація боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил [78].

Проведено аналіз зовнішньоторговельної діяльності сільськогосподарської продукції та продовольства країни, а також стану окремих ключових секторів сільського господарства, виявлено особливості регулювання імпорту та торговельної політики в Україні, включаючи участь у преференційних торговельних угодах. Статутними цілями і напрямками діяльності є здійснення співробітництва в політичній, економічній, екологічній, гуманітарній, культурній та інших областях.

Таблиця 4.1.

**Загальнонаціональні показники України у 2018 році
(за даними Світового банку)**

Показник	Україна
Площадь, тыс. км ²	603,6
Населення, млн. чел.	44,62
% зайнятого насел. в сг	15,3
ВВП, млрд.дол.	130,8
% від світового ВВП	0,15
Структура ВВП	
Сільське господарство	10,14
промисловість	23,29
послуга	66,57
ВВП на душу населення., тис.дол. на чел.	3,1

Найбільша вартість сільськогосподарського виробництва відзначається в Україні (30,8 млрд.дол. і 23,2 млрд.дол. у 2018 році відповідно).

Таблиця 4.2.

Обсяг продукції сільського господарства в Україні, млрд.дол.

Вид с/х продукции	Годы							прирост 2012/2018
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Украина	32,08	37,42	30,42	24,43	24,48	26,69	30,75	↓-4,1%
рослинництво	21,50	25,95	22,11	18,25	19,07	20,07	23,30	↑+8,4%
животновство	10,58	11,47	8,32	6,18	5,42	6,62	7,44	↓-29,7%

Примечание: * - без учета стоимости сельскохозяйственных услуг

Сільське господарство України є однією з найважливіших галузей економіки в силу кліматичних (наявність регіонів з відносно довгим вегетативним періодом і високою якістю ґрунтів) і демографічних (висока щільність населення, в тому числі сільського) причин. На території України знаходиться 32 мільйони гектарів чорнозему, що становить третину орних

земель всієї Європи. Головною галуззю спеціалізації сільського господарства країни є рослинництво, особливо технічне і кормове (цукровий буряк, соняшник і т.д.), на частку якого припадає понад 75% в обсязі виробництва.

Посівні площі сільськогосподарських культур становить близько 28,0 млн. га, з яких під зернові та зернобобові відведено 15,3 млн. га. найбільший приріст виробництва за розглянутий період відзначається в виробництві пшениці та кукурудзи, що дозволило збільшити врожай зернових до 75 млн.тон (Таб.4.3).

Таблиця 4.3

**Основні показники продукції рослинництва в Україні в 2012-2019 роках
(За даними Державної служби статистики України).**

Вид продукції	с/г Показники	Роки							
		2012	2013	2014	2015	2017	2018	2019	приріст 2019/2012
Посівні площі культур, га	с / г млн. га	27,80	28,33	27,24	26,90	27,56	27,70	28,00	↑+0,7%
Зернові та зернобобов	Площа, млн. га	15,45	16,21	14,80	14,74	14,62	14,84	15,32	↓-0,8%
	Пр-во, млн. тон	46,21	63,05	63,86	60,13	61,92	70,06	75,14	↑+62,6%
Пшениця	Площа, млн. га	5,77	6,68	6,06	6,87	6,37	6,61	6,82	↑+18,2%
	Пр-во, млн. тон	15,76	22,28	24,11	26,53	26,16	24,61	28,33	↑+79,8%
Ячмінь	Площа, млн. га	3,43	3,36	3,04	2,83	2,51	2,49	2,61	↓-23,9%
	Пр-во, млн. тон	6,94	7,56	9,05	8,29	8,28	7,35	8,92	↑+28,5%
Кукуруза	Площа, млн. га	4,63	4,89	4,69	4,12	4,52	4,58	5,00	↑+8,0%
	Пр-во, млн. тон	20,96	30,95	28,50	23,33	24,67	35,80	35,88	↑+71,2%
Соняшник	Площа, млн. га	5,19	5,05	5,26	5,11	6,03	6,12	5,93	↑+14,3%
	Пр-во, млн. тон	8,39	11,05	10,13	11,18	12,24	14,17	15,25	↑+81,8%
Соя	Площа, млн. га	1,48	1,37	1,81	2,16	2,00	1,72	1,61	↑+8,8%
	Пр-во, млн. тон	2,41	2,77	3,88	3,93	3,90	4,46	3,70	↑+53,5%
Ріпак	Площа, млн. га	0,57	1,02	0,88	0,68	0,79	1,04	1,28	↑+124,6%
	Пр-во, млн. тон	1,20	2,35	2,20	1,74	2,19	2,75	3,28	↑+173,3%
Буряк	Площа, млн. га	0,46	0,28	0,33	0,24	0,32	0,28	0,22	↓-52,2%
	Пр-во, млн. тон	23,25	22,26	23,69	20,84	22,21	22,50	20,27	↓-12,8%
Картоля	Площа, млн. га	1,44	1,39	1,35	1,29	1,32	1,32	1,31	↓-9,0%
	Пр-во, млн. тон	23,25	22,26	23,69	20,84	22,21	22,50	20,26	↑+12,9%
Овочі	Площа, млн. га	0,50	0,49	0,47	0,45	0,45	0,44	0,45	↓-10,0%
	Пр-во, млн. тон	10,07	9,87	9,64	9,21	9,29	9,44	9,69	↓-3,8%

В основному в тваринництві розвинене м'ясомолочний напрямок, свинарство, Розведення овець і різних видів домашньої птиці. Менше

значення має Конярство, кролівництво, ставкове господарство, клітинне звірівництво, бджільництво, шовківництво і т. д.

Скотарство в усіх природно-кліматичних зонах України є провідною галуззю і має в приміських зонах, особливо великих і найбільших міст, молочно-м'ясний напрямок. Поблизу великих споживачів розташовані потужні комплекси відгодівлі та первинної переробки великої рогатої худоби, свиней і птиці, виробництва молока. Разом з тим протягом розглянутого періоду позитивні показники демонструє тільки птахівницька галузь, а також виробництво свинини (Табл. 4.4).

Таблиця 4.4.

**Виробничі показники тваринництва в Україні у 2012-2019 роках
За даними Державної служби статистики України.**

Показники	Роки							
	2012	2013	2014	2015	2017	2018	2019	приріст 2019/2012
Поголів'я ВРХ	4,43	4,65	4,53	3,88	3,68	3,53	3,32	↓-25,1%
в т. ч. корови	2,58	2,55	2,51	2,62	2,11	2,02	1,92	↓-25,6%
Поголів'я свиней, млн. голів	7,37	7,58	7,92	7,35	6,67	6,11	6,03	↓-18,2%
Поголів'я овець і кіз, млн. голів	1,74	1,74	1,74	1,37	1,31	1,31	1,27	↓-27,0%
Поголів'я птиці, млн. голів	200,8	214,1	230,3	213,3	201,7	204,8	211,7	↑+5,4%
Виробництво м'яса (у забійній вазі), млн. тон, в т. ч.	2,21	2,39	2,36	2,32	2,32	2,35	2,49	↑+12,7%
Яловичина	0,39	0,43	0,41	0,38	0,36	0,36	0,37	↓-5,1%
Свинина	0,70	0,75	0,74	0,76	0,74	0,70	0,71	↑+1,4%
м'ясо птиці	1,07	1,17	1,16	1,14	1,18	1,26	1,38	↑+29,0%
Молоко, млн. тон	11,4	11,5	11,1	10,6	10,3	10,1	9,7	↓-14,9%
Курячі яйця, млрд. штук	19,1	19,6	19,6	16,8	15,5	16,1	16,7	↓-12,6%

Таблиця 4.5.

**Світова торгівля сільськогосподарською продукцією України в
2016-2018 рр.**

2016 г.				2017 г.				2018 г.*			
Експорт		Імпорт		Експорт		Імпорт		Експорт		Імпорт	
Обем, млрд. дол.	%	Обем, млрд. дол.	%	Обем, млрд. дол.	%	Обем, млрд. дол.	%	Обем, млрд. дол.	%	Обем, млрд. дол.	%
15,3	1,1	3,9	0,3	17,8	1,2	4,3	0,3	18,6	1,2	5,1	0,3

Сільське господарство є одним з найважливіших секторів економіки.

Незважаючи на те, що частка сільського господарства в структурі ВВП невисока, воно є соціально значущим, так як значна частина населення

проживає на селі, при цьому в більшості країн зайнятість населення в сільському господарстві перевищує 30%.

Аналіз торгівлі сільськогосподарською продукцією показує, що Україна належать до числа важливих торгових партнерів для світового ринку.

Україна в 2019 році посіла 8 місце за обсягами експорту сільгосппродукції, при цьому кращий результат спостерігався в 2016 році і 2017 році (6 місце).

Україна стабільно входить до числа 10-ти найбільших постачальників продукції АПК, посівши в 2019 році 7 місце (кращий результат – 4 місце в 2014 році). Найбільш. Загальна динаміка торгівлі сільгосппродукцією з Україною представлена в таблиці 4.6.

Таблиця 4.6.

Динаміка експорту-імпорту сільськогосподарської продукції в 2014-2019

рр., млн. дол.

Направлення	Роки						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2014
Експорт	3 582,8	3 110,0	2 853,1	3 229,4	3 334,6	4 027,7	↑+12,4%
Імпорт	3 575,8	2 340,9	2 140,5	2 648,9	2 925,8	2 995,7	↓-16,2%
Сальдо	7,0	769,1	442,8	580,5	408,8	1 032,0	-
Товарообіг	7 158,6	5 450,9	5 263,6	5 878,3	6 260,4	7 023,4	↓-1,9%

Товарообіг сільськогосподарської продукції з розглянутими країнами за останні п'ять років незначно знизився (на 1,9%) і в 2019 р. склав майже 7,0 млрд. дол. При цьому експорт збільшився на 12,4% (до 4,0 млрд. дол.), тоді як імпорт знизився на 16,2% (до 3 млрд. дол.). Таким чином спостерігається позитивне сальдо торгівлі сільгосппродукцією з країнами в цілому протягом усього розглянутого періоду, при цьому є тенденція до збільшення. В цілому торгівля сільськогосподарською продукцією має значну питому вагу в загальному обсязі торгівлі Україною (Табл. 4.7).

Сукупно в 2019 році на сільгосппродукцію припало 18,9% загального товарообігу з розглянутими країнами. (в імпорті – 25,8%, в експорті – 15,7%).

Таблиця 4.7.

Питома вага сільськогосподарської продукції в загальному обсязі торгівлі в Україні - 2014-2019 рр., %

Роки						
2014	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2014
7,3	8,6	9,8	9,3	8,4	10,5	↑+3,2 п.п.

Частка розглянутих країн у загальному товарообігу сільськогосподарської продукції у 2019 році склала 12,6%, у тому числі в імпорті – 9,8%, в експорті – 16,1% (табл. 4.8).

У загальному товарообігу сільськогосподарської продукції у 2019 році склала 12,6%, у тому числі в імпорті – 9,8%, в експорті – 16,1% (табл. 4.9).

Таблиця 4.8.

Питома вага України в загальному обсязі торгівлі сільськогосподарської продукції в 2014-2019 рр., %

Україна	Роки						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2014
Товарооборот	11,6	12,0	11,5	11,6	11,2	12,6	↑+1,0 п.п.
Імпорт	8,4	8,1	8,1	8,8	9,6	9,8	↑+1,4 п.п.
Експорт	19,0	19,0	16,8	15,7	13,2	16,1	↓-2,9 п.п.

Таблиця 4.9

Динаміка експорту-імпорту сільськогосподарської продукції України в 2014-2019 рр., млн.дол.

	Рік							Доля в 2019, %
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2014	
Експорт	688,1	618,2	691,1	810,9	824,2	925,2	↑+34,5%	23,0
Імпорт	1983,6	1153,2	839,0	979,4	1024,2	1046,3	↓-47,3%	34,9

Загальна структура експорту сільськогосподарської продукції України за видами продукції представлена в табл. 4.10.

Таблиця 4.10.

Структура експорту сільськогосподарської продукції Україною в 2019 р.

Група ТН ЗЕД	Назва ТН ЗЕД	Україна	Ітого
01	Живі тварини	1,8	117,5
02	М'ясо та субпродукти	112,8	154,3
03	Риба і ракоподібні	45,2	57,9
04	Молочна продукція	84,2	158,5
07	Овочі	71,8	135,1
08	Фрукти та горіхи	19,3	24,2
09	Кава, чай	21,1	42,1
10	Зернові	27,0	1 134,4
11	Продукція МКП	34,1	211,0
12	Олійний	7,5	119,8
13	Шелак природний	1,1	2,1
15	Жири і масла	44,2	458,3
16	Гот. прод. з м'яса, риби	40,6	74,9
17	Цукор і конд. виріб	46,3	211,5
18	Какао і прод. з нього	37,7	191,7
19	Готові продукти з зерна злаків	37,1	218,0
20	Продукти переробки овочів, фруктів, горіхів	36,9	78,7
21	Різ. харчові продукти	60,1	222,2
22	Алк. і безалк. питво	101,6	182,0
23	Залишки і відходи харчової промиш.	40,8	129,4
24	Тютюн	50,8	98,7
Всього		925,3	4 027,7

Примітка: кольором виділені основні поставки: по грн.упах ТН ЗЕД і по поставках в країну

Загальна структура імпорту сільськогосподарської продукції з України за видами продукції представлена в таблиці 4.12.

Таблиця 4.11.

Структура імпорту сільськогосподарської продукції з України в 2019 р.,

Група ТН ЗЕД	Назва ТН ЗЕД	Україна	Ітого
01	Живі тварини	5,3	8,7
02	М'ясо та субпродукти	106,9	112,1
03	Риба і ракоподібні	0,04	0,8
04	Молочна продукція	37,3	60,0
06	Квіти	2,7	6,0
07	Овочі	12,3	459,1
08	Фрукти та горіхи	24,6	912,5
09	Кава, чай	1,7	16,5
10	Зернові	62,5	80,2
11	Продукція МКП	3,5	3,6
12	Олійний	183,9	196,1
13	Шелак природний	0,5	0,5
15	Жири і масла	57,9	59,7
16	Гот. прод. з м'яса, риби	16,9	17,0
17	Цукор і конд. виріб	58,0	62,7
18	Какао і прод. з нього	74,4	82,2
19	Готові продукти з зерна злаків	72,4	76,8
20	Продукти переробки овочів, фруктів, горіхів	22,1	91,8
21	Різ. харчові продукти	39,3	41,7
22	Алк. і безалк. питво	53,6	476,3
23	Залишки і відходи харчової промиш.	180,0	185,2
24	Тютюн	29,6	44,5
Ітого		1 046,3	2 995,7

Примітка: кольором виділені основні поставки: по групах ТН ЗЕД і по поставках.

Основи контролю після випуску були закладені в Митному кодексі України від 13 березня 2012 року № 4495-VI (зі змінами та доповненнями станом на 29.09.2020).

Незалежно від випуску товарів і транспортних коштів митний контроль міг бути проведений у будь-який час, якщо були достатні підстави вважати, що норми законодавства України або міжнародного договору України,

контроль за виконанням якого покладался на митні органи України.

В процесі здійснення наступного контролю посадові особи митних органів- здійснювати перевірку наявності сільськогосподарських товарів і транспортних засобів, проводити їх повторний митний огляд, перевіряти ще раз відомості, зазначені в митній декларації, перевіряти комерційні документи та іншу інформацію, що стосується до зовнішньоекономічних та інших операцій, пов'язаних з сільськогосподарськими товаром.

Митний контроль після випуску сільськогосподарських товарів проводився за місцем знаходження декларанта або будь-якого іншого особи, прямо або побічно має відношення до операцій з товарами або володіє необхідними документами.

Основними методами митного контролю після випуска сільськогосподарських товарів в цей період були методи аудиту, спрямований на встановлення достовірності бухгалтерської звітності підприємства та відповідності здійснюваних ним фінансових операцій митному законодавству України.

У Митному кодексі України не було встановлено, які форми митницького контролю застосовуються виключно при здійсненні- НДІ подальшого контролю, але, як правило, наступний контроль проводився в рамках перевірки фінансово-господарської діяльності осіб, які переміщують сільськогосподарські товари та транспортні кошти через митний кордон України, митних брокерів або інших осіб, контроль за діяльністю яких здійснювали митні органи України.

При проведенні перевірки фінансово-господарської діяльності посадові особи митних органів володіли широким колом повноважень:

- вимагати безоплатного надання та знайомитися з будь-якою документацією та інформацією, що стосується зовнішньоекономічної та іншої господарської діяльності, що має відношення до митної справи;
- отримувати від посадових осіб та інших працівників справки,

письмові та усні пояснення;

- опечатувати приміщення;

- вилучати за актом, що складається за встановленою формою, документи, якщо вони повинні були бути перевірені в другому місці

Отримана посадовими особами інформація була конфіденційною, а їх дії не повинні були заподіяти неправомірної шкоди особі, чия фінансово-господарська діяльність перевірялася. Суб'єктами інспекційної діяльності виступали під-поділу митної інспекції митних органів України, здійснюють митний контроль після випуску сільськогосподарських товарів і транспортних засобів. Об'єктами інспекційних заходів були- ність учасників ЗЕД та інших осіб, контроль за діяльністю яких покладено на митні органи, а також сільськогосподарські товари і транспортні засоби, що переміщуються через митну кордон України.

Цілями інспекційної діяльності митних органів України були:

- 1) Забезпечення дотримання законодавства України і міжнародних договорів України;
- 2) удосконалення форм і методів митного контролю;
- 3) збільшення надходжень митних платежів у фед ральний бюджет.

Досягнення зазначених цілей здійснювалося шляхом вирішення ряду завдань:

- 1) вивчення причин і умов, що сприяють ухиленню, неповному внесенню до бюджету учасниками ЗЕД митних платіжок;
- 2) Розробка та впровадження в практику діяльності митних органів механізмів контролю за діяльністю тих учасників ЗЕД, які допускають порушення митного законодавства України;
- 3) Організація перевірок фінансово-господарської діяльності осіб, контроль за діяльністю яких покладено на митні органи;
- 4) створення правових основ взаємодії митних органів з правоохоронними та контролюючими органами в частині реалізації функцій інспекційної діяльності.

Рішення про проведення митного контролю після випуску сільськогосподарських товарів і транспортних засобів могли приймати голова

ДМК України, начальник, Головного управління з боротьби з контрабандою ГТК України, начальник Управління митної інспекції ДМК України, начальник митниці та їх зстуніки. .

У Митному кодексі України від 13 березня 2012 року № 4495-VI з'являється новий термін, який змінює поняття " митний контроль після випуску товарів " перевірка достовірність відомостей після випуску сільськогосподарських товарів і (або) транспортних засоби».

Вперше встановлюється термін, протягом якого митні органи мають право здійснювати перевірку заявлених при митному оформленні відомостей на етапі після випуску товарів-один рік з дня втрати товарами статусу перебувають під митним контролем. Контроль за оборотом та обсягом ввезених сільськогосподарських товарів здійснювався двома шляхами:

1) перевіркою відомостей, що підтверджують випуск таких товарів митними органами відповідно до вимог та умовами, які встановлені МК України;

2) перевіркою наявності на товарах маркування чи інших ідентифікаційних знаків, що використовуються для підтвердження легальності ввезення товарів на митну територію України.

Було встановлено право митних органів запитувати і отримувати комерційні документи, документи бухгалтерського обліку та звітності та іншу інформацію, у тому числі у формі електронних до зовнішньоекономічних операцій з цими товарами, а щодо товарів, що ввозяться на митну територію України, також і до подальших операцій з даними товарами у декларанта чи іншої особи, що має відношення до операцій з товарами з метою здійснення перевірки достовірності відомостей після випуску сільськогосподарських товарів. При здійсненні контролю після випуску могли бути застосовані всі форми митного контролю, передбаченого відповідно статей митного кодексу України від 13 березня 2012 року № 4495-VI., але основним інструментом після контролю виступала митна ревізія-прототип митної перевірки.

Митна ревізія-перевірка факту випуску сільськогосподарських товарів, а також достовірності відомостей, зазначених у митній декларації та інших документах, що подаються при митному оформленні, шляхом зіставлення цих відомостей з даного бухгалтерського обліку та звітності, з рахунками, з іншої інформацією у перевіряються осіб.

У процесі проведення митної ревізії посадові особи митних органів засновували свої дії на принципах (об'єктивності, конфіденційності та ін.) і методах (дослідження документів, спостереження та ін.) аудиту. Митна ревізія здійснювалася у двох формах-загальній та спеціальній, принципова різниця між ними полягала в термінах проведення та обсязі наданих посадовим особам митних органів повноваження.

Однією з умов пропуску сільськогосподарських товарів і транспортних засобів через кордон є їхнє декларування. Саме тому під декларуванням розуміється повідомлення митному органу учасниками зовнішньоекономічної діяльності необхідних для митного оформлення й митного контролю відомостей про сільськогосподарський товар і транспортні засоби, які переміщуються через митний кордо. При цьому до основних принципів переміщення сільськогосподарських товарів, транспортний засобів та інших предметів через митний кордон України належать:

– грн.омадяни та суб'єкти ЗЕД, за умови дотримання вимог Митного кодексу України та інших законів України можуть переміщувати через митний кордон України будь-які сільськогосподарські товари, крім тих, що заборонені до ввезення в Україну та вивезення з України, а також тих, щодо яких законом України встановлено обмеження в галузі зовнішньоекономічної діяльності.., Посадові особи митних органів не можуть свавільно, не спираючись на чинне законодавство, позбавити грн.омадянина права на ввезення в Україну і вивезення з її території товарів та транспортних засобів. Обмеження або позбавлення зазначеного права може застосовуватися тільки у випадках, прямо передбачених Митним кодексом та іншими законодавчими

актами України.

Митному контролю підлягають усі сільськогосподарські товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України. Сукупність заходів, що здійснюються митними органами в межах своєї компетенції з метою забезпечення додержання норм Митного кодексу, законів України та інших нормативно-правових актів з питань митної справи, міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку, складають митний контроль. Саме тому, під декларуванням товарів необхідно розуміти встановлений чиним законодавством порядок переміщення через митний кордон вантажів під контролем митних органів. Митною декларацією вважається письмова заява встановленої форми, яка подається митному органу і містить відомості щодо товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, необхідні для їх митного оформлення або переоформлення. Умови та порядок застосування форм декларування, перелік відомостей, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення, визначаються Кабінетом Міністрів України, а порядок заповнення митних декларацій та інших документів, що застосовуються під час митного оформлення товарів і транспортних засобів, встановлюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи. В Україні передбачено чотири етапи митного оформлення:

Перший етап митного оформлення – попередні операції та перевірка митної декларації та інших документів підрозділами митної статистики. Разом із митною декларацією направляється її електронна копія. Вміщена в ній інформація повинна відповідати тій, яка внесена в оригінал. На підставі подання митної декларації підрозділи митної статистики перевіряють факти застосування до даного суб'єкта ЗЕД санкцій за порушення її правил. Перевірка на першому етапі завершується проставленням штампу „Перевірено”.

Другий етап митного оформлення – перевірка митних декларацій і документів, оголошеної митної вартості і нарахування митних платежів відділом митних платежів митниці й відділом тарифної митної вартості у визначеному Держмитслужбою порядку. Він закінчується проставленням штампу на митній декларації „Сплачено”.

Третім етапом митного оформлення є перевірка вантажним відділом митниці відмічених декларантом у митній декларації відомостей на відповідність митним правилам і поданим комерційним документам. Після такої перевірки на всіх аркушах митної декларації проставляється штамп „Під митним контролем” і реєстраційний номер. Сама митна декларація реєструється в журналі обліку вантажних і митних декларацій. Після цього митна декларація вважається прийнятою для оформлення.

Четвертим етапом митного оформлення є проведення, в разі необхідності, огляду товару і повне оформлення митної декларації. Огляд товару здійснюється за його зовнішніми ознаками вибірково чи повністю. На цьому етапі митниця також може відмовити в митному оформленні товару після прийняття митної декларації лише в передбачених законом випадках .

Митна декларація вважається повністю оформленою за наявності на всіх її аркушах особистої номерної печатки інспектора митниці, який здійснював митне оформлення. Залежно від митного режиму інспектором вантажного відділу, який завершив митне оформлення, накладається чи знімається митне забезпечення.

Декларантами можуть бути підприємства або грн.омадяни, яким належать сільськогосподарські товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України, або уповноважені ними митні брокери [79].

Відповідно до митного тарифу, ставка ввізного мита складає 0 % і нараховується на митну вартість товару.

Перелік таких товарів із зазначенням кодів УКТ ЗЕД встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Отже, режим звільнення від оподаткування операцій із ввезення на митну територію України товарів застосовується за умови, що такі товари включені до переліку, затвердженого Кабміном (із зазначенням їх кодів згідно з УКТ ЗЕД). Перелік таких товарів із зазначенням кодів УКТ ЗЕД встановлюється Кабінетом Міністрів України.

У той же час, сільськогосподарські товари, що ввозяться в Україну та приходять з країн ЄС, знаходяться у переліку зниження ввізних мит України, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та іншими країнами оподатковуються за нижчими ставками. Так, для винограду столового ввізне мито складатиме 9,2% [80] .

Враховуючі постійні потреби сільськогосподарських підприємств у виконанні механізованих робіт та необхідності технічного переоснащення аграрного виробництва, сільськогосподарські товаровиробники все частіше намагаються купувати недорогу та якісну техніку за кордоном. Розглянемо, як здійснюється митне оформлення сільськогосподарської техніки (трактори, комбайни, борони, культиватори), що імпортується фермерським господарством.

Процедура митного оформлення товарів згідно з вимогами Митного кодексу потребує виконання низки митних формальностей, необхідних для випуску товарів. Під випуском товару розуміють надання митним органом права на користування та розпорядження товарами, щодо яких здійснюється митне оформлення, відповідно до заявленої мети.

Для поміщення товарів у митний режим імпорту особа, на яку покладається дотримання вимог митного режиму, згідно із частиною третьою ст. 75 Митного кодексу повинна:

-подати контролюючому органу, що здійснює випуск товарів, документи на такі товари;

-сплатити митні платежі, якими відповідно до законів України оподатковуються товари під час ввезення на митну територію України в режимі імпорту;

-виконати встановлені згідно із законом вимоги щодо заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

У разі ввезення товарів (сільськогосподарської техніки) на митну територію України декларант попередньо повідомляє митний орган, у зоні діяльності якого товари пред'являтимуться для митного оформлення, про намір ввезти ці товари. Попереднє повідомлення про намір ввезти товари на митну територію України здійснюється шляхом подання контролюючому органу, в зоні діяльності якого товари пред'являтимуться для митного оформлення, попередньої митної декларації або іншого документа, що може використовуватися замість митної декларації відповідно до ст. 94 Митного кодексу.

Декларування. Митна декларація подається контролюючому органу, який здійснює митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, протягом 10 робочих днів з дати доставлення цих товарів, транспортних засобів до зазначеного органу.

Митне оформлення завершується протягом чотирьох робочих годин з моменту пред'явлення контролюючому органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, щ, передбачено статтями 257 та 335 зазначеного Кодексу.

Разом з митною декларацією подають рахунок або інший документ, що визначає вартість товару— декларацію митної вартості.

Документи та відомості, необхідні для митного контролю Перелік відомостей, що вносяться до митної декларації, та документів, що подаються разом з митною декларацією, визначено частиною восьмою ст. 257 та частиною третьою ст. 335 Митного кодексу.

При цьому відомості про документи зазначаються декларантом

або уповноваженою ним особою у встановленому порядку в митній декларації, зокрема про:

- документи, що підтверджують повноваження особи, яка подає митну декларацію;

- зовнішньоекономічний договір (контракт) або інші документи, що підтверджують право володіння, користування та/або розпорядження товарами;

- транспортні (перевізні) документи;

- комерційні документи, наявні у особи, яка подає декларацію;

- документи, що підтверджують дотримання обмежень, які виникають у зв'язку із застосуванням захисних, антидемпінгових та компенсаційних заходів (за наявності таких обмежень);

- у випадках, передбачених цим Кодексом, — документи, що підтверджують країну походження товару.

Також у разі необхідності у митній декларації зазначаються відомості про документи, що підтверджують:

- дотримання заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

- сплату та/або забезпечення сплати митних платежів;

- право на пільги зі сплати митних платежів, на застосування повного чи часткового звільнення від сплати митних платежів відповідно до обраного митного режиму;

- зміну термінів сплати митних платежів;

- заявлену митну вартість товарів та обраний метод її визначення відповідно до ст. 53 Митного кодексу.

До митного оформлення також мають бути подані такі документи:

- декларація про відповідність (згідно зі ст. 32 Закону № 3164);

- супровідна документація: інструкція з експлуатації електричного та електронного обладнання або лист від виробника про відповідність

електричного та електронного обладнання вимогам Технічного регламенту обмеження використання деяких небезпечних речовин в електричному та електронному обладнанні (постанови № 436 та № 1057).

Класифікація товарів для цілей митного оформлення здійснюється згідно з вимогами класифікації товарів зовнішньо економічної діяльності (далі — УКТ ЗЕД), що є товарною номенклатурою Митного тарифу України, затвердженого Законом № 584 та визначальних для класифікації характеристик товару.

Товари при їх декларуванні підлягають класифікації, тобто у відношенні товарів визначаються коди відповідно до класифікаційних групувань, зазначених в УКТЗЕД. Згідно визначених кодів встановлюються тарифні та нетарифні методи регулювання. З метою правильності класифікації сільськогосподарських товарів, які подані до митного оформлення, проведемо класифікацію згідно з УКТЗЕД.

При ввезенні сільськогосподарських товарів на митну територію України базою оподаткування є договірна (контрактна) вартість, але не менша митної вартості цих товарів, з урахуванням мита та акцизного податку, що підлягають сплаті, за винятком податку на додану вартість, що включаються до ціни товарів згідно із законом [81].

УКТЗЕД сьогодні — надійний інструмент державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. На практиці, ні один процес у зовнішньоекономічної діяльності не проходить без участі даного класифікатора [82].

Безпечність є ключовою вимогою до сільськогосподарської продукції, що розміщується на ринку. Тільки безпечна сільськогосподарська продукція може розміщуватися на світовому ринку;

«безпечна продукція» – це будь-яка продукція, що не становить собою жодного ризику або лише мінімальний ризик, сумісний із використанням виробу, який можна вважати за прийнятний і який відповідає високому рівню

охорони безпеки і здоров'я людей враховуючи такі аспекти:

- характеристики сільськогосподарської продукції, включаючи її склад, пакування, інструкції щодо збору, впровадження та використання [83];
- вплив на інші товари, у випадках, коли можна передбачити її використання з іншими товарами;
- позиціонування сільськогосподарської продукції, етикетування, будь-які попередження та інструкції щодо використання та продажу і будь-які інші вказівки чи інформація, що стосується продукції;
- категорії споживачів, які ризикують, використовуючи виріб, зокрема діти або люди похилого віку [84]

Аналіз ризику – це систематичне використання митними органами наявної у них інформації для визначення обставин та умов виникнення ризиків, їх ідентифікації і оцінки ймовірних наслідків не- дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи (ст. 362 МКУ).

Об'єктами аналізу ризиків є:

- характеристики сільськогосподарських товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України;
- характер зовнішньоекономічної операції;
- характеристика суб'єктів, що беруть участь у зовнішньоекономічних операціях.

Одна із її функцій – контроль за виконанням обов'язку по сплаті митних платежів. Завдання контролю полягає в забезпеченні повноти надходжень у дохідну частину бюджету. Рішення даного завдання здійснюється, головним чином, за допомогою функціонування системи контролю митної вартості [85].

Митна вартість увезених на митну територію сільськогосподарських товарів, транспортних засобів є основою для нарахування внутрішніх податків і зборів.

Здійснюється заповнення митної декларації із застосуванням прогр.амного продукту «MD Declaration» та інших у визначеному митному

режимі об'єкту дослідження [86].

Особі, яка декларує товари, Митним кодексом надано право довести достовірність відомостей, представлених для визначення їх фактурної вартості. Водночас у разі наявності доказів недостовірності заявленої фактурної вартості товарів контролюючі органи визначають їх вартість самостійно, на підставі ціни на ідентичні або подібні (аналогічні) товари відповідно до вимог Митного кодексу.

Як вже зазначалось, ст. 235 Митного кодексу встановлено заборони на переміщення (пересилання) товарів у МПВ. Цією статтею також визначено, що забороняється, зокрема, переміщення (пересилання) в МПВ:

товарів, заборонених Митним кодексом та іншими законодавчими актами України відповідно до ввезення на митну територію України або вивезення з цієї території;

товарів, щодо яких відсутні відповідні дозвільні документи, у разі застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

товарів, які за результатами проведення видів контролю, зазначених у частині першій ст. 319 Митного кодексу, не можуть бути пропущені через митний кордон України.

ВИСНОВОК

За результатами проведеного дослідження в роботі вирішена поставлена наукова задача - розробка теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення митного контролю у системі надання митних послуг на сільськогосподарську продукцію.

Ключові умови і пріоритети вдосконалення митного контролю у системі надання митних послуг на сільськогосподарську продукцію визначені в Стратегії розвитку митної служби до 2020 року, дорожній карті "Удосконалення митного адміністрування», а також в Комплексній прогн.амі розвитку Держмитслужби України на період до 2020 року. Ступінь досягнення результату запланованих заходів багато в чому буде залежати від подальшого розвитку в митних органах ефективної системи post-clearance audit.

1. У роботі системно викладено теоретичні та практичні аспекти митного контролю у системі надання митних послуг на сільськогосподарську продукцію в умовах підвищення ефективності та якості надання митних послуг, а також розвитку сучасних інформаційних технологій. Описані теоретичні і практичні підходи до досліджуваної проблематики виявлення конкретних проблем, визначення напрямків їх вирішення та перспектив розвитку митного контролю після випуску товарів у системі надання митних послуг на сільськогосподарську продукцію.

2. На основі аналізу стану діяльності митних органів за поданням державних послуг, розвинені положення теорії управління якістю митних послуг в частині уточнення визначення терміна «митна послуга» і розширення класифікації видів державних послуг, що представляються митними органами на основі використання нових класифікаційних ознак (термін надання адміністративної послуги, форма реалізації, вартість надання, а також вид надання). Встановлено, що митний контроль після

випуску сільськогосподарських товарів є інструментом реалізації митних послуг, спрямованим на стимулювання ЗЕД. Розроблено методику дослідження митного контролю після випуску сільськогосподарських товарів у системі надання митних послуг, що визначає основні етапи, напрямки.

3. Уточнено визначення терміна «митний контроль після випуску товарів». На основі дослідження раніше розроблених принципів розширено класифікацію принципів митного контролю після випуску сільськогосподарських товарів. Виявлено існуючі тенденції розвитку митного контролю після випуску сільськогосподарських товарів (зниження часу призводить до збільшення заборгованості, скорочення кількості перевірочних заходів призводить до збільшення їх результативності, а також інші). На основі виявлених тенденцій і з урахуванням розширених теоретичних положень сформульовані практичні рекомендації щодо вдосконалення митного контролю після випуску товарів у системі подання митних послуг.

4. З метою підвищення оперативності та якості прийняття управлінських рішень розроблено організаційно-економічний механізм управління post-clearance audit в системі надання митних послуг на сільськогосподарську продукцію. Розроблено методику оцінки ефективності митного контролю після випуску товарів. В рамках методики сформована система критеріїв і показників зазначеного інструменту. Запропонована методика може бути використана як основа для оцінки інших інструментів реалізації щодо вдосконалення митного контролю у системі надання митних послуг на сільськогосподарську продукцію, за основними функціями, які здійснюються митними органами. В ході комплексного дослідження отримані результати, що забезпечують подальший розвиток теорії митного контролю, а також надання митних послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1 Костенко А. О. Механізми розбудови митного контролю після випуску товарів в Україні : зб. наук. Праць університету ДФСУ : електронне наукове видання.; гол. ред.: М. О. Кужелев. 2017. № 1. С. 153–171.
- 2 Єдинак Т.С., Єдинак В.Ю. Постмитний аудит як фактор забезпечення економічної безпеки країни: зарубіжний досвід та українська перспектива // Вісник Академії митної служби України. 2008. № 4. С. 70–76.
- 3 Таможенный контроль: на пути к международным стандартам: монографія / Полищук А.В., Пашко П.В., Самсонов Е.Б. и др. О. : «Пласке», 2009. 476 с.
4. Безейко С. О. Досвід Великобританії в управлінні митними ризиками / С. О. Безейко // Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України на сучасному етапі : Матеріали наук.-практ. конф. курсантів, студ. та молодих науковців.– Дніпропетровськ : Акад. митної служби України, 2007. – С. 68.
- 5 Вакульчик О.М., Кнішек О.О. Концептуальні засади діяльності митних органів з постмитних перевірок суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності // Вісник Академії митної служби України. 2009. № 2. С. 46–54.
- 6 Співак І.В. Технології митного контролю доцільно удосконалити. Вісник Нац. тех. ун. України «Київський політехнічний інститут». 2010. № 2 (6). С. 146–150.
- 7 Бережнюк І. Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти [Текст] : моногр. / І. Г. Бережнюк. – Дніпропетровськ : Акад. митної служби України, 2009. – 543 с.

-
- 8 Вакульчик О. М. Європейський досвід оцінки результатів упровадження систем спрощеного митного контролю та якістю митного аудиту [Електронний ресурс] / О. М. Вакульчик, Т.С. Єдинак // Вісник Академії митної служби України.– 2012. – № 1 (47). – С. 10–17.
- 9 Актуальні питання теорії та практики митної справи : моногр. ; за заг. ред. І. Г. Бережнюка. Хмельницький : ПП Мельник А. А., 2013.– 428 с.
- 10 Вакульчик О. М. Концептуальні засади діяльності митних органів з постмитних перевірок суб'єктів ЗЕД / О. М. Вакульчик., О. О. Кнішек // Вісник академії митної служби України. – 2009. – № 2. – С. 46–54.
- 11 Гупанова Ю. Е. методология управления качеством таможенных услуг: монография / Ю. Е. Гупанова. Об .: РИО Российской таможенной академии, 2017. 152 с.
- 12 Макрусев В.В. Таможенный менеджмент: учебник / В.В. Макрусев, А.Е. Суглобов. М.: ИТК Дашков и К, 2018.
- 13 Вакульчик О. М. Роль митного постаудиту в побудові профілю ризику / О. М. Вакульчик, І. Г. Сисолятіна // Вісник академії митної служби України. – 2011. – № 2. – С. 46–54.
- 14 Гончарук О. А. Формування та розвиток системи постмитного контролю в Україні. Форум права. 2011. № 3. С. 163–167. 238 238
- 15 Брехов С. С. Розвиток системи управління митними ризиками в контексті підвищення ефективності пост-митного аудиту в Україні. Економічний вісник. 2017. № 1. С. 37–42 .
- 16 Губіна І. С. Митний постаудит у системі митного контролю: проблеми нормативно-правового регулювання. Вісник Академії митної служби України. 2012. № 1.

-
- 17 Пашко П.В. Митна політика та митна безпека України: монографія / За заг. ред. П.В. Пашка, І.Г. Бережнюка. — Хмельницький: ПП. Мельник А.А., 2013. — 338 с. — (Митна справа в Україні. Том 24).
- 18 Бережнюк І.Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти: монографія / І.Г. Бережнюк. — Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2009. — 543 с
- 19 Вакульчик О. М. Європейський досвід оцінки результатів упровадження систем спрощеного митного контролю та якістю митного аудиту [Електронний ресурс] / О. М. Вакульчик, Т.С. Єдинак // Вісник Академії митної служби України.— 2012. — № 1 (47). — С. 10–17..
- 20 Вишинська Т. П. Протидія «сірим» схемам в здійсненні зовнішньоторговельних операцій як фактор поповнення Державного бюджету України / Т. П. Вишинська // Економіка і регіон. – 2012. – № 3 (34). – С. 80–84..
- 21 Войтов С. Г. Класифікація товарів як інструмент митно-тарифного регулювання: аспект визначення і контролю / С. Г. Войтов // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 9 (147). – С. 42–48..
- 22 Матвеева А. П. Теоретико-методический аспект таможенных услуг: монография. Белгород: издательство Белгородского университета потребительской кооперации, 2008. 217 С.
- 23 Войтов С. Г. Сучасна зумовленість та проблеми становлення національної системи митного постаудиту / С. Г. Войтов // Формування системи митного аудиту України : матеріали науково-практичного семінару. – Хмельницький : Держ. наук.-дослід. ін.-т митної справи, 2013. – С. 38–41.
- 24 Бойкова М. В. зарубешний опыт таможенного администрирования: монография / М. В. Бойкова; под общ. ред. В. В. Макрусева. Об .: РИО

Российской таможенной академии, 2017. 130 с.

25 Игнатова И. В. Понятие таможенная услуга: сущность, структура, особенности // Журнал экономической теории. 2009. № 1. С. 117-125

26 Голуб Ю. О. Методи державного аудиту (теоретичні аспекти питання) / О. Ю. Голуб // Економіка розвитку. – 2010. – № 4 (56). – С. 11–13.

27 Годованець О. В. Стратегічні орієнтири реалізації системи управління ризиками в митних органах / О. В. Годованець // Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – № 10 (161). – С. 101–106.

28 Бондаренко І.О. Послуги в галузі митної справи / І.О. Бондаренко // Митна справа. – 2004. – № 6. – С. 46–52.

29 Світлак І. До питання про послуги в сфері управління митною справою України / Світлак І. // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2006. – Випуск 32. – С. 110-115.

30 Гудов Я. Співробітництво України та Європейського Союзу в галузі митної справи / Я. Гудов // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – 2010. – № 82. – С. 107–111

31 Svitlak, I. (2006), “To the question of services in the sphere of customs business in Ukraine”, *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, Iss. 32, pp. 110-115.

32 Десятнюк О. М. Формування концепції аудиту: проблематика та методологічні аспекти / О. М. Десятнюк, Р. Р. Кулик // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2011. – № 1 (10), ч. II. – С. 147–152..

³³ Agarova A.V. Possibilities of application of foreign experience of postclearance customs control in Russia // Proceedings of the 29th International Business Information Management Association Conference -

---

Education Excellence and Innovation Management through Vision 2020: From Regional Development Sustainability to Global Economic Growth. 2017. P. 918–923.

34 Alagic, M.O. Customs valuation – challenges in Bosnia and Herzegovina in line with the WTO Valuation Agreement and the WCO instruments and tools // Customs Scientific Journal CUSTOMS. 2016. № 1. P. 7–25.

35 Дікань Л. В. Система фінансового контролю в Україні : сучасний стан організації та перспективи розвитку : монографія / Л. В. Дікань, Ю. О. Голуб, Н. В. Синюгіна [та ін.]; за заг. ред. Л. В. Дікань – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 96 с.

36 Єдинак Т. Постмитний аудит як фактор забезпечення економічної безпеки країни: зарубіжний досвід та українська перспектива / Т. Єдинак // Вісник Академії митної служби України. – 2008. – № 4. – С. 70–76.

37 Макогон Ю.В. Яценюк А.Б. Митна справа : Навчальний посібник.- Київ: Центр навчальної літератури, 2005.- 224с

38 Андрийчук В. «Стратегічні засади та напрями формування ефективної ЗЕП України» // «Політика і наш час» - 1999 – №1;

39 Будкин Н. «Украина и ЕС. Либерализация сотрудничества» // Политдумка – 1995 - № 2-3;

40 Єдинак В. Ю. Функціонування системи митного аудиту в Україні: управлінський аспект [Електронний ресурс] / В. Ю. Єдинак, Т. С. Єдинак // Ефективна економіка. – 2013. – № 12. –

41 Запорожець О. Ф. Методичні підходи до формування та розвитку національної ризикоорієнтованої системи адміністрування митних платежів / О. Ф. Запорожець // Митна безпека. – 2013. – № 1. – С. 54-59.

42 Книшек О. О. Управління ризиками як основа проведення успішного митного постаудиту: зарубіжний досвід та українські

перспективи / О.О.Книшек, Є. С. Дяченко // Вісник академії митної служби України. – 2012. – № 2. – С. 70–76.

43 Контроль: інспектування, аудит, банківський нагляд : моногр. / В.С.Стельмах, А. О. Єпіфанов, І. В. Сало, М. А. Єпіфанова. – Суми : ВТД «Унів. кн.», 2006. – 432 с.

44 Mordvin, I.A. (2013), “Administrative services of tax authorities in Ukraine”, Thesis abstract of Cand. Sc. (Juridical), 12.00.07, National Aviation University, Kyiv, Ukraine, 20 p

45 Законом України "Про Митний тариф України" від 04 червня 2020 року N 674-IX р

46 Крисоватий А. І. Економічний зміст і складові митної системи держави/ А. І. Крисоватий, В. П. Мартинюк // Фінанси України. – 2009. – № 6. – С. 29–39.

47 Лялька А. Б. Фіскальна функція митних органів України / А. Б. Лялька// Митна справа. – 2012. – № 5. – С. 56–60.

48 Марко В. І. Поняття і суспільна небезпечність контрабанди історичних та культурних цінностей / В. І. Марко // Митна справа. – 2010. – № 1. – С. 45–49.

49 Жорін Ф.Л. Правові основи митної справи в Україні: Навч. посібник. - К.: КНЕУ, 2001. - 248 с Грицишен Д. О. Постмитний контроль у системі управління безпекою зовнішньоекономічної діяльності підприємств. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/2710> (дата звернення: 03.10.2017). Селезньов В.І. Митний контроль: результати і перспективи // Митниця: інформаційно-аналітичний огляд. 2016. № 6. С. 5-7.

50 Костенко А. О. Механізми розбудови митного контролю після випуску товарів в Україні Збірник наукових праць університету ДФС: електронне наукове видання. Ірпінь: Університет ДФС. 2017. № 1. С.

153– 171. 239 239 .

51 Мартинюк В. П. Про доцільність використання терміна «митна система держави» / В. П. Мартинюк // Митна безпека. – 2010. – № 2. – С. 144–145 (Серія : Економіка).

52 Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Підручник для вузів / І.В.Багрова, Н.І.Редіна, В.Є.Власюк, О.О.Гетьман. - Дніпропетровськ, ДДФЕІ, 2002 - 580 с.

53 Фомін І. До питання вдосконалення системи тарифного регулювання імпорту в Україні // Економіка України № 10, 2005. - С.25-33.

54 Терещенко С. Основи митного законодавства України: Питання теорії та практики зовнішньоекономічної діяльності. - К.: АТ "Август", 2001. - 422 с.

55 Медвідь Ю. О. Впровадження досвіду країн ЄС та СНД у сфері митного пост-аудиту в Україні в контексті спрощення митних процедур / Ю.О.Медвідь // Митна безпека. – 2012. – № 1-2. – С. 121–130.

56 Медвідь Ю. О. Система ризиків як орієнтир запровадження якісного вибіркового контролю у діяльності митних органів / Ю. О. Медвідь // Митна безпека. – 2011. – № 1-2. – С. 63–68.

57 Митна енциклопедія : у 2-ох т. Т. 2 / редкол. : І. Г. Бережнюк (відп. ред.) [та ін.]. – Хмельницький : ПП Мельник А. А., 2013. – 536 с.

58 Митна політика та митна безпека України : моногр. за заг. ред. П.В.Пашка, І. Г. Бережнюка. – Хмельницький : ПП Мельник А. А., 2013. – 338 с.

59 Митна справа : підруч. / А. І. Крисоватий, С. Д. Герчаківський, О.Б.Демянюк [та ін.] ; за ред. А. І. Крисоватого. – Тернопіль : ВПЦ «Екон. думка ТНЕУ», 2014. – 540 с.

---

60 Владимиров К.Н., Бардачова В.Ю. Митне регулювання: навчальний посібник. - 2-ге вид. - Херсон: Олді-плюс, 2002. - 336 с.

61 Оніщик Ю. В. Митний контроль як вид фінансового контролю / Ю.В.Оніщик // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2012. – Вип. 628. – С. 110–113.

62 Осадча К. В. Процес адаптування національного митного законодавства до вимог ЄС / К. В. Осадча // Економіка промисловості. – 2013. – № 1-2. – С. 288–296. .

63 Гребельник О.П. Митно-тарифна політика за умов трансформації економічної системи: Монографія. - К.: Київ. нац. торг.-екон.ун-т, 2001. - 488 с.

64 Демиденко Л.М. Мито і митна політика в умовах глобалізації // Фінанси України № 1, 2004. - С. 66.

65 Пашко П. Реалізація функцій митної політики в умовах глобалізації / П. Пашко // Вісник КНТЕУ. – 2009. – № 4. – С. 5–12.

66 Ченцов Віктор Васильович. Механізми державного управління митною справою: порівняльний аналіз.- Дисертація д-ра наук з держ. упр.: 25.00.02, Донец. держ. ун-т упр. - Донецьк, 2013.- 300 с.

67 А.Д. Єршов, В.В. Макрус, О.В. Калініна, К.А. Сизова. М .: монографія / РІО РОТА, 2007. 244 с. Митні послуги в міжнародній ланцюга поставки товарів:

68 Карпенко Г. Л. Місце і роль спеціалізованої лабораторії з питань експертизи та досліджень в системі органів Міністерства доходів і зборів України / Г. Л. Карпенко // Митна справа № 4 (88). – 2013. – С. 69-75

69 Бережнюк І. Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти. Монографія / - Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2009. - 543 с.

---

70 Осика С.Г., Коновалов В.В., Покрещук О.О. - К.: УАЗТ, Правове регулювання імпорту: антидемпінгові, компенсаційні та спеціальні заходи.

71. Пашко П. В. Щодо окремих питань забезпечення ефективності митного контролю / П. В. Пашко // Митна безпека. – 2010. – № 1.– С. 6–13. – (Серія. «Економіка»).

72 Пашко П. В. Щодо окремих питань забезпечення ефективності митного контролю / П. В. Пашко // Митна безпека. – 2010. – № 1.– С. 6–13. – (Серія. «Економіка»).

73 Ігнатова І.В. Поняття митна послуга: сутність, структура, особливості // Журнал економічної теорії. 2009. № 1. С. 117-125.

74 Фомін І. До питання вдосконалення системи тарифного регулювання імпорту в Україні // Економіка України № 10, 2005. - С.25-33.

75 Бережнюк І. Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти. Дніпропетровськ, 2009. 543 с.

76 Брехов С. С., Проскура К. П. Формування системи стандартів постмитного аудиту в Україні. Митна безпека. 2017. № 1. С. 106–113.

77 Вакульчик О. М., Єдинак Т. С., Кнішек О. О. Використання досвіду ЄС у побудові системи законодавчого та методичного забезпечення митного постаудиту в Україні. Вісник Академії митної служби України. 2013. № 2 (50). С. 11–23.

78 Івашова Л. М. Єдинак Т. С., Єдинак В. Ю. Основи митного пост аудиту : навч. посіб. Дніпропетровськ: АМСУ, 2011. 200 с.

79 Митний Кодекс України Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 28 листопада 2002 року N 291-IV, ОВУ, 2002 р., N 52, ст. 2351, Стаття 265. Декларанти.

80 Угода про партнерство і співробітництво між Україною і

Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами № 984_011 від 27.06.2014 офіційний веб-портал Верховної ради України. Законодавство України.

81 Об'єкт оподаткування ПДВ : Податковий кодекс України: семінари, коментарі. – Режим доступу: <http://tax.38044.org/UA/1419>. – Об'єкт оподаткування ПДВ.

82 Національний класифікатор України дк 016: 2010 «державний класифікатор продукції та послуг» (діє з 01.01.2012 р.)

83 Прусс В.М. Удосконалення правового регулювання повноважень митних органів України // Митна справа. – 2005. - №1. – С. 16-19

84 Додін Є.В. Правоохоронна функція митних органів // Митна справа. – 2009. - № 6. – С. 80-21.

85 Дудчак Василь Іванович, Мартинюк Олена Віталіївна. Митна справа: Навч. посіб. / Київський національний економічний ун-т. — К. : Вид-во КНЕУ, 2002. — 310с.